

UB Braunschweig 84

2301-137-7

DE
FORMULAE *AAA' H*
ET
AFFINIUM PARTICULARUM
POST
NEGATIONES VEL NEGATIVAS SENTENTIAS USURPATARUM
NATURA ET USU
COMMENTATIO.

SCRIPSIT

G. T. A. KRUEGER,
GYMNASII PRIMARIJ BRUNSVICENSIS DIRECTOR ET PROFESSOR.

BRUNSVIGAE, MDCCC~~XXV~~.
PROSTAT APUD FRIEDERICUM VIEWEG ET FILIUM.

FRIEDR. VIEWEG & SOHN
BRAUNSCHWEIG

PROGRAMMA
GYMNASII PRIMARI
BRUNSVICENSIS

QUOD

SCHOLARUM ÆSTIVARUM AUSPICIA

DIE VIII MENSIS APRILIS MDCCCXXXIV

CELEBRATURUS

SCRIPSIT

G. T. A. KRUEGER,
GYMNASII DIRECTOR ET PROFESSOR.

**IN EST DE FORMULA $\neg \neg \neg H$ ET AFFINIUM PARTICULARUM POST NEGATIONES VEL NEGATIVAS
SENTENTIAS USURPATARUM NATURA ET USU COMMENTATIO.**

BRUNSVIGAE, MDCCCXXXIV.
PROSTAT APUD FRIEDERICUM VIEWEG ET FILIUM.

C O N S P E C T U S.

P A R S I.

Variae de formula $\alpha\lambda\lambda'$ η sententiae examinantur.

- §. 1. I. Hermanni, qui particulae $\alpha\lambda\lambda\acute{\alpha}$ adversativam, particulae η disiunctivam significationem, alterum vero disiunctionis membrum omissum esse statuit.
- §. 2. II. Schaeferi, qui, quamvis non neget, esse, ubi sententiae ratio $\alpha\lambda\lambda'$ ($\alpha\lambda\lambda\omicron$) admittat, nihil tamen interesse censet, $\alpha\lambda\lambda'$ scribas an $\alpha\lambda\lambda$, ideoque propter orthographiae constantiam ubique $\alpha\lambda\lambda'$ scribendum esse existimat.
- §. 3. III. Hartungii, qui mutuam quandam inter singulas huius formulae partes relationem intercedere statuit, ut particulae $\alpha\lambda\lambda\acute{\alpha}$, quam in hac formula agnoscit, eadem fere ratio sit, quae pronominis $\alpha\lambda\lambda\omicron\varsigma$ ad particulam η relati, ideoque ipsum pronomen, ubi hanc formulam praecedat, abundare videatur.
- §. 4. Huius explicationis causas repetit
 1) ex primitiva particulae $\alpha\lambda\lambda\acute{\alpha}$ significatione, qua cum ipso pronomine $\alpha\lambda\lambda\omicron\varsigma$ congruere et universe diversitatis alicuius indicem esse dicit, et ex coniunctivo (non responsivo) eius usu.
- §. 5. Exponitur Hartungii de responsivo et coniunctivo particularum usu sententia.
- §. 6. Eiusdem de coniunctivo particulae $\alpha\lambda\lambda\acute{\alpha}$ sententia.
Not. Disputatur de adversativa quam dicunt particulae $\alpha\lambda\lambda\acute{\alpha}$ potestate, prout negativa vel concessiva sententia antecedit diversa; item de restrictiva et exceptiva post utriusque generis sententias significatione.
- §. 7. Significatione igitur cognatum esse docet cum particula $\pi\lambda\lambda\gamma$, et post negationes, adsumta particula η , recte ita esse positum, ut, exceptionem aliquam subiiciens, significet praeterquam.
- §. 8. 2) ex primitiva significatione particulae η , quam et ipsam exclusionem aliquam vel diversitatem indicare statuit, eiusque usu comparativo, quo ad aliud vocabulum cognatae significationis referatur.
Not. Ostenditur, Hartungium in describendis particulae η usus generibus parum sibi constitisse.
- §. 9. Inde colligit, recte referri ad particulam $\alpha\lambda\lambda\acute{\alpha}$, ita ut mutua inter utramque particulam relatio intercedat. Mutua vero si sit relatio, particulam $\alpha\lambda\lambda\acute{\alpha}$, utpote praeparativa vi praeditam, prioris membri partibus adnumerandam, alteri contra particulae responsivam vim tribuendam esse ostenditur.
- §. 10. Vere hanc esse Hartungii sententiam, demonstratur ex iis, quae de pronomine $\alpha\lambda\lambda\omicron\varsigma$ abundanter posito disputavit; quae nisi addidisset, ex iis, quae de mutua harum particularum inter ipsas relatione disseruerit, aliam quoque huius formulae explicationem elici posse docetur.
- §. 11. Harum cur neutra sit probanda.
Not. Examinatur Hartungii de discrimine, quod inter $\alpha\lambda\lambda\acute{\alpha}$ et η intercedat, sententia.
- §. 12. Formulae $\alpha\lambda\lambda'$ η , in qua utraque particula restrictiva potestate sit praedita, ostenditur hanc esse naturam, ut non singulae invicem ad se ipsas, sed coniuncte ad antecedentem negatio-

VI

nem, sive simplicem sive cum pronomine ἄλλος coniunctam, referantur. Duas loquendi formas in unam esse conflatas.

§. 13. Exponitur de Stallbaumii explicatione non multum diversa.

Additamentum. Haenischii contra Hermannianam explicationem disputatio.

P A R S II.

Omnium ad hoc genus pertinentium dicendi formularum usus illustratur.

§. 14. Quenam sint istae formulae universe definitur.

Post negationes sive negativas sententias (vel post negativas interrogationes), addito vel non addito pronomine ἄλλος, significatione restrictiva s. exceptiva usurpatur:

I. Particula ἀλλὰ.

§. 15. Eius ratio expenditur.

§. 16. Non mutanda est in ἀλλ' ἤ, ubi codicum auctoritate satis firmatur.

§. 17. Πλὴν eadem significatione positum, et δέ, sed praecedente μὲν.

§. 18. Ἀλλὰ post negationem accedente comparativo.

§. 19. II. Particula ἤ:

1) locis non ellipticis;

§. 20. 2) cum ellipsi alicuius verbi, ut ποιεῖν et sim., praesertim post τί ἄλλο;

§. 21. Liberior ellipticae constructionis usus, per quem hoc οὐδὲν ἄλλο, et τί ἄλλο in adverbii fere naturam transit.

§. 22. Inde explicatur formulae ἄλλο τι ἤ et simplicis ἄλλο τι in interrogationibus usus.

§. 23. Etiam post simplex τί; aliaque interrogandi vocabula, non addito ἄλλος, exceptiva particula ἤ invenitur.

§. 24. Propter pronominis ἄλλος absentiam interdum ambigua est particulae ἤ significatio.

§. 25. Exceptivus particulae ἤ usus post pronomen indefinitum.

§. 26. Incertum, an etiam post ἄλλο, pro ἄλλο τι in interrogatione positum.

§. 27. III. Formula ἀλλ' ἤ:

1) ubi non ambiguum est ἀλλὰ ἤ.

§. 28. 2) ubi, etiamsi ἀλλ' pro ἄλλο accipi possit, analogia duce per ἀλλὰ explicatur, i. e. in locis non ellipticis.

§. 29. 3) ubi eadem analogia duce rectius pro ἄλλο accipitur, et scribitur ἀλλ', i. e. in locis ellipticis.

§. 30. Loci nonnulli paullo impeditioris et insolentioris structurae ad normam in praegressis propositam exiguntur.

§. 31. De formula ἀλλ' ἤ initio orationis posita, non praecedente negatione, ad quam referatur. Ubique mutandam esse ostenditur in ἀλλ' ἤ, quae formula et affirmative et interrogative usurpetur.

§. 32. IV. Aliae particulae inter se consociatae: πλὴν ἤ, πλὴν ἀλλ' ἤ, πλὴν εἰ (εἰς) μὴ, εἰ μὴ, ὅ τε μὴ.

C o r r i g e n d a.

P. 4. not. *) Pro 224 leg. 214.

P. 10. lin. 4. Pro *varias easque leg. varios eosque.*

P A R S I.

Variae de formula ἄλλ' ἢ sententiae examinantur.

Naturae suae danda sunt omnia, tametsi haec vix unguem
latum distant. *Nitzsch* ad Plat. Ion. p. 68.

§. 1.

Frequentissimus apud Graecos est usus particularum ἄλλ' ἢ post οὐδέν vel οὐδέν ἄλλο, τί ἄλλο et similia coniuncte positarum, ubi constructionis ratio alterutram tantum postulare videatur. Ita apud Platonem in *Phaedone* p. 97. d. post οὐδέν ἄλλο σκοπεῖν προσήκειν ἀνθρώπῳ... aut ἄλλ᾽ expectaveris, ad οὐδέν, aut ἡ ad ἄλλο referendum: at habes utrumque: ἄλλ' ἢ τὸ ἄριστον καὶ τὸ βέλτιστον. In quo usu explicando et ad rationem suam revocando mirum quantum dissentiunt grammatici. Ut omittamus, quae ex antiquioribus Buddaeus, Devarius, Vigerus, et post Vigerum Hoogeveenus et Zeunius disputarunt, huius constructionis usum magis quam rationem illustrantia, e recentioribus *) *Hermannus* ad *Vig.* nr. 277 hoc οὐκ — ἄλλ' ἢ ita explicat, ut omissum statuatur aliud membrum, per ἢ cum priori coniungendum, quod quare omittatur causam apertam esse putat. »Est enim, inquit, quia quid dicas te nescire sentis. Οὐδέν Ἀργεῖοι, ἄλλ' ἢ κατεγέλων: i. e. ἄλλ' ἢ κατεγέλων, ἢ οὐκ οἶδ' ὅ τι ἐποίησιν. *Nihil Argivi faciebant, sed aut ridebant, aut nescio quid fecisse eos dicam.*

*) *Matthiaeus* in *Gram. Gr.* §. 488. 11, ubi agit de formula τί ἄλλο ἢ et οὐδέν ἄλλο ἢ ita usurpata, ut neque quod antecedit, neque quod sequitur verbum, sed aliud, ut γίγνεται ποιῶ, πύσχω, sit intelligendum, nihil prorsus dicit de formula ἄλλ' ἢ, quae quamvis iis quidem in locis, quos tractat *Matthiaeus*, pro simplici ἢ non videatur admittenda, in eiusmodi tamen locis passim inveniuntur codicum manuscriptorum et editionum discrepantiae. Ita *Dem.* de symmor. p. 181. *Reiskius* exhibet οὐδέν ἄλλ' ἢ ἐμψυχοῦσιν. *Amersfoordtius* contra praefert ἄλλ' ἢ, quod praebent *Paris. 2* et *5* (*Paris. 1.* Aug. 1. ἄλλ᾽, omisso ἢ). *Schaeferus* propter orthographiae constantiam (de qua in sqq. videbimus) praeferendum putat ἄλλ' ἢ, quamquam (ad sententiam scilicet) nihil interesse putat, ἄλλ' scribas an ἄλλ'. Videtur igitur *Matthiaeus* hoc loco illam formulam non debuisse praetermittere. Attingit eam in disputatione de particula ἄλλ᾽, §. 613, quam dicit post comparativos et οὐδέν ἄλλο inveniri pro ἢ, ita ut praecedenti negationi opponatur. Unde factum esse, ut cum hac particula consociaretur, et ἄλλ' ἢ post negationes vel interrogationes negativas poneretur; significare dicit *auffer, als*. Apud *Bernhardium* de hac formula nihil memini me legisse.

Id patet idem esse, ac si dicas, *nihil Argivi nisi ridebant* (*). Quibus quidem ambagibus, quae quam languidam reddant orationem nemo non sentit, si re vera opus esset ad plenam huius constructionis sententiam exprimendam, recte sane fecisse diceremus Graecos, quod, quae his particulis utentes in mente haberent, reticerent potius quam plene eloquerentur.

At quibus tandem argumentis evincas, hanc vere subesse sententiam? Nimirum particulae ἢ quum aut disiunctiva aut comparativa sit potestas, comparativa in hac constructione esse non posse videtur significatio, tum quia in priore membro, οὐδὲν Ἀργεῖοι (ἐποίουν), nihil inveniatur, ad quod comparativa posterioris membri particula spectare possit, tum quia, si vel maxime inveniretur, (invenitur autem iis in locis, in quibus post negationem vel negativum pronomen ἄλλος additur,) praefixa tamen particula ἀλλά impedire videretur, quominus particula ἢ ad ἄλλος referretur. Inde colligas, non posse nisi disiunctivam eius esse significationem; quod si concedatur**), manca quum sit posterior sententia, apparere, alterum disiunctionis membrum esse omissum.

Quae quidem argumentatio vereor ut probabilis videatur, nisi praeterea idoneam fuisse membri alterius omittendi causam, neque non quale fuerit vel esse debuerit hoc membrum, ex universae sententiae natura fuerit demonstratum. Hoc autem Hermannus satis sibi videtur demonstrasse, quum dicit, omittendi eius membri causam manifesto fuisse hanc, quia, quid dicas, te nescire sentias. Iam vero vide, ipsam sententiam omissam qualem fuisse fingat. Scilicet, ut ex allato exemplo apparet, haec est: ut (nisi verum esse, quod priore membro posueris, concedatur) non habere te fatearis, quid dicas. Inest igitur in altero membro inopiae vel inscientiae alicuius confessio, quam si addis, ut inchoata absolvatur oratio, habes sane, quod dicas; ut, quam affert Hermannus, non idonea huius membri omittendi causa fuisse videatur. Quae si recte sunt disputata, apparet, Hermannum, quam omittendi membri causam fuisse statuatur, eandem et omissi sententiam fuisse statuere; quae quomodo inter se conciliari possint, equidem rationem video nullam.

*) In eadem fere sententia est Hoogeveenus, cui tacite adsentitur Schnetzius (vid. doctr. part. in epit. red. p. 20.) qui quum praecedente nomine ἄλλος aut ἕτερος non haberet, quo alio modo huius formulae rationem redderet, etiam ubi non praecedat illud nomen, sed ipsum ἀλλ' commode per ἄλλο explicari posse videtur, (ut apud Plat. Phaedr. p. 231. οὐδὲν ὑπολείπεται ἀλλ' ἢ ποιεῖν προθύμως) et Soph. p. 225. οὐδὲν ἀλλ' ἢ τὸ χρηματιστικὸν γένος ὁ σοφιστὴς) maluit tamen his quoque in locis illam interpretationem sequi. Itaque Plat. Phaed. p. 97. d. οὐδὲν ἄλλο σκοπεῖν ... ἀλλ' ἢ τὸ ἀμίστον καὶ βέλτιστον supplēt ἢ οὐδέν. Similiter Apol. p. 34. τίνα ἄλλον λόγον ... ἀλλ' ἢ τὸν ὀρθόν τε καὶ δίκαιον, — ἢ οὐδέν.

**) Etiam si iis in locis, quorum in priore membro mera est negatio, concesseris, per particulam ἀλλά posse disiunctivam aliquam sententiam, qualem exhibet exemplum ab Hermanno allatum, negationi opponi, quomodo iis in locis, qui sunt frequentissimi, ubi addito pronomine ἄλλος negativam sententiam ad comparationem aliquam spectare apparet, disiunctiva sententia priori membro possit opponi, difficile est ad intelligendum. Minime enim satisfacit illud ἢ οὐδέν, quod in eiusmodi locis ab Hoogveeno subauditur.

Quae quum ita sint, tantum abest, ut cum Hermanno apertam esse in hac constructione omittendi alicuius membri causam fuisse dicamus, ut omissum esse quidquam omnino negemus; et, vel praecedente adversativa particula, non disiunctivam sed comparativam (vel exclusivam vid. infra §. 8. not. *) et §. 11.) esse particulae ἢ significationem contendamus. Praeterea illud ipsum, quo usus est Hermannus, exemplum ex eorum est numero, in quibus ἀλλ' rectius pro ἄλλο accipiatur ideoque ἀλλ' scribatur. (Οὐδὲν Ἀργεῖοι (sc. ἐποιοῦν) ἀλλ' ἢ κατεγέλων *), sicut Plat. Men. p. 76. 6. οὐδὲν ἀλλ' ἢ ἐπιτάττεις ἐν τοῖς λόγοις, quam scripturam in hoc loco recte exhiberi ab editoribus demonstrabimus §. 29.) Neque sufficere nobis videtur Hermanni explicatio vel eam ob causam, quod, quum satis multi inveniantur loci, in quibus hoc ἀλλ' non pro particula ἀλλά sed pro pronomine ἄλλο accipiendum esse apparet, (quales ipse Zeunius attulit, cuius obscuram de re ambigua disputationem erat emendaturus) neglecto, quod inter haec genera intercedit discrimine, omnes ad unam eandemque normam exigendos esse putavit, certe putasse videtur.

§. 2.

Idem fere factum est a Schaefero, qui rem breviter attingit ad Dem. de Symmor. p. 181. ed. R. οὐδὲν ἀλλ' (ἀλλ' vid. supra p. 1. et §. 29.) ἢ ῥαψωδῆσουσιν οἱ πρόβεις περιῶντες. Ad quem locum quum ab Amersfoordtio, ad illustrandum quod modo diximus discrimen, multa exempla essent allata, in hoc quidem loco et similibus nihil quidquam interesse dicit, ἀλλ' scribas an ἄλλ'. Quum autem aliorum eorumque non paucorum ea sit natura, ut aversentur ἄλλ', solum admittant ἀλλ', orthographiae constantiam poscere putat, ut posteriorem rationem ubique sequamur. »Scilicet linguae usus, inquit, quum profectus esset ab ἀλλ' ἢ, mox ab etymo ita deflexit, ut immemor originis solam formulam ἀλλ' ἢ agnosceret **).« Is igitur ad orthographiae, quam constare sibi vult, leges revocavit, quae ex singulorum locorum natura erant diiudicanda. In quibus hoc quidem concedet vir clarissimus, ubi plene scriptum sit ἄλλο ἢ, etiamsi postrema pronominis litera elidi potuerit, (ut Xen. Cyr. I. 4. 24. μόνος ἐκεῖνος οὐδὲν ἄλλο ἢ τοὺς πεπτωκότας περιελαινῶν ἐθεῖτο) haud magis propter orthographiae constantiam quandam de elisione postremae literae et de mutando per accentum pronomine ἀλλ' in particulam ἀλλά esse cogitandum, quam ubi

*) Quamquam non sumus ignari, eum locum Aristophanis, Pac. 466, unde desumptum exemplum Hermannus ad illustrandam, quam propositurus erat, huius constructionis explicationem conformavit, ita esse comparatum, ut non ἄλλο sed ἀλλ' ἢ sit scribendum. Vid. infra §. 30.

**) Adsentientem habet Bremium ad Dem. adv. Aphob. p. 66. (ed. R. p. 847.) cuius quidem loci ea est natura, ut solam particulam ἀλλά admittat.

interposita aliqua vox (ut in ἄλλο οὐδὲν ἦ, vel ἄλλο γ' ἦ) *) omnem de vocabulo alibi dubio dubitationem tollat. Hac autem forma quum revera usos esse Graecos appareat, quo tandem iure iis in locis, in quibus ἀλλ' sive ἄλλ', quale in libris exhibetur, per apostrophum scriptum, per sententiae naturam tam ἄλλο quam ἀλλὰ esse potest, a scriptoribus ipsis ubique particulam tantum, non pronomen esse usurpatum, ideoque ἀλλ' scribendum esse, dicemus?

De orthographiae enim ratione priusquam iudicemus, ipsius vocabuli, de quo agitur, quae sit in singulis locis vis et natura, exploratum habeamus necesse est. Praeterea quum, si minus ad universam sententiam, ad singulas tamen eius partes discrimen aliquod intercedat inter ἄλλο ἦ et ἀλλὰ ἦ, quod elisa postrema utriusque vocabuli litera minime tollitur, quae erat Graeci oris in verborum prosodia distinguenda subtilitas, nonne Graeci ἄλλ' aliter pronuntiasse quam ἀλλ', quodque pronuntiando exprimerent discrimen, idem etiam scribendo expressum voluisse putandi sunt? Codicum vero quum hoc in genere ad genuinam scripturam eruendam admodum infirma sit auctoritas, de dubiorum quidem locorum lectione analogia duce ex iis iudicandum erit, qui nihil dubitationis admittant; sed non tam ad orthographiam pertinebit hoc iudicium, quam ad singulorum locorum naturam, qua recte intellecta, quomodo quidque scribendum sit, facile erit ad definiendum.

Quum autem duplex sit genus locorum satis certorum, alterum eorum in quibus (οὐδὲν) ἀλλ' ἦ, alterum eorum in quibus (οὐδὲν) ἄλλο ἦ manifesto legatur, de iis quoque locis, in quibus dubitationis aliquid superest, prout ad alterutrius generis similitudinem accedant, erit decernendum. Ceterum quamquam Schaeferus formulae ἀλλ' ἦ, quam ubique praeferit, originem repetit ex ἀλλ' ἦ, de significatione posterioris particulae, quae in ἀλλ' ἦ manifesto est comparativa, nihil dixit, neque magis, quae comparativae, quam quae disiunctivae post ἀλλὰ sit ratio, vel quomodo ἀλλὰ et ἦ in unam quasi notionem consociari poterint, quaeve in hac consociatione utriusque particulae sint partes, expedit.

§. 3.

Copiosus de hac re egit Hartungius in libro de particulis Graecae linguae nuper edito, qui novam prorsus viam ingressus et ab Hermannii et a Schaeferi explicatione discessit longissime. Is quamvis de singularum huius formulae partium natura et usu multa subtiliter disputaverit, ad ipsam tamen formulam explicandam quae attulit, vereor ne subtilius quam verius sint disputata. Eorum enim summa eo redit, ut mutuam quandam inter singulas huius formulae partes relationem intercedere statuat (»ἦ wird mit ἀλλὰ in Wechs-

*) Cf. Thuc. IV. 4. οἱ Λακεδαιμόνιοι ... ἄλλο οὐδὲν ἦ ἐκ γῆς ἰναυμάζουσι, et Aesch. Pers. 224. (Blomf.) ὅδ' οὐδὲν ἄλλο γ' ἦ πηχέας δίμυς παρῆχε.

selbeziehung gesetzt;« vid. T. II. p. 68. 2.). Eadem igitur fere particulae *ἀλλά* erit ratio, quae pronominis *ἄλλος*, ad quod sicut refertur particula *ἦ*, ita ipsum vicissim ad hanc particulam recte dicetur referri. Id vero ita fit, ut pronomen non ex eiusdem, atque particula *ἦ*, membri sit partibus; sed sicut *ἦ* in posterioris, ita *ἄλλος* in prioris membri partibus habetur, et quae inter singula universae sententiae membra intercedit relatio, ea per ipsam horum verborum inter se relationem indicatur. Vera igitur si esset Hartungii explicatio, idem hoc caderet in particulas *ἀλλ' ἦ* ad se invicem relatas, quarum altera ad prius, altera ad posterius membrum pertineret, et divellenda quodammodo essent, quae prima specie in unius vocis notionem coaluisse et coniunctim posita posterioris membri ad prius relationem indicare viderentur. Quod quidem ipse Hartungius, etsi non diserte dixerit, intellexisse videtur, quippe qui iis in locis, quorum in priore membro habetur *οὐδὲν ἄλλο* vel simile quid, (ita ut subsequens particula *ἦ* ad *ἄλλο* spectare videatur) propter particulam *ἀλλά*, ad quam illud *ἦ* referatur, pronomen ipsum abundare existimet. (cf. T. II. p. 45. vid. infra §. 10.) Inauditam hanc et novam prorsus ambiguae sane formulae explicationem quomodo deprehendisse sibi videatur, non alienum erit fusius exponere. Deinde quibus de causis minime probanda nobis videatur, addemus.

§. 4.

Hartungius igitur libri laudati cap. VII has ipsas, quas in formula illa sociatas habemus, particulas ideo simul tractandas putavit, quia significatione admodum sint affines, et in quibusdam locutionibus ita confundantur, ut nihil fere discriminis inter eas relinqui videatur *). Orditur a particula *ἀλλά*, cuius originem quum facile esset investigare, ut quae manifesto ducatur a pronomine *ἄλλος*, (id quod iam Devarius olim monuit), difficilius videri poterat, quae multae variaeque vulgo enumerantur huius particulae significationes ad primitivam aliquam significationem, ex ipsa vocis origine eruendam, revocare. "*Ἄλλος* autem quum primitus significationem habeat segregandi vel secer-nendi (»es bezeichnet Abtrennung und Vereinzelnung.« T. II. p. 33.) recte colligit, eandem etiam particulae inde ortae primitivam significationem esse putandam, a qua in explicando eius usu sit proficiscendum **). Usum autem

*) Ad naturam earum atque cognitionem universe declarandam statim in disputationis principio monet, utramque interdum pro *πλὴν* usurpari, ut in formula *οὐδὲν ἄλλο πλὴν* = *οὐδὲν ἄλλο ἦ*, ubi addere debebat *οὐδὲν ἄλλο ἄλλ᾽*. Ceterum *πλὴν* cognatum esse affirmat cum *πέλας*, unde factum sit, ut significet (sicut praeter et *παρά*) esse aliquid prope vel iuxta alterum ita positum, ut ab eo exclusum sit vel alienum. (»Es stellt das Nebenbarran im Sinne des Ausgeschlossenenseins und Verfehlens dar.«) T. II. p. 30. Inde non male explicaveris verbi *πλημελὲς* et cognatorum vocabulorum significationem.

**) Verissime monet, simillimam esse et in germanica et in latina lingua eius particulae, quae particulae *ἀλλά* respondeat, originem. Quod quum in nostro *sondern* per se pateat, tum in latino *sed* apparebit, si reputaveris, coniunctionem *sed* eandem esse vocem, quae et praepositionis apud anti-

duplicem esse dicit, responsivum et coniunctivum, de quo quae disputavit antequam referamus, ex universa eius de particularum natura et usu disputatione breviter repetamus, quae ad hunc locum illustrandum necessaria esse videantur. (cf. T. I. p. 30 sqq.)

§. 5.

Est igitur responsiva vis earum particularum, quae, cui praefixae sunt sententiae, eam ad aliam referunt sententiam in antecedentibus aut expressam, (sive una sive pluribus enuntiationibus, sive directe sive indirecte cf. T. II. p. 34.) aut ita latentem, ut ex universae orationis nexu intellecta ad absolvendam sententiae formam facile suppleatur. Ea vero sententia, ad quam responsiva spectat particula, et ipsa interdum particulam aliquam habet, eam, quae sequitur, sententiam demonstratione quadam praeparantem; praeparativam commode dixeris; ambae vero, responsivam dico et praeparativam, corresponsivarum nomine comprehenduntur; (v. c. μέν — δέ) quarum hoc patet in oratione esse negotium, ut sententiarum παραλληλισμὸν quendam, qui et ipse in reliqua earum conformatione inesse possit, (ut in his: die Leidenschaft flieht, die Liebe muß bleiben; die Blume verblüht, die Frucht muß treiben; cf. I. I. p. 24.) peculiaribus quibusdam indiciis exprimant et sub oculos ponant *). Cui exprimendo quum utraeque pariter inserviant, praecedente praeparativa necesse quidem est subsequi responsivam. Responsiva contra non ubique antecedentem habet praeparativam, quin etiam, ut modo dictum est, interdum omnino non exprimitur, sed latet tantum in antecedentibus id, ad quod responsiva particula vel sententia referatur.

Responsivarum vero **), praeterquam quod una cum praecedente particula

---

quiores locum obtinebat, ut docent XII tabularum fragmenta, in quibus sed frude idem est, quod sine fraude. Sed autem est se cum litera paragogica d, cuius particulae usus est frequentissimus in compositionibus, ut se-mo-veo cf. I. I. T. II. p. 31.

*) Corresponsivarum particularum, ut docet Hartungius, eadem est ratio quae correlativarum, quarum alterae sunt demonstrativae, alterae relativae. Differunt autem a correlativis eo, quod correlativae originem repetunt a pronominibus relativis et demonstrativis, corresponsivae non item. Haec igitur duo genera ne confunderentur, diversis nominibus placuit appellari. Cf. T. I. p. 36.

**) Hartungius quidem (T. I. p. 34.) corresponsivas commemorat; sed falso, ut nobis videtur. Nam etiamsi interdum responsivarum eadem forma sit quae praeparativarum, quae de coniunctiva quarundam particularum vi ab eo disputantur, ea non ad praeparativas sed ad responsivas referenda esse patet. Παραλληλισμὸν quidem membrorum utraeque exprimunt, coniunctionem non item. Quippe coniungendi vis non in praeparativa sed in responsiva coniunctione est posita, qua, etiamsi in priore membro non adsit praeparativa, ita ut singula ex παραλλήλων posita appareant, iungi tamen posterius cum priore significatur. Utramque vero si dicas esse coniunctivam, vel ad duorum membrorum coniunctionem indicandam adhiberi, coniunctiva earum vis et natura a corresponsiva quomodo differat, non video. Praeterea, quae ipse auctor disputat de corresponsivarum usu particularum, coniunctiva significatione carentium, quas coniunctivis particulis vel relativis quasi socias addi docet, (vid. infra p. 7.) ea satis probant, quod corresponsivarum esse munus dixerit, id de responsivis tantum, utpote in posteriore orationis membro collocatis valere.

praeparativa *παράλληλισμόν* sententiarum exprimunt, aliae insuper in oratione sunt partes. Quemadmodum enim particulae quaedam ex demonstrativis et relativis conflatae, (demonstrativo-relativas appellat Hartungius) *) ad sententias connectendas adhibentur, ita responsivae quoque particulae hoc connectendi munere funguntur. Quod ubi fit, in ipso sententiae principio positae neque relativum neque omnino aliam coniunctionem habent praecedentem, ut *καί*, quum significat *und*, sed eadem prorsus earum est natura, quae particularum demonstrativo-relativarum. Alias quidem aut coniunctionibus iis, in quibus connectendi vis posita est, adduntur (ut: *oder aber*, *oder auch*), aut in relativis enuntiationibus vel in protasi sequuntur relativum [vel coniunctionem] (ut: *welcher auch*, *ὅς γε*, *εἰ περ*), aut in enuntiatione demonstrativa vel in apodosi, quam ad protasin referant («um auf den Wortsatz zurückzuweisen»), collocantur, (ut *καὶ τοῦτο ἐποίησεν, ὥσπερ καὶ ἄλλα μυρία* **), praeterquam quod alterius ad alterum membrum relationem indicant, ad adverbiorum naturam proxime accedentes. Ex quo genere sunt praeter *καί*, *αὐχ*, particulae *τε*, (quae post relativis aliasve coniunctiones collocatur, ut *δέ τε*, *καὶ τε*, *ἀλλὰ τε*, *μέν τε* etc.) *δέ* in apodosi et post *καί*, *γάρ* post *ἀλλὰ*, aliae permultae. Coniungendis igitur sententiis ubi inserviunt particulae responsivae, (quod quomodo factum videatur, exposuit T. I. p. 35.), peculiari nomine coniunctivae appellantur. His vero adnumeranda est particula *ἀλλὰ*, ad cuius usum coniunctivum, non responsivum ***),

*) Vide quae de iis disseruit T. I. p. 31. Earum naturam hanc esse dicit, ut, omissa, quae in prioris membri initio subsequentis alicuius membri accessionem significare debebat, particula, in principio posterioris utriusque membri pronomina vel particulae pronominales uno vocabulo comprehendantur et tamquam articuli conserantur. Inde nasci compositum aliquod correlativum, ut *ὅσπερ*, vel eiusdem vocabuli duplicationem, cuius ex Anglosaxonica lingua exemplum affert swaswa (i. e. sicut vid. Grimm. T. III. p. 43.). Praeterea tenendum est, eundem non solum adverbia demonstrativo-relativa, sed etiam adiectiva pronomina, *ὅς*, *ὅστις*, *ὅσπερ*, ut coniunctionem ita particularum nomine appellare, quum, ad connectendi munus quod attinet, nihil inter haec adiectiva et adverbia illa discriminis intercedat (cf. T. I. p. 28.). A reliquis autem coniunctionibus ut nomine distinguantur, plerumque relativorum nomine utitur.

**) Quae sit huius exempli vis ut eo facilius intelligeretur, mallem inverso ordine singula membra essent collocata. Apodosis enim et demonstrativa enuntiatio, quam commemorat auctor, est in verbis: *καὶ τοῦτο ἐποίησεν*, quae non nude et simpliciter esse posita, sed ad aliud quid, nimirum ad protasin, quam habemus in verbis *ὥσπερ καὶ τοῦτο ἐποίησεν*, esse referendam docet praefixa particula *καί*. Haec autem non ideo addita est, ut connecteret posterius membrum cum priore, quippe quae connectenda esse ex ipsa prioris membri (per *ὥσπερ* incipientis) conformatione appareat. Inest igitur in ea particula non tam connectendi potestas, (neque pro coniunctiva particula est habenda, de quo nomine vide in seqq.) quam, ut ita dicam, mera relationis significatio. Similia sunt, quae sexcenties apud Homerum leguntur, *καὶ τότε δὲ* in apodosi, quin etiam ipsum *δέ* in apodosi positum, quarum constructionum exempla afferre non attinet. Ergo hic usus particularum responsivarum coniungendi potestate carentium, (id enim agebat auctor, ut ostenderet, quomodo usurparentur hae particulae coniunctivo usu destitutae), a reliquo usu, quo vel coniunctionibus vel relativis adduntur, ita differt, ut in fronte sententiae positae eiusmodi particulam non habeant praecedentem, neque tamen ipsae coniungendi munus in se recipiant.

***) De responsiva eius vi quae disputaverit Hartungius quorum interest scire, legant apud ipsum T. II. p. 34 sqq.

quum secundum Hartungii sententiam ea, de qua agimus, formula *ἀλλ' ἢ* pertineat, coniunctivae particulae *ἀλλὰ* quae sit ratio videamus. (cf. Hart. T. II. p. 42.)

§. 6.

»Eius autem, ut omnium omnino coniunctivarum particularum, hanc docet esse vim et naturam, ut praeter vulgarem, qua usurpatur, significationem eam, cui praefixa est, enuntiationem cum alia enuntiatione connectat. Itaque alias quum abesse possit, ad quam refertur, enuntiatio, quam hac ipsa particula significatam mente supplevisse sufficiat, (vid. supra p. 6.) coniunctiva vi si praedita est, verbis expressa esse debet haec enuntiatio ex adverso posita, neque praecedere particulam debet alia coniunctio, cui si ipsa superaddita tantum esset, coniunctiva sua vi destitueretur. Qua quidem vi instructa idem significat, quod germanicae particulae *sondern* et *allein*, quarum altera ad negativam altera ad concessivam sententiam refertur. Quod discrimen Graeci haud magis diversis vocabulis notarunt quam Latini, quorum particula sed utramque significationem in se recepit.«

Nota. Vulgo adversativam esse dicunt particulae *ἀλλὰ* tam post negativas quam post concessivas sententias potestatem. Quarum utrisque quamquam opponuntur ea, quae per *ἀλλὰ* subiiciuntur, est tamen non eadem in utrisque oppositionis ratio. Scilicet post negationem (modo ne concessiva sit sententia) per *ἀλλὰ* subiicitur contrarium eius, quod in priore membro fuerat negatum, ita ut non utrumque simul esse possit, sed alterum per alterum tollatur; ut si dicas: *οὐχ ὁ π' ἀνάρχης, ἀλλ' ἔκοντες*, vel *οὐ τὰχ' ἀλλ' ἥδη ποιῶ*. Arist. Ran. 492. Eademque particula utuntur, ubi antecedente affirmatione sequitur contrarii negatio, ut in his: *ἐκεῖθεν ἀλλ' οὐκ ἐνθ'ένδε ἡρπάσθη*, Plat. Phaedr. p. 229. d, in quo genere Latini et Germani adversativam particulam solent omittere.

Concessivis autem sententiis (sive affirmativae sunt, sive negativae)*) quae per *ἀλλὰ* opponuntur, non sunt contraria sed diversa tantum, quorum haec est natura, ut non tollant, quae in priore membro erant proposita, sed tantummodo restringant. Nimirum pro vero ponitur prioris membri enuntiatum, sed ita, ut aliud quid, quantumvis sit diversum, tamen simul esse cogitandum significetur; quemadmodum autem adversativa enuntiatio non tollit concessivam, ita concessiva non tollit adversativam, unde patet hanc earum inter se esse comparisonem, ut quamvis sint diversa, tamen non repugnare sed inter se conciliari

*) Hartungius statuere videtur, (T. II. p. 42.) negationem a concessivis sententiis prorsus esse alienam, quum dicat: »Der Parallelismus ist bald affirmativ, d. h. concessiv, bald negativ.« Concessiva autem sententia cur non etiam negativa esse possit, non video. Ceterum negativa enuntiatio, quam subsequitur adversativa, utrum concessiva sit nec ne, id etiamsi non addita concessiva aliqua particula significetur, ex universae tamen sententiae conformatione facile poterit diiudicari.

posse significetur; ut in his: *παῦρα μὲν (ἡγόρευε Μενέλαος) ἀλλὰ μάλα λιγέως* (II. γ, 214.), quod pauca tantum loquebatur Menelaus, non obstare dicitur, quo minus idem clara voce loqueretur, et contra. Restringeri autem per sequentia dicimus illud *παῦρα* vel prioris membri enuntiatum, quoniam, quum addit scriptor *ἀλλὰ μάλα λιγέως*, significat: illud *παῦρα ἡγόρευε* non tam late patere, ut in eo omnis Menelai eloquentia versari putanda sit, sed esse etiam aliam eius in dicendo virtutem, quae, quamvis diversa ab illo *παῦρα ἀγορεύειν*, tamen ab eo non sit aliena. Ad eandem normam exiges II. π, 240. *αὐτὸς μὲν γὰρ ἐγὼ μενέω νηῶν ἐν ἀγῶνι, ἀλλ' ἔταρον πέμπω*. Quod enim Achilles ipse remanet apud naves, id non impedit, quo minus socium mittat ad auxilium ferendum; vel non eiusmodi est, ut nihil praeterea facere sit paratus. Xen. Cyrop. VII. 1, 16. *Ἀλλὰ τὰ μὲν καθ' ἡμᾶς ἐμοίγε δοκεῖ καλῶς ἔχειν, ἀλλὰ τὰ πλάγια λυπεῖ με*. II. α, 284. *Ναὶ δὴ ταυτὰ γε πάντα, γέρον, κατὰ μοῖραν ἔειπες, Ἀλλ' ὁδ' ἀνὴρ ἐθέλει περὶ πάντων ἔμμεναι ἄλλων*. Quorum haec est sententia: vera sunt quae de componenda inter me et Achillem lite dixisti; at verum etiam est, Achillem superbia esse inflatum; vel: quae dixisti, ea non ita sunt accipienda, quasi tam facile esset cum Achille in gratiam redire. Sed non solum ad concessivas sententias pertinet restrictiva haec particulae *ἀλλὰ* potestas; est etiam post negativas sententias (easque non concessivas), ubi per *ἀλλὰ* non contrarium eius, quod in priore membro fuerat negatum, subiiciatur, sed ubi generalis negationis vis restringatur, sive per exceptionem aliquam coërceatur; v. c. *οὕτως ἔκτεινε Λαῖον ἀλλ' Οἰδίπους* (cf. Soph. Oed. R. 1335.). Ibi *Οἰδίπους* non ita opponitur priori, quasi *ἔκτεινέ τις* et *Οἰδίπους ἔκτεινε τὸν Λαῖον* inter se essent contraria, quorum alterum per alterum tolleretur, ideoque negaretur Laium a quoquam esse interfectum, quia interfectus esset ab Oedipo; sed sequentis oppositionis haec est vis, ut praegressae negationis ambitus quodammodo coërceatur. In quibus haud male dixeris sicut restrictivam ita etiam exceptivam esse particulae potestatem; de qua plura vide §. 15. Haec omnia autem quomodo ex primitiva particulae *ἀλλὰ* notione, quae est diversitatis, sint explicanda, facile intelligitur.

§. 7.

Post negationes vero [vel negativas sententias], ita pergit Hartungius, est ubi in coniunctionum *πλήν* vel *εἰ μή*, [quarum exceptiva est potestas,] locum successisse videatur; ut apud Eur. Hippol. 633. *ῥᾶστον δ' ὅτῳ τὸ μηδὲν ἀλλ' ἀνωφελὲς Εὐηθία καὶ οἶκον ἰδοῦται γυνή*. Sed negat vere successisse, neque magis eam hac in constructione a peculiari sua et propria significatione deflexisse affirmat, quam in formula *ἀλλ' ἢ*, ubi in comparativam significationem transiisse videatur; de qua quid statuatur Hartungius *), qui missis, quae vulgo feruntur, par-

*) Quae sit simplicis istius *ἀλλὰ* in exemplo ex Euripide allato ratio, expedire neglexit, in sola formula *ἀλλ' ἢ* occupatus. Nobis de hoc usu quid videatur, vid. infra §. 15.

ticulae *ἀλλά* interpretationibus, ex ipsius origine et primitiva significatione, qua non multum differre dicit a ceterum, ubrigenß, huius quoque formulae explanationem repetendam esse censet, nostrum iam est pluribus exponere.

Post varias easque infelices explicandi conatus complures ait (p. 44.) grammaticos in eo consensisse, ut *ἀλλ'* ex *ἄλλο* natum idemque pro *ἄλλο* accipiendum esse existiment. Qua quidem explanatione minime expediri, quibus permulti loci premantur, difficultates, ut Isocr. Antid. §. 91. *ἀς οὐχ οἰόντ' εἰπεῖν ἀλλ' ἢ κατὰ τῶν ἡμαρτηχότων*. Plat. Rep. p. 427. c. *οὐδὲ χρησόμεθα ἐξηγητῇ ἀλλ' ἢ τῷ πατρώῳ*. p. 429. b. *εἰς ἄλλο τι ἀλλ' ἢ εἰς τοῦτο τὸ μέρος*. »Est igitur, inquit, manifesta quidem haec eorum sententia, *ἀλλά* ex pronominis *ἄλλος* natura esse explicandum, eiusque significatum ex illius notione esse derivandum, non autem ita, quasi nihil esset nisi illius pronominis casus aliquis *), sed ex pronomine particulam quin etiam coniunctionem esse factam. Hac autem natura adsumta haud absimilis erit particulae *πλήν*, quumque originem repetat a pronomine *ἄλλος*, diversitatem quandam significabit et iure quodam suo comparativam particulam *ἢ* habebit subsequentem; («es wird die comparative Partikel *ἢ*, als, mit *ἔ*ug und *ἔ*echt hinter sich haben können«). Synonymum igitur erit, id quod ex eius usu apparet, formulae *πλήν ἢ*, et idem fere erit quod Latinorum praeterquam, vel, si verba premamus, significabit, praecedentia alio quopiam, quam iis, quae sequantur, contineri; ergo exceptionem aliquam subiiciet, commodeque per *außer*, nisi, vel nisi si reddetur.« («Es wird, buchstäblich genommen, ausfagen, daß das Vorhergehende in Anderm als dem nachher Genannten Statt finde, folglich eine Ausnahme einführen, und auch mit *außer*, nisi, oder nisi si übersetzt werden können.«)

§. 8.

Sed quo tandem iure Hartungius dicat particulae *ἀλλά*, utpote diversitatem indicanti, et ad particulae *πλήν* notionem accedenti, addi particulam *ἢ*, id quum non ex solius particulae *ἀλλά* significatione, sed investigata demum alterius quoque particulae natura et usu possit demonstrari, omissis nunc quidem, quae ad rem illustrandam attulit, exemplis, ea statim subiiciamus, quae de particulae *ἢ* origine et significatione ab eo sunt disputata. Ex iisdem etiam, quas singularem particularum in hac formula consociatarum partes esse velit, clarius apparebit.

Eorum igitur summa haec est, ut primum doceat, hanc particulam, cuius originem repetit e lingua Sanscrita, primitiva significatione a particulae *ἀλλά* signi-

*) Hoc autem si statuunt grammatici, vereor, ne faciat eos repugnantia dicentes, quum in superioribus *ἀλλ'* pro *ἄλλο* accipere eos dicat. At est sane ubi *ἀλλ'* pro *ἄλλο* accipi et possit et debeat, ideoque *ἀλλ'* scribendum sit, est ubi pro *ἀλλά*. Quae genera quomodo distinguenda sint, infra docebimus. cf. §. 28 — 30.

ficatu non multum discrepantem *), universe indicare exclusionem aliquam vel diversitatem; deinde usum, huic significationi accommodatum tam alternativum esse quam comparativum; alternativum vero (sicut e. c. particulae καί) item duo esse genera, responsivum et coniunctivum; comparativo denique usui cum alternativo hoc esse commune, ut, quum illic particula ἤ in utroque orationis membro posita sibi et ipsi respondeat, sive ad se ipsam referatur («mit sich selbst correspondire»), hic ad aliud verbum referatur, quod, quum et ipsum

*) Hoc ex eo putat colligi posse, quod aliis in linguis, ut germanicarum nonnullis, utriusque particulae vires uni eademque vocabulo sint tributae. Quamquam quae vera sit earum ratio, quae similitudo vel discrepantia, id etymologiae tantum ope posse investigari. Originem autem particulae ἤ sive ἡ (quam antiquiorem fuisse formam statuit,) in lingua Sanscrita sibi videtur deprehendisse. Eam praebere dicit particulam *ad*, quae quum usu et significato cum graeca ἤ sive ἡ consentiat, ex iis, quae in prima libri parte p. 216 sqq. de literarum quarundam in utraque lingua natura disseruerit, dubitari non posse putat, quin graeca particula ex Sanscrita originem traxerit. Primitivam vero Sanscritae particulae significationem ex compositis quibusdam (*wahis*, extra, *wahjns* externus et *wahjatas* *ιστός*) apparere, neque diversam putandam esse hanc particulam ab inseparabili Latinorum praepositione *ve*, *ced*, *vēhe* in *vecors*, *vesanus*, *vegrandis*, *Vejois* s. *Fedjois*, *vestamen*, *vehemens*, quae quidem particula in compositis negationis vim assumerit et depravationem quandam significet, ut nostrum un in Unmensfch. Nam *Vejois* s. *Fedius* significare *Jovem malum*, *periculosum*. Conferri iubet O. Mülleri Etrusc. T. II. p. 59. Cum eiusdem vero significatione conspirare docet antiquum usum germanicae particulae *wan*, quae in disiunctionibus usurpata accurate respondeat graecae particulae *καί*. cf. T. II. p. 49 sqq. Quae plura disputat de particula *wan* apud ipsum legantur T. II. p. 54. Etymologia igitur duce recte sibi videtur colligere, particulae ἤ primitivam hanc esse vim, ut exclusionem aliquam significet, qua significatione ad particulam *ἀλλά* proxime accedat. — In enumerandis autem singulis usus generibus ab ea, quam in universa de particularum ratione disputatione ingressus neque non in disputatione de particula *ἀλλά* sequutus est, via (cf. T. I. p. 34.) paululum deflexisse neque satis constitisse sibi videtur. Quamquam qui causam eius tueri velit, obscurius tantum disputata esse dixerit, at latere in ipsis eius verbis, quae ad revocandas singulas particulae ἤ significationes ad normam in superioribus propositam pertineant. Videamus igitur an lucem aliquam rei paullo obscurius tractatae afferre possimus. Nimirum quum dicit p. 56. particulam ἤ ubique ad eiusmodi voces spectare, quae et ipsae exclusionem, vel diversitatem aliquam significant, ita quidem, ut modo ad se ipsam (utpote exclusivam vel disiunctivam coniunctionem) modo ad *ἀλλος* vel alia vocabula, in quibus insit diversitatis notio, referatur: quid aliud quam significat, universam eius naturam esse responsivam? Id autem quasi non aequè ad comparativum atque ad alternativum eius usum pertineret, haec duo duntaxat genera commemorat, quorum alterum in eo versari dicit, ut ἤ ad se ipsum, alterum in eo, ut ad cognatae significationis vocabula referatur. Alternativi deinde usus duo facit genera, responsivum et coniunctivum; vel hunc usum ad ea, quae in superioribus commemoraverat, genera revocavit. At de comparativo usu quid statuamus? Eum utrum ad responsivum, an ad coniunctivum genus referamus? Nempe ad responsivum. Nonne enim responsivus etiam earum particularum est usus, quae non ad se ipsas, sed ad aliud vocabulum, cui eadem subsit notio, referuntur? Non negabit auctor, quippe qui comparativum nostrae particulae usum ad alternativum proxime accedere ipse fateatur (T. II. p. 67). Denique est et praeparativus quidam eius usus iis in locis, ubi alternativam habet significationem. Tum enim sicut in posteriore membro per ἤ incipiente responsiva huius particulae est natura, ita in priore membro (quando verbis est expressum) quae invenitur particula ἤ, nonne praeparativa erit dicenda? Hoc autem, quod ad illustrandam particulae naturam et usum vel maxime pertineret, addere prorsus neglexit. Quid? quod responsivum eius usum in iis tantum locis esse statuit, in quibus prius membrum, ne dicam omissum, tamen non ita sit comparatum, ut per ἤ incipiens posteriori membro ad amussim respondeat; in iis vero locis, ubi duo exstant membra, quorum alterum manifesto praeparativam habet particulam ἤ, alterum responsivam (T. II. p. 57. 3.), i. e. ubi ἤ — ἤ — accurate respondent nostris *entweder* — *oder* —, responsivae, vel potius responsivae significationis nullam omnino mentionem facit; imò de coniunctivo tantum posterioris particulae usu disputat. In quibus, non veremur ne iniquius pronuntiasse videamur, si ab instituta ratione eum paululum aberasse et parum sibi constitisse dicamus.

diversitatem quandam indicet, ab ipsius particulae η significatione non multum discedat. In qua singulorum generum descriptione quid desideremus, maluimus in nota fusius disserere, ne a proposito longius aberrasse videremur.

Itaque plura quum haberet haec particula usus genera, ad comparativum usum, quo non ad se ipsam, sed ad aliud quodcunque vocabulum, significatione cognatum, referatur, formulae $\alpha\lambda\lambda'$ η explicationem revocavit. Ex his enim vocabulis esse dicit $\alpha\lambda\lambda\omicron\varsigma$, quod omnium frequentissime hanc particulam habeat subsequentem. »Quam si primitiva significatione a particula $\alpha\lambda\lambda\acute{\alpha}$ haud multum differre, hanc vero nihil fere nisi casum aliquem pronominis $\alpha\lambda\lambda\omicron\varsigma$ esse reputaveris, comparativum, inquit, (p. 68.) particulae η usum alternativo simillimum, recteque in constructionibus, quae videantur, diversissimis unam eandemque vocem ad declarandam singulorum membrorum rationem additam esse apparebit. Quid enim aliud inter comparativum et alternativum usum interesse dicamus nisi hoc, quod, quum η alternativum ad eandem particulam spectet, comparativum ad adjectivum aliquod, vel aliud vocabulum, cui eadem quae ipsi particulae comparativae notio subsit, referatur? «

Quae si recte sunt disputata, recte quoque dicetur, particulae η ad eiusmodi vocabulum relatae eandem esse vim responsivam, qua in alternativo usu ubique praeditam diximus (vid. not. ad p. 11); ideoque quam in hoc usu prioris η diximus esse vim praeparativam, eandem in qualicunque vocabulo, ad quod comparativum η referatur, inesse recte statuemus.

§. 9.

Est autem, inquit Hartungius p. 68, certus quidam usus, in quo ne adiectivum quidem aliquod in responsivi [mallem praeparativi, ut sibi constaret loquendi usus] vocabuli locum successit, sed particula η ad particulam $\alpha\lambda\lambda\acute{\alpha}$ referatur, invicem particulae η respondentem; (η wird mit $\alpha\lambda\lambda\acute{\alpha}$ in Wechselbezug gesetzt). Hoc fieri putat in formula $\alpha\lambda\lambda'$ η , in qua iure quodam suo particula $\alpha\lambda\lambda\acute{\alpha}$ particulam η , significatione simillimam, habeat subsequentem (p. 45.). Quam constructionem et ipsam ab alternativo particulae η usu in eo tantum dicit differre, quod non ad semet ipsam sed ad particulam significatione cognatam referatur. Ex quibus omnibus satis apparet, hanc eius esse sententiam, ut formulam $\alpha\lambda\lambda'$ η non unius tantum vocis, ad aliud vocabulum vel membrum orationis referendae, munus in se recepisse, sed in particula $\alpha\lambda\lambda\acute{\alpha}$ vim quandam inesse praeparativam in η responsivam, ambas corresponsivas esse existimet. Unde, singulorum vocum in oratione quae sint partes accuratius si vis definire, efficitur: ut altera priori, altera posteriori sententiae membro inhaerere sit dicenda. Quod vere sensisse auctorem vel ex eo intelligitur, quod latini pronominis alius constructionem in comparisonem vocavit, ut: *aliud sentit*,

aliud loquitur *); quam constructionem quum per se ipsam, tum maxime cum Germanica interpretatione (er redet anders als er denkt) comparatam, satis ostendere dicit, quomodo exclusivum pronomen alius quolibet casu cum particula quam = *als*, commutari potuerit. Inde ad reliqua adiectiva, adverbialia, verba, quae particulam *ἢ* habeant subsequentem, conclusionem esse faciendam; neque obscurum esse posse, simplicissimam particulae *ἢ* comparativo sensu post *ἄλλος* similiaque verba positae, [sicut formulae *ἄλλ' ἢ*, cuius eandem naturam esse vult,] explicationem esse hanc, ut particulam *ἢ* in eorum verborum locum successisse dicamus, in quibus insit aliqua diversitatis notio; qua particula si uti nolles, illa ipsa verba bis essent ponenda, ut *alius* — *alius, aut* — *aut* etc. «

Sed exemplum aliquod ad normam ab auctore propositam exigamus. Ita quem ipse attulit p. 45. loco Dem. c. Aphob. §. 7. p. 846. οὐδὲ τετόλμηκε διώκειν ἄλλ' ἢ ταύτην μίαν οὖσαν **), non dicemus posterius membrum, ab *ἄλλ' ἢ* incipiens, per *ἄλλά* (cui quam ob causam *ἢ* additum sit, tum alia ratione esset expediendum) ad negativum, quod antecedit, membrum referri, sed ipsum hoc *ἄλλά* (quamquam auctor vulgarem scribendi rationem secutus ante *ἄλλ'* commate interpunxit) priori membro ita inhaerere, ut praeparativae particulae, ad sequentem responsivam particulam spectantis, vice fungatur, et, quae inter utrumque membrum intercedat, relationem non altera ex parte in οὐδέ, ex altera in *ἄλλά*, vel *ἄλλ' ἢ* esse positam; sed hinc particulis οὐδέ ... *ἄλλ'*, vel sola particula *ἄλλ'*, illinc particula *ἢ* contineri, sive, quibus singula membra contineantur, ut ita dicam, articulos non esse οὐδέ — *ἄλλ' ἢ* sed οὐδέ ... *ἄλλ'* — *ἢ*. Quam explicationem si sequamur, quamvis *ἄλλ'* minime pro *ἄλλο* positum accipiamus, eadem tamen prorsus huius constructionis ratio erit, quae eorum locorum, in quibus vere positum est adiectivum *ἄλλος*, ad quod subsequens particula *ἢ* referatur, ut Plat. Men. p. 76. b. οὐδὲν (ποιεῖς) *ἄλλ' ἢ ἐπιτάττεις ἐν τοῖς λόγοις*. De quibus vide §. 29.

§. 10.

Vere autem hanc esse auctoris sententiam quo minus dubitetur, in eiusmodi locis, in quibus post negationem in priore membro habetur adiectivum *ἄλλος*, (ut Plat. rep. p. 553. d. οὐδὲν ἄλλο ἐὰν λογίζεσθαι οὐδὲ σκόπειν, ἄλλ' ἢ ὁπόθεν ἐξ ἐλαττόνων χρημάτων πλείω ἔσται), tantum abest ut alterutram particulam abundare

*) Huius constructionis in Graeca lingua exempla desidero, nam quae habet Herod. IX. 54. ἐπιστοιμένοι τὰ Λακεδαιμονίων φρονήματα, ὡς ἄλλα φρονέοντων καὶ ἄλλα λεγόντων, et Hom. II. IX. 312. ἰχθῆρος γὰρ μοι κείνος ὁμῶς ἴδιον πύλῃων, ὅς χ' ἔτερον μὲν κεύθη ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλο δὲ εἴη, eorum propter interpositas particulas alia ratio est.

**) Amersfoordtius ad Dem. de symmor. p. 751. (vid. Schaeff. appar. ad Dem.) ex emendatione Reiskii ita scriptum esse hunc locum dicit. Reiskius vero ipse de emendatione nihil dicit. Num forte ante Reiskium legebatur *ἄλλῃν*?

dicat, ut ipsum pronomen pleonastice positum esse affirmet, in eo acquiescens, ut eiusmodi pleonasmum nihil insoliti habere dicat. Vult igitur neque per ambas particulas simul, neque per *ἀλλά*, utpote loco priorem, sed per *ἥ* solam posterius membrum ad antecedens ita referri, ut hac ex parte omnis responsionis vis, (correlationis, ut ita dicam,) in particula *ἀλλά* cernatur; quam ob rem hanc ipsam priori membro quodammodo inhaerere putandam esse non negaverit. Quod si negaret, non ipsum pronomen *ἄλλος* commode abesse posse diceret.

Haec nisi tam aperta esset eius sententia, hoc saltem voluisse videretur: quae in priore membro verbis *οὐδὲν ἄλλο* et sim. contineatur notio, ad quam etiam non intercedente *ἀλλά* sequentia per *ἥ* possint referri, (quod innumeris locis factum videmus), eandem interposita particula *ἀλλά* quodammodo esse iteratam, ut, in quo omnis antecedentium ad subsequentia relatio verteretur, id una quasi voce praeparativa ante ipsam responsivam repraesentaretur. Quamquam hoc si voluisset, cur adiectivum *ἄλλος* abundare diceret? Verumtamen ad hanc explicationem, etiamsi vera non sit, ea ipsa, quam Hartungius ingressus est, via perveniri, ipsum autem ab hac via deflexisse, nemo facile negaverit. Poterat hanc rationem particulae *πρίν*, quam in comparisonem vocavit, usu quodam illustrare. Sicut enim pro *πρίν* — *πρίν* in utroque membro, habetur *πρίν* — *ἥ*, ita etiam post alterum *πρίν* additur *ἥ*. Horum igitur alterutrum abundare dicamus? Imo rectius nobis videmur statuere, iterata in prioris membro fine, vel, si mavis, in posterioris principio particula *πρίν*, id ipsum cum vi quadam esse elatum, ad quod posterioris membri comparatio per *ἥ* referatur. Esset igitur formulae *ἀλλ' ἥ* eadem fere ratio, quae particularum demonstrativo-relativarum, de quibus quae disputavit vid. supra p. 7. Similiter apud Latinos, quum post *alius* in priore membro positum pro simplici *quam* sequitur *praeterquam*, dixeris, eam illius membri sententiam, ad quam spectet particula *quam*, praefixa particula *praeter*, qua quasi universa illa sententia comprehendatur, cum emphasi quadam iterari; itaque particulam *quam*, quae proprie quidem ad *alius* spectet, proxime tamen ad particulam *praeter* referri, quae una voce comprehensam universae sententiae antecedentis quasi notionem vel imaginem exhibeat.

Ceterum in ea, quam Hartungius proposuit, explicatione hoc quoque mirum videri debet, quod coniunctivo particulae *ἀλλά* usui hanc formulam adnumerat *); quem usum quamvis ipse omnino ad corresponsivas particulas perti-

*) Quae enim ad explicandam particulae *ἀλλά* in hac formula significationem attulit, ea in ipsa de coniunctivo eius usu disputatione habentur. Praeterea ubi commemorat formulam *πλὴν ἀλλ' ἥ*, (cuius unicum fortasse exemplum legitur apud Arist. Met. c. 1. vid. infra §. 32) coniunctivam vim dicit omnem particula *πλὴν* contineri, *ἀλλά* autem rursus responsivum esse factum. At si in formula *ἀλλ' ἥ* non fuerit responsiva eius potestas, quid aliud quam praeparativam fuisse dicamus? In praeparativas vero particulas minime quadrat ea, quae de coniungendi munere quibusdam particulis assignato disputavit. Vid. nos p. 6. not. 29).

nere dicat, vere tamen in responsivas tantum, non in praeparativas, cadere, satis demonstrasse nobis videmur. (Vid. supra p. 6 not. **) Quocirca si propter mutuum, quam inter *ἄλλ'* et *ἥ* intercedere statuit relationem, prioris particulae non potest nisi praeparativa esse significatio, (vid. supra §. 9.) formulam istam certe a coniunctivo particulae *ἄλλὰ* usu abhorrrere intelligitur.

§. 11.

Iam vero, cur neque quam vere proposuit Hartungius, neque quam, si constare sibi voluisset, proponere debuisset videtur explicatio, harum igitur cur neutra nobis probetur, accuratius exponamus.

Primum enim quod ad tuendam suam explicationem in eiusmodi locis, in quibus post *ἄλλος* cum negatione sequitur *ἄλλ' ἥ*, non potest non ad pleonasmum confugere, cuius ipse neque reddit rationem neque reddere posse videtur, inde sane parum illa quidem habet commendationis, nisi forte apud eos, quibus placent eiusmodi commenta, ab ipsa linguae ratione maximam partem alienissima.

Sed etiamsi hunc pleonasmum ei condonaremus, ita ut, (secundum eam scilicet, quam ipse finxit, constructionem), *ἄλλ' ἥ* post *οὐδέν ἄλλο* et similia nihilo esset insolentius, quam post simplex *οὐδέν*, vel post *οὐδέν ἄλλο* simplex *ἥ* ad pronomen *ἄλλο* relatum: quid tandem de iis locis statuamus, in quibus post *οὐδέν ἄλλο* vel post simplicem negationem solum *ἄλλὰ* invenitur? Ita Homerus Od. VIII. 311 *οὔτι μοι αἰτίος ἄλλος, ἄλλὰ τοκῆς δῶν*: ita Soph. Oed. R. 1335. *Ἐπαισε δ' αὐτόχειρ νιν οὔτις ἄλλ' ἐρώ.* In his igitur locis, in quibus, si per metrum liceret, pro simplici *ἄλλὰ* etiam *ἄλλ' ἥ* poni poterat, particulam *ἄλλὰ* ita adhibitam esse apparet, ut per eam posterius membrum praecedenti opponatur. vel diversum aliquid ab antecedentibus, (cuius significationem tam in particula *ἄλλὰ*, quam in particula *ἥ* inesse docet Hartungius, vid. supra p. 10.) subiiciatur, per quod quomodo antecedentium negatio restringatur, supra (§. 6. not.) demonstravimus.

Non est igitur, quod hoc *ἄλλὰ* ipsi priori membro inhaerere, vel praeparativam aliquam vim habere dicamus. Imo mere responsiva eius est potestas, utpote posteriori membro inhaerentis et ad praegressa spectantis. Praeparativum vero vocabulum in antecedentibus, id quod probe notandum, aut nullum apparet. (ubi scilicet sola praecedit negatio) aut est in pronomine *ἄλλος*. Hoc enim negationi additum et ipsum eius vim sive ambitum ita restringit, ut excipiendum aliquid esse intelligatur, ad quod negationis vis non pertineat. Eidem vero pronomini egregie respondet particula *ἄλλὰ* in principio posterioris membri posita. Quamquam cave, ne non addita negatione inter ipsum *ἄλλος* et *ἄλλὰ* hanc relationem intercedere putes. Tum enim *ἄλλος* non particulam origine cognatam, sed particulam *ἥ* significatione affinem habet subsequentem. Unde satis intelligitur, etiam ubi cum negatione consocietur, subsequentem particulam *ἄλλὰ* non ad *ἄλλος* solum,

sed etiam ad negationem esse referendam. Idem ipse fatetur Hartungius, quum quod per loquendi usum, in magna ceteroquin particularum ἄλλὰ et ἡ similitudine, inter utramque invaluerit, discrimen in eo cerni dicat, ut ἄλλὰ ad sententiam aliquam pro certo positam, ἡ ad dubiam adhuc referatur, («bei ἄλλὰ wird ein feststehendes, bei ἡ ein schwankendes Gegentheil gedacht,» T. II. p. 55.) sive ut ἄλλὰ ad particulas μέν, οὐκ [aut in concessivis aut in negativis sententiis] cett., ἡ ad eiusmodi spectet voces, quae et ipsae exclusionem aliquam vel diversitatem indicent. *) (Inde addit hanc exstitisse loquendi normam, ut ἡ partim ad se ipsum, utpote coniunctionem exclusivam sive disiunctivam, partim ad ἄλλος et alia vocabula diversitatem indicantia referatur; quorum in altero alternativus, in altero comparativus eius usus conspiciatur.) Nihilominus tamen minus etiam post simplicem negationem habetur particula ἡ, ut apud Luc. Dem. Encom. c. 30. πάντως οὐδὲν ἂν αὐτὸν ἡ ἀπέκτεινας, sicut post interrogationem negativam, apud Xen. Oec. III. 3. τί οὖν τούτων [sc. rei male vel bene administratae] ἐστὶν αἴτιον ἡ ὅτι etc. **) quorum in utroque, si cum Hartungio proprie exclusivam eius vim esse statuimus, (modo ne eiusmodi esse hanc vim dicamus, ut contrarium omnino tollatur, sed ex parte, quam

*) Quam ob rem particulam ἄλλὰ, quae manifesto ducatur a pronomine ἄλλος, a primitiva sua significatione quodammodo deflexisse dixeris. Alter enim pariter atque ἡ ad ἄλλος referretur. Ceterum de discrimine particularum ἡ et ἄλλὰ ita disputat Hartungius, ut non ubique nos habeat adsentientes. Nam ex particulae ἡ origine (de qua quae disseruit vid. supra p. 11.) apparere dicit l. l. primitivam eius potestatem esse exclusivam, qua quamquam particulae ἄλλὰ simillima sit, non unam tamen cum ea esse atque eandem. Hanc enim diversitatem duntaxat indicare vel oppositionem, qua restringatur quidem alterum membrum, non vero tollatur. («Das Parallelglied wird zwar beschränkt, aber nicht aufgehoben.») Hoc autem effeci putat per particulam ἡ, per quam alterum membrum si excludatur, omnino tolli et negari. («Ausschließung ist die völlige Aufhebung und Negierung des Gegentheils.») Natura igitur quum hae voces essent diversae, fieri non potuisse, quin etiam usu inter se discrepant. Hanc autem dicit non tantam esse discrepantiam, ut non interdum negligatur. Unde recte colliges, eius sententiam esse hanc, ut has particulas interdum inter se commutari et ἄλλὰ pro ἡ poni putet et contra. Quod quomodo factum sit ita explicat, ut dicat: mit dem Begriffe der Verschiedenheit ist auch der der Ausschließung gegeben, und die Entgegensetzung ist, wenn auch keine totale, doch eine partielle Negierung. Putat igitur, si quid ab altero sit diversum, (quod per ἄλλὰ indicatur) idem ab altero esse exclusum (quod proprie quidem significari dicit per ἡ); si quid vero alteri opponatur, (quae et ipsa particulae ἄλλὰ esse potestas) alterum, etsi non omnino, (quod quidem per ἡ fieri vult) ex parte tamen negari. Inde repetit eius discriminis, cuius in textu mentionem fecimus, explicationem.

In quibus hoc quidem falsum nobis videtur, quod per ἄλλὰ, utpote oppositionis notam, alterum non omnino, sed ex parte tantum dicit negari. Alterum enim membrum, per ἄλλὰ priori oppositum, est ubi omnino, est ubi ex parte tantum neget sive tollat alterum, quorum utrum fiat, ex universae sententiae ratione est diiudicandum. Fit autem utrumque post negativas sententias. Cf. quae in nota ad §. 6. a nobis sunt disputata.

Deinde quod disputat de exclusiva particulae ἡ potestate, alterum membrum omnino tollente et negante, id certe non in negativis sententiis vel in interrogationes negativas cadere nobis videtur, ut ex exemplis in textu allatis apparebit, (Luc. Dem. Encom. c. 30. Xen. Oec. III. 5.) in quibus similiter atque particula ἄλλὰ restrictivam tantummodo habet potestatem, qua antecedentis negationis vim non universam, sed ex parte tantum tolli demonstravimus.

**) Etiam post indefinitum pronomen in indirecta, quam dicunt, interrogatione, modo negativa eius sit sententia, habes ἡ non praecedente pronomine ἄλλος ut Xen. M. S. IV. 3, 9. vid. infra §. 25.

quidem vim et restrictivam appellare licebit, cf. not. p. 16. sub fin.) etiam non addito pronomine ἄλλος, ad quod referatur, particulam ἥ suo quodam iure positam esse dicemus *). Quamvis enim vulgo in eiusmodi locutionibus praecedat pronomen ἄλλος, (de cuius vi vide quae p. 15. sub fin. disputavimus,) ut ex ipso priore membro restringi quodammodo negationis vim intelligatur, non est tamen, quod omissum hoc pronomen et necessario supplendum esse dicamus. Sua potius utriusque constructionis ratio est et natura. Adstrictius enim sive brevius hic dicuntur, quae alias plenius solent efferri; non autem ad plenioris structurae normam adstrictior est exigenda. Nimirum hic in priore membro universe negatur, quod subsequente demum ἥ ... vel ἄλλὰ ... non universe negatum esse intelligitur. Unde patet, etiam ethicam quandam huius omissionis esse vim, quum fortius omisso quam addito pronomine priora negentur; quamquam ad sententiam nihil interest, addatur pronomen an omittatur. (Idem sentit Nitzschius ad Plat. Jon. p. 68.)

§. 12.

Duplex est igitur post οὐδέν et οὐδὲν ἄλλο et similia constructionis genus; est ubi ἥ, est ubi ἄλλὰ sequatur in fronte posterioris membri positum; quorum utrumque, significatione non multum diversa, solum per se optimo iure tam ad praegressum οὐδέν, quam ad οὐδὲν ἄλλο refertur. Unde consequitur, etiam ubi coniunctim ponantur, omnem relationis vim, si non in utroque, (quod sane probabilius,) certe in ἄλλὰ inesse debere, eamque ob causam non posse cum Hartungio de relatione aliqua inter has ipsas particulas intercedente cogitari. Quippe non diversorum sunt membrorum, sed eiusdem. Poterat quidem posterius membrum, ut modo ostendimus, sive adesset ἄλλος sive abesset, sicut per ἄλλὰ, ita etiam per ἥ ad antecedentem negationem vel negativam interrogationem referri. Priorem autem in hac formula locum quum teneat ἄλλὰ, de huius quidem particulae potestate non est quod dubitemus. Quae quum sola per se iam sufficere videatur ad singulorum membrorum relationem exprimentam, possit sane altera particula abundanter addita videri. Hanc autem, quae esse videtur, abundantiam non difficile est ad causas suas revocare. Eadem enim huius formulae ratio est, quae multarum in Graeca lingua constructionum, in quibus duas loquendi formas in unum conflatas esse videmus. Quum enim similiter diceretur οὐδὲν ἄλλο (vel οὐδέν) ... ἄλλὰ et οὐδὲν ἄλλο (et οὐδέν) ... ἥ, quorum in posteriore ad ἄλλο potius quam ad οὐδέν, in priore aut ad solum οὐδέν aut ad universam formulam οὐδὲν ἄλλο (non ad solum pronomen) particulae

*) Nempe exemplorum allatorum in priore haec eius est vis, ut iis, quae Antipater Demostheni (de his enim agitur) non facturus fuerit, hoc unum non contineri dicatur, quod eum interfecturus fuerit; ubi vides negationis vim per ἥ aequae ac per ἄλλὰ restringi; in altero ab iis, quae non possint inter causas rei vel male vel bene administratae referri, hoc abesse dicitur: οὐ τοῖς μὲν οὐκ ἐνίχεν ἕκαστον καταβιβλῆται, τοῖς δὲ ἐν χώρῃ ἕκαστα τεταγμένα κεῖται.

relatio pertineat, mirum videri nequit, quod loquendi usus etiam ad ἄλλ' ἤ, idque non solum post οὐδὲν ἄλλο, sed etiam post simplicem negationem vel interrogationem negativam, deflexit. Qua formula quum uterentur, non cogitandi sunt Graeci singulas eius partes seorsim ad diversa correlata voluisse referri; sed, quod omnino in conflatis eiusmodi formulis factum esse apparet, ut, qui ea uterentur, quae proprie singularum partium esset ratio, vix sentirent, id in hac quoque formula accidisse recte statuere nobis videmur. Similia habes in οὐνεκα pro simplici ενεκα, de quo vid. Matth. Gr. Gr. p. 1137. et in ὅθ' οὐνεκα pro ὅτι οὐνεκα, (ita enim rectius explicari nobis videtur quam per ὅτου ενεκα vid. Matth. p. 1270.) et *id propterea* Ter. Andr. II. 5, 3. et ἄλλὰ γάρ; in quam formulam cadere ea, quae modo diximus, docet γάρ post ipsum ἄλλὰ additum, ut, etiamsi adsit causalis enuntiatio, non ad latentem aliquam in orationis nexu, sed ad expressam sive in antecedentibus sive in sequentibus sententiam referenda, ideo tamen a natura sua prorsus descivisse sit dicendum, quoniam in ipsa eius enuntiationis fronte est collocatum *).

Praeterea vero, quae proprie duae sunt voces, eas prorsus in unam quasi coaluisse vel ex eo patet, quod ubique sicut pronuntiabantur ita scribebantur ἄλλ' ἤ**), nusquam plene ἄλλὰ ἤ, (ut ὅθ' οὐνεκα vel ὁθούνεκα, non ὅτι οὐνεκα,) neque umquam interposito alio verbo sciunctae inveniuntur. (Vide quae hanc in rem §. 27. ad Dem. c. Macart. p. 1066, 12. contra Reiskium sunt observata.) Non igitur per alterutram, sed per ambas simul, ut quae unius tantum vocabuli vice fungantur, posterius membrum ad priora refertur, quod, quo maior inter eas significationis intercedat affinitas ***), eo facilius fieri potuisse intelliges.

§. 13.

In eadem fere sententia est Stallbaumius, qui ad Plat. Phaed. p. 102. (p. 81. b.) ὥστε μηδὲν ἄλλο δοκεῖν εἶναι ἀληθὲς ἀλλ' ἢ τὸ σωματοειδές, »orta est, inquit, haec locutio ex consociatione duarum loquendi formarum, quarum altera oppositionem altera comparisonem indicat; qua consociatione Graecis nihil usitatus est. Itaque quum recte dici posset: ὥστε μηδὲν ἄλλο δοκεῖν εἶναι ἀληθὲς ἀλλὰ τὸ σωματοειδές,

*) Eiusmodi exemplum habes Eur. Phoen. 1318. Ἀλλὰ γὰρ Κρόντια λείψουσ τόνδε δεῦρο ... στείχοντα, πᾶσι τοὺς παρυστώτας λόγους, quod proprie est: ἀλλὰ πᾶσι etc. Κρόντια γὰρ λείψουσ.

**) Quamobrem Bothius ad Arist. Pac. 466 eo inclinabat, ut ἀλλή scribendum putaret.

***) De hac significationis affinitate non dubitamus Hartungium auctorem sequi, utpote admodum probabilis et persuasibilis afferentem, quamquam alterius particulae origo num vere ex Sanscrita lingua sit repetenda, aliis iudicandum relinquimus. Longe aliter Hermannus de particulae ἤ origine et primitiva significatione disputavit in libro de ell. et pleon. p. 185 sqq. (Opusc. T. I. p. 209.) quam initio nihil aliud fuisse statuit quam ἤ (profecto), mutato cum significatione accentu. Ex qua significatione quomodo reliquas profluxisse putet, vide apud ipsum l. c. Praeterea comparasse iuvabit, quae de huius particulae, quam natura disiunctivam esse statuit in comparatione partibus disseruit Nitzschius ad Plat. Ion. p. 73.

et quum recte etiam diceretur: ὥστε μηδὲν ἄλλο δοκεῖν εἶναι ἀληθὲς ἢ τὸ σωματοειδές, utraque loquendi forma in unum coniuncta dici solitum: ὥστε μ. α. δ. εἶναι ἀλ. ἀλλ' ἢ τὸ σωματοειδές. Quae quidem ratio quum ab initio in simplicibus enuntiatis usurparetur, postea etiam ad interrogantes sententias translata est. (Nimirum negativas, de quibus vid. infra §. 28.) Ad quam explicationem nostram proxime quidem accedere, sed esse etiam, in quibus ab ea discedat, vix est quod moneamus. Discedimus autem ita, ut, quam Stallbaumius statuit peculiarem fuisse singularum particularum ad prius membrum relationem, eam propter significationum affinitatem non admodum diversam fuisse contendamus. Quam enim in particula ἀλλὰ inesse statuit oppositionis vim, eam, pariter atque post concessivas sententias, restrictivam tantummodo esse demonstravimus, (vid. p. 9:) a qua significatione in simili constructione particula ἢ non multum videtur recedere. Hoc saltem recte statuere nobis videtur, quam vulgo in hac constructione particulae ἀλλὰ tribuunt vim adversandi s. oppositionis, eam non in eo cerni, ut contrarium aliquod tollatur, sed ut negationis vis restringatur; de quo eo minus videtur posse dubitari, quoniam ipsi vocabulo ἄλλος, quod satis frequenter negationi est additum, haec restringendi vis inhaeret; ut, quae per ἀλλὰ opponuntur, non contraria sed diversa tantum esse, ideoque non tollere sed duntaxat restringere antecedentia, vel ex addito pronomine intelligatur. Quum igitur ex Stallbaumii explicatione duae constructiones significatione diversae in unum conflatae esse statuantur, nos contra duas constructiones significatione admodum affines hic coaluisse contendimus.

A d d i t a m e n t u m.

Haec dum typis exscribuntur, mihi affertur Vigeri Hermanniani editio recentissima (a. 1834.), ex qua Hermannum quidem nihil mutasse sententiam intellexi, sed eandem impugnata esse ad Lysiae amat. p. 45. ab Haenischio, cuius me fugerat de formula parum explorata disputatio. Perplexam appellat Hermannus; haud immerito, ut mihi videtur; quamquam, quibus contra ipsum usus est, argumenta ita comparata dixerim, ut meae ipsius argumentationi aliquid inde ponderis accedat. Est autem eorum summa haec, ut primum moneat, quas ille ad explicandam hanc formulam commentus est, verborum ambages eo magis displicere, quo magis ita pereat sermonis festivitas et facilitas, praesertim in iis, quae breviter et facite dicantur. Deinde vera si esset Hermannii explicatio, neminem sic esse dicturum, nisi qui aut ipse se rem suam parum compertam habere profiteretur, aut id, quod certo sciret et eloqueretur, ita

affirmaret, ut, si non verum id esset, se de suo ipsius iudicio desperaturum esse significaret.

Quod quidem verissimum nobis videtur. Nam quae in altero membro, quod omissum fingit Hermannus, inesset inscientiae vel inopiae alicuius confessio (vid. supra p. 2.) ea si quis uteretur, vel qui intelligi eam vellet, aut serio loqui putandus esset, aut fecte. Serio si addit, quod vult Hermannus: »*aut nescio quid dicam*,« vel tale quid, vides, eum ipsum quodammodo confiteri rem parum sibi esse exploratam; sin fecte: quid aliud nisi affirmandi quadam formula eum dices uti, ut qui bene sciat, de suo ipsius iudicio minime sibi esse desperandum? Horum vero neutrum, quorum altero sententiae priore membro propositae veritas labefactatur, altero fortiter, quasi iureiurando, asseveratur, in eos cadit locus, in quibus formulam *ἀλλ' ἢ* vidimus usurpari. Haec si addideris iis, quae de omittendi huius membri causa parum idonea, quam fingit Hermannus, disputavimus (p. 2.), tantis undique videbis eius explicationem premi difficultatibus, ut vix habeas, quibus eam tuearis.

Iam vero, quam Haenischius affert, explicationis summa eo redit, ut et ipse duo dicendi genera in unum quasi corpus coaluisse dicat *); nimirum sicut in formula *πλὴν ἢ* post negationem cum comparatione exceptio sit coniuncta, ita in *ἀλλ' ἢ* cum eadem comparatione, quam post *ἄλλος* et sim. expectaveris, oppositionem esse iunctam. In quibus vides eum a Stallbaumio non differre. Huius coniunctionis rationem ut reddat, monet, hanc formulam pertinere ad genus dicendi comparativum. »Omnis autem, inquit, cogitatio comparativa, praeter eam, quae componit res aequiparabiles, continet in se et oppositionem quandam et exceptionem.« Unde vides eum statuere, natura duplex esse illud genus, alterum, quo componantur res aequiparabiles, s. quod in rebus aequiparandis versetur, (quale sit *ὡς—οὕτως, ὅσον—τόσον*), alterum, quod in se contineat et oppositionem quandam et exceptionem. Hoc autem posito, cui facile adsentimur, non recte videtur addere: »Nisi enim, res rei quadam ex

* In huius rei exemplum quam affert formulam *μᾶλλον ἢ οὐ* Thuc. III. 36, eius rationem egregie explicavit. *Μετάνοι τις εὐθὺς ἣν αὐτοῖς καὶ ἀνυπολόγητος, ὅμῳ τὸ βούλευμα καὶ μέγα ἰγνώσθαι, πόλιν ὅλην διαφθεῖραι μᾶλλον ἢ οὐ τοὺς αἰτίους.* Quum enim posterius membrum priori aut per negationem posset opponi, *ὅμῳ τὸ βούλευμα, πόλιν ὅλην διαφθεῖραι οὐ τοὺς αἰτίους*, aut cum priore posset comparari, *πόλιν ὅλην μᾶλλον διαφθεῖραι, ἢ τοὺς αἰτίους*, ex utriusque enuntiationis coniunctione factum esse eum verborum complexum, qui legatur apud Thucydidem. Multa ad h. l. concessit Poppo, cum Haenischio contra Hermannum ad Vig. p. 801. monens, falso statui, hoc *μᾶλλον ἢ οὐ* non admissum esse, nisi ubi negatio antecedit. Ipse vero non ex duarum locutionem confusione additae negationis causam repetit; sed eius causam esse dicit, quod plene haec, iterato ex superioribus verbo, sic cogitentur: *es sei hart, vielmehr die ganze Bürgerschaft zu vertilgen, als daß sie nicht die Urheber allein vertilgen sollten.* Et ita in Gallico et Italico sermone, si comparativum novum verbum sequatur, negationem alteri membro constanter addi, ut: *il est plus grand qu'on ne croit.* Nobis Haenischii explicatio Graecorum consuetudini accommodatior videtur; quamquam non negamus, inveniri quasdam dicendi formas, quarum plus una causa reddi posse videatur. Largam exemplorum huius formulae copiam praebet Schaeff. ad Greg. Cor. p. 102.

parte opponeretur, ne esset quidem ulla enuntiatio comparativa, « [quidni esset, quum ipse non negaverit enuntiationem comparativam esse in iis, quae tamquam aequiparabilia componantur; sed hoc fortasse voluit dicere, non futurum nisi unum illud genus comparationis, quo res rei aequiparetur; addit enim:] » atque nisi posterius membrum quodammodo excludi posset ab ea conditione, quae priori tribuitur membro, unum tantum genus comparativum, quale est *ὡς—οὕτως, ὅσον—τόσον*, in sermone locum haberet. In altero igitur illo comparationis genere, cui propria est particula *ἤ*, (quam et ipsam ex disiunctiva comparativam factam esse putat *), Graecos, ait, quorum in his rebus admirabilis fuerit sentiendi subtilitas, non solum *ἤ* particula esse usos, sed etiam aliis, ut *ἐπί, παρὰ, πρὸς, ἀντί, πέρα, πλὴν, ἀλλά*, quibus aut oppositionem aut exceptionem illam significarent. Deinde etiam cum comparatione simul aut oppositionem, aut exceptionem voce quadam esse expressam. — Cum his autem vide quam non conveniat, quod supra dicit: omnem cogitationem comparativam, praeter eam, quae componat res aequiparabiles, continere in se et oppositionem quandam et exceptionem. Quod si in omnem cadit eius generis, de quo dicimus, comparationem: nonne vel per ipsum *ἤ* et oppositionem et exceptionem significari apertum est? Perplexae sane haec sunt; quae quomodo expediri possint, ex iis, quae de particularum *ἀλλά* et *ἤ* natura, sive restrictivam dixeris, sive exceptivam vel exclusivam, in superioribus (p. 8 et 16.) disputata sunt, et quae §. 15 et 16. not. **) disputabimus, intelligitur.

*) Quae Nitzschii quoque est sententia, cf. p. 18, not. **). Sed vid. supra §. 8.

P A R S I I.

Omnium ad hoc genus pertinentium dicendi formularum usus illustratur.

§. 14.

Non id solum nobis proposuimus, ut, examinatis, quae nobis non probarentur, aliorum explicationibus, nostram qualemcunque istius formulae explicationem lectorum iudicio submitteremus; sed, quod iam supra (p. 10.) significavimus, a formulae *ἄλλ' ἢ* post *οὐδέν* vel *οὐδέν ἄλλο* usu eos distinguendos esse locos, in quibus manifesto non particula *ἄλλά*, sed ipsum pronomen *ἄλλο* sit usurpatum, ex eorumque similitudine de iis, in quibus ambiguitatis aliquid esse videatur, iudicium esse faciendum: id iam in animo nobis est pluribus demonstrare. Quod ut hic statim paucis complectamur, earum, quae in disceptationem venient, locutionum sex genera sunt discriminanda. A simplicissimis ut profisciscamur, primum post *οὐδέν* vel omnino post negationes (non addito pronomine *ἄλλος*) et *ἄλλά* ponitur et *ἢ*; utrumque deinde habetur post *οὐδέν ἄλλο* et similia; denique *ἄλλ' ἢ* pariter post simplex *οὐδέν* et sim. invenitur atque post *οὐδέν ἄλλο* *). E quibus quum nihil dubitationis admittant ii loci, in quibus est *οὐδέν* — *ἄλλά* vel *οὐδέν* — *ἢ*, vel *οὐδέν ἄλλο* — *ἄλλά*, vel *οὐδέν ἄλλο* — *ἄλλ' ἢ*, ambigui tamen, propter universae orationis conformationem, esse possunt ii loci, in quibus habetur *οὐδέν ἄλλ' ἢ*, ut incerti haereamus, *ἄλλ'* scribendum sit an *ἄλλ'*, i. e. utrum scriptorem *ἄλλά* an *ἄλλο* (fortasse etiam *ἄλλα*) in mente habuisse credamus **).

*) Eorum exempla haec sunt:

1. *Ἐπαισε δ' ἀντόχειν νιν οὐτεις ἄλλ' ἐγώ.* Soph. Oed. R. 1335.
2. *Πάντως οὐδέν ἂν αὐτὸν ἢ ἀπέκτεινας.* Lucian Dem. Encom. c. 30.
3. *Οὔτε μοι αἷσιος ἄλλος, Ἀλλά τοκῆς δύο.* Hom. Od. VIII. 311.
4. *Οὐδέν ἄλλο αὐτοὶ ἐπιτηδεύουσιν, ἢ ἀποθνήσκουσιν τε καὶ τεθνάναι.* Plat. Phaed. p. 64, a.
5. *Τὰ τοῦ χορησίου μόρια οὐδέν (=ον) διαφέρει τὰ ἑτέρα τῶν ἑτέρων, ἀλλήλων καὶ τοῦ ὅλου, ἄλλ' ἢ μεγέθει καὶ σμικρότητι.* Plat. Protag. p. 329, d.
6. *Οὐδέν ἄλλο σκοπεῖν προσήκειν ἀνθρώπων ... ἄλλ' ἢ τὸ ἀριστον.* Plat. Phaed. p. 97, d.

**) Horum exemplum est Plat. Apol. p. 20, d. *Ἐγὼ γὰρ δὲ οὐδέν ἄλλ' (ἄλλ') ἢ διὰ σοφίαν τινα τοῦτο τὸ ὄνομα ἱσχυρά.* Ubi Fischerus adnotavit, Originem c. Cels., qui laudet hunc locum, plene habere ἄλλο. Apud Fisch. Bip. Wolf. legitur *ἄλλ' ἢ*, apud Stallb. *ἄλλ' ἢ*. Simile est Arist. Ran. 1120. *ἄλλ' οὐδὲ πάντα ταῦτά γ' ἐστ' ἄλλ' ἢ τρία*, ubi Brunck. habet *ἄλλ'*, quod hoc quidem loco esset *ἄλλα*, Bothius contra *ἄλλ'*.

Quae quidem, quoad eius fieri posset, ut ad certam quandam normam revocarentur, universum hunc locum placuit pervestigare, neque in iis tantum locis explorandis acquiescere, in quibus eae, quas diximus, particulae aut seorsim aut coniunctim positae reperiantur, sed etiam eos, in quibus cognatae particulae in eorum locum successerint, sub examen vocare. Neque solum ad particulae *ἄλλὰ* et pronominis *ἄλλος* in hac constructione usum recte discernendum quaestio nostra pertinebit, sed illud etiam attingendum erit discrimen, quod inter ellipsin quandam verbi finiti post *οὐδὲν ἄλλο* usitatam, (cuius exempla iam in superioribus plura sunt commemorata,) et eum earundem vocum usum intercedit, in quo ambo membra ad unum idemque verbum finitum, sive in priore sive in posteriore membro positum, referuntur. Ellipsis exemplum habes Xen. Cyr. I. 4. 24. *Μόνος ἐκείνος οὐδὲν ἄλλο* (sc. *ἐποίει*) *ἢ τοὺς πεπτωκότας περιελάνων ἐθεῖστο*, alterius constructionis Plat. Soph. p. 226. *οὐδὲν ἄλλ' ἢ τὸ χρηματιστικὸν γένος ... ἔστιν ... ὁ σοφιστής*, et Arist. Ran. 227. *οὐδὲν γὰρ ἔστ' ἄλλ' ἢ κοᾷξ*. Quorum locorum, in quibus nulla est ellipsis, non mutatur ratio, etiamsi scribatur *ἀλλ'*. Quamquam non ubique negligendum esse particulae et pronominis discrimen, apparebit ex iis, quae infra disputabimus §. 28. de loco Xen. Hist. Gr. I. 7. 15.

Ceterum interdum est ubi incertus haereas, ellipsin statuas, an *οὐδὲν ἄλλο* e sequente post *ἢ* verbo finito suspensum esse dicas. Eiusmodi exemplum exstat apud Herodian. I. 13. 2. *Ἡ δὲ προσβυτάτη τῶν Κομμοδου ἀδελφῶν ... εἰσδραμοῦσα πρὸς τὸν βασιλέα, ... λυσαμένη τὰς τοίχας, ῥίψασά τε εἰς τὴν γῆν ἑαυτὴν, οὐδὲν ἄλλ' ἢ πένθους σχῆμα δείξασα ... ἔφη* etc. Ubi si *οὐδὲν ἄλλο* non ex verbo *δείξασα* pendere vis, quamquam per constructionis rationem facile subaudias *ποιήσασα*, non multum tamen abesse videbitur hic locus ab iis, in quibus per ellipsin istam eo deflexit loquendi usus, ut illud *οὐδὲν ἄλλο* adverbialem prorsus naturam induisse videatur, neque facile ad legitimae constructionis normam revocari possit, ut Thuc. VII, 75. *οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἢ πόλει ἐμπειπολιορκημένη ἐφύκεσαν ὑποφρυγούση*. Sed de his omnibus in sequentibus suo loco erit dissendendum. Praemittenda vero haec videbantur, ut, quid maxime in hac disputatione sequeremur, intelligeretur.

§. 15.

Dicemus igitur primum de simplicis *ἄλλὰ* post negationes vel negativas sententias usu restrictivo s. exceptivo, cuius quae esset ratio iam supra in nota ad §. 6. exposuimus.

Spectat autem haec particula aut ad simplicem negationem aut ad negationem cum pronomine *ἄλλος* coniunctam. E priore genere est locus Euripideus Hippol. 633. iam p. 9. allatus: *Ῥᾶστον δ' ὅτ' τοῦ μὴ δὲν ἄλλ' ἀνωφελὲς Ἐνθηδία κατ' οἶκον ἰδρυται γυνή*. Σοφὴν δὲ μισῶ et Sophocleus iste

Oed. R. 1335. "Επαισε δ' αὐτόχειρ νιν οὔτις ἄλλ' ἐγώ. Praeterea cf. Xen. de vectig. III. 6. Εἰς μὲν οὖν τὰς τοιαύτας ἀνῆλθεις τῶν προσόδων οὐδὲ πως δαπανῆσαι δεῖ οὐδὲν ἄλλὰ ψηφίσματά τε φιλόανθρωπα καὶ ἐπιμελείας, ubi vehementer peccavit Weiskius, quum peccatum putaret a librariis, et οὐδὲν ἄλλο ἢ aut οὐδὲν ἄλλ' ἢ legendum coniiceret, provocans ad Mem. S. III. 13, 6., quem locum et ipsum librariorum mendo liberasse sibi videbatur pro ἄλλὰ τὸ ἱμάτιον coniiciens ἄλλο ἢ vel ἄλλ' ἢ τὸ ἱμάτιον, ubi nihil sanius simplici particula ἄλλὰ. Vid. infra. Eadem a nonnullis codicibus exhibetur Anab. VII. 7, 53. ubi Poppo et Kruegerus vulgatam ἄλλ' ἢ tuentur. Ἀργύριον μὲν οὐκ ἔχω, ἄλλ' ἢ μικρόν τι Ita Diod. Sic. XIII. 35. Vessel. habet: οὐδέτερον αὐτῶν ἀνόμασαν νομοθέτην, ἄλλ' ἢ ἐξηγητὴν τοῦ νομοθέτου. Sed in var. lectt. est ἄλλὰ. Codicum igitur auctoritate si satis firmatur ἄλλ' ἢ, non repugno, quominus praeferatur. Minime autem quia frequentius sit ἄλλ' ἢ, ideo ἄλλὰ e locis minime suspectis est expellendum. Non enim ad eandem normam omnes sunt exigendi. Sed de formula ἄλλ' ἢ post simplicem negationem, non accedente pronomine ἄλλος, infra dicemus §. 28. Simplicis autem particulae ἄλλὰ quum proprie haec sit vis, ut diversum aliquid priori subiiciat, (vid. p. 16.) iam supra demonstratum est, (cf. §. 6. not.) duplicem eius post negationes esse usum, alterum, quo contrarium subiiciatur eius, quod in priore membro fuerat negatum, ideoque alteram membrum per alterum tollatur; alterum, quo restrictivam tantummodo s. exceptivam habeat potestatem; qua quum duntaxat antecedentis negationis ambitus quodammodo coercetur, ex parte tolli, ex parte manere, quod in priore membro erat propositum, intelligitur. Ita l. I. Mem. Socr. III. 13, 6. interrogatus quidam, num iter faciens onus quoque portarit (εἰ καὶ φορτίον ἔφερε) respondet: οὐκ ἔγωγε, ἄλλὰ τὸ ἱμάτιον. Quorum verborum aut haec est sententia: *non onus portabam, sed vestem*, ut omnino neget se onus portasse, subiiciat vero, se vestem gestasse, quae scilicet non inter onera sit referenda *), aut: *nullum onus portabam, praeter vestem*. Sic autem quod subiicitur diversum, esse illud quidem inter onera referendum intelligitur; et quod universe negat iste, se onus portasse, hoc ita restringitur, ut unum aliquid, vestis, excipiat, ad quam illa negatio non pertineat. Ergo ex parte tollitur, ex parte manet prioris membri propositio **).

*) Eadem huius particulae vis est in iis locutionibus, in quibus, ommissa, ad quam refertur, sententia, sola praecedat negatio, ad quam quid quoque loco sit supplendum, ex orationis nexu intelligas. Inde frequentissimus eius est usus in formulis οὐ μὴν ἄλλὰ, οὐ μέντοι ἄλλὰ, οὐ γὰρ τοι ἄλλὰ cett. de quibus vid. Hartung. T. II. p. 48. ut Xen. Cyr. I. 4, 8. ὁ ἔππος πίπτει εἰς γόνατα καὶ μικροῦ κνήκων ἐξετραχίλισεν· οὐ μὴν (sc. ἐξετραχίλισεν) ἄλλ' ἐπίμεινεν ὁ Κῦρος μόλις πως, καὶ ὁ ἔππος ἐξανέστη.

**) Utriusque autem membri propositiones quum eiusmodi sint, ut neutra alteri repugnet, vel universam tollat, apparet, hoc negativarum sententiarum genus quam prope ad concessivas enuntiationes accedat, in quibus et ipsis particula ἄλλὰ restrictivam habet potestatem. (Vid. supra §. 6. not.) Neque multum immutabitur sententia, si prius membrum concessive conformaveris, sequente adversativa s. restrictiva sententia: quamquam quid intersit inter: οὐ φορτίον ἔφερον, ἄλλὰ τὸ ἱμάτιον, (utramlibet huius dicti explicationem sequaris) et φορτίον μὲν οὐκ ἔφερον, ἄλλὰ τὸ ἱμάτιον, manifestum est.

Harum sententiarum utram praeferas, non poteris, nisi universae orationis **nexu** recte explorato, decernere, qui quidem nostro loco posteriorem praefendam esse docet. Aliis contra in locis, quorum ea est ratio, ut statim appareat, non **contrarium** eius, quod in priore membro sit negatum, ita poni, ut utrumque simul esse nequeat, sed diversum tantummodo aliquid afferri, quod a praegressae negationis ambitu sit exclusum, de restrictiva s. exceptiva particulae *ἀλλά* significatione vix est quod ambigas. Qualis est l. l. Xen. de vectigal. III. 6. *δαπανῆσαι δεῖ οὐδὲν ἀλλὰ ψηφίσματα*, ubi quum non adsit alterum substantivum (e verbo *δαπανῆσαι* suspensum), cui tamquam contrarium *ψηφίσματα* opponantur, sed quum illud *οὐδὲν δαπανῆσαι* et *ψηφίσματα δαπανῆσαι* sibi opponantur, patet, per sequens *ψηφ. δαπ.* non tolli illud *δαπανῆσαι τι*, quod in priore membro universe fuerat negatum, sed duntaxat restringi. Excipiuntur enim *ψηφίσματα* ex iis, quae impendenda esse negantur. Alia huius loci ratio esset, si v. c. dixisset: *ἀλλὰ ποιήσασθαι ψηφίσματα φιλάνθρωπα*. Tum enim illud *οὐδὲν δαπανῆσαι* i. e. *οὐ δαπανᾶς ποιήσασθαι* et *ψηφίσματα ποιήσασθαι* ita essent sibi invicem opposita, ut, posito posteriore membro, nisi obstaret sententiarum nexus, prius etiam tolli recte videretur. Unde facile intelliges, quomodo factum sit, ut in loco Xen. M. S. III. 13, 6., de quo modo disputavimus, aliquid insit ambiguitatis, in reliquis, quos attulimus, non item. Aliud huius constructionis exemplum est Polyb. IV. 29. *Μήποτε γὰρ οὐδὲν διαφέρει τὰ κατ' ἰδίαν ἀδικήματα τῶν κοινῶν, ἀλλὰ πλήθει μόνον* etc. cf. Schweigh. ad XVIII. 24. 5.

Neque vero existere potest haec sententiae ambiguitas, ubi negationi inhaeret pronomen *ἄλλος*, cuius ea est natura, ut et ipsum negationi restrictionem quandam addat. Significat enim, negationem non infinite positam esse, sed esse, quae eius ambitu non comprehendantur; ea igitur quae sint, opposito per *ἀλλά* posteriore membro indicatur. Itaque quod, omisso pronomine *ἄλλος*, per particulam *ἀλλά* solo in posteriore membro erat significandum, eius significatio, addito pronomine, in utroque membro habetur. Ita Hom. Od. XXI. 70. *οὐδ' ἐτιν' ἄλλην Μύθον ποιήσασθαι ἐπισχεσὶν ἐδύνασθε, Ἄλλ' ἐμὲ ἱέμενοι γῆμαι θέσθαι τε γυναικα*, quum dicitur: »non alio uti poteratis praetextu,« ex ipso priore membro apparet, non omni praetextu procos caruisse, neque plane negari, defuisse illis praetextum. Adest igitur in illo membro praeparativum quoddam vocabulum, cui necesse est subsequi responsivum, quale est *ἀλλά*. *)

*) Sed tenendum, quod iam p. 15. monuimus, hanc non esse particulae *ἀλλά* ad pronomen *ἄλλος* relationem, nisi ubi praecedat negatio; quamquam fortasse rectius dixeris: ubi alterutrum membrum sit negativum. Habes enim eundem eius particulae usum etiam praecedente affirmativa sententia, quum quod generaliter affirmatum erat, opposita per *ἀλλά* negativa aliqua sententia restringitur. Hom. II. I. 22. *Ἐνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἐπρηγμαῖον Ἀχαιοί, Ἀιδεῖσθαι ἱερῆν καὶ ἀρχαῖς δόχθαι ἄποινα, Ἄλλ' οὐκ Ἀργεῖδ' Ἀγαμέμνονι ἥδυνε θυμῷ*. In quo prius membrum patet esse concessivum; sed vide, quae de eius constructione, de qua agimus, cum concessivis sententiis cognitione notata sunt p. 24. not. **) — Similis fere ratio est particulae *ἀλλά* post negativam sententiam hypotheticam pro *εἰ μή*

Plura huius constructionis exempla habes Hom. Od. VIII. 311. Ἀτὰρ οὐ τι μοι αἴτιος ἄλλος, Ἀλλὰ τοκῆε δύω. II. XXI. 275. Ἀλλος δ' οὐ τις μοι τόσον αἴτιος οὐραυνίωνων, Ἀλλὰ φίλη μητήρ. Xen. Anab. VI. 2. 2. Ἐν δὲ τῷ μέσῳ ἄλλη μὲν πόλις οὐδεμία οὔτε φίλα οὔτε Ἕλληνες, ἀλλὰ Θρᾷκες οἱ Βιθυνοί. Plat. sympos. p. 192. e. Οὐδ' ἄλλο τι ἂν φανεῖη βουλόμενος, ἀλλ' ἀτέχνως οἴοιτ' ἂν ἀκηκοέναι τοῦτο etc. Strabo I. p. 10. (ed. Casaub.) p. 12. ed. Tzschck. ἦ τις οὐκ ἄλλη τις ἐστίν, ἀλλὰ ὠκεανός. Id. I. T. I. p. 121. (Tz.) οὐδαμόθεν ἄλλοθεν ἀλλ' ἐκ τοῦ etc. Polyb. XVIII. 24. (Schweigh.) πρὸς οὐδὲν τῶν ἄλλων ἐπεβάλετο χρῆσθαι τοῖς χορηγίοις, ἀλλὰ πρὸς βασιλείας κατάντησιν (ubi Suidas s. v. Ἀτταλος exhibet ἀλλ' ἦ).

Similiter in priore membro pro ἄλλος habetur ἕτερος. Dem. Mid. p. 554. (R.) Μηδένα ἕτερον εἶναι τὸν Νικομήδου φονέα, ἀλλ' Ἀρίσταρχον. Cf. quae Vigerus p. 475. ex Synesio et Hoogeveen ibid. ex Aphthonio in Progymn. de Thuc. attulerunt exempla: ὁ δὲ παρὰ πόδας ἐποιεῖτο κίνδυνον, οὐχ ἕτερον ἦν, ἀλλ' ὅτι πᾶσιν ἰστίοις ἢ ναῦς ἐφέρετο, et: οὐ γὰρ ἐτέρωθεν γέγονεν, ἀλλ' ὅθεν οἱ λόγοι. Polyb. X. 11. οὐχ ἐτέροις τισὶ χρωόμενος ἀπολογισμοῖς ἀλλ' [male apud Gron. ἄλλ'] οἷς ἐτύγχανε πεπευκώς αὐτόν. Vid. Schweigh. ad XVIII. 24.

§. 16.

Eiusmodi exempla quum satis probam esse hanc constructionem evincant, non est, quod absque codicum auctoritate particulam ἀλλά refingamus in ἀλλ' ἦ, quantumvis frequens sit huius formulae usus. Vid. §. 27 sqq. Suus enim et simpliciter ἀλλά in hac constructione est locus. Itaque non audiendus est Devarius (de part. p. 26.), qui Galen. περὶ διαγν. σφυγμ. IV. T. VIII. p. 922. Kühn. (οὐδὲ γὰρ οὗτοι δὲ ἄλλο τι βίαιον ἔχουσι τὴν πληγὴν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀχώριστον αὐτῶν σκληρότητα) ἀλλ' ἦ legendum coniecit, neque Matthaei, qui ad locum Strabonis supra laudatum I. p. 12. in collatione codicis Mosc. adscripsit: fort. ἀλλ' ἦ (vid. Friedem. ad h. l.) Eadem mutatio vix necessaria videtur Plat. Prot. p. 354 b., quamquam ibi pro negatione habemus*interrogationem: ἦ ἔχετέ τι ἄλλο τέλος λέγειν, εἰς ὃ ἀποβλέψαντες αὐτὰ ἀγαθὰ καλεῖτε, ἀλλὰ ἡδονάς τε καὶ λύπας; Ibi primus Stephanus dubitanter adscripsit ἀλλ' ἦ, quam coniecturam, a Bipontinis repudiatam, Heindorfius in textum recepit, et larga exemplorum copia firmavit. Bekkero quid placuerit, nescio, quum eius editione uti mihi non licuerit. Quod non negatio, sed interrogatio in priore membro antecedit, id parvi tantum videtur momenti, quippe mere negativa eius interrogationis est sententia. Quamquam vellem, plura afferrentur huius con-

positae; ut II. V. 22. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ κεν αὐτὸς ὑπέκφυγε κῆρα μέλαιναν, Ἀλλ' Ἡφαιστος ἔριτο. Ubi, nisi in priore membro additum esset κεν, simpliciter negativum esset hoc membrum. Addita autem illa particula pariter restringitur negativa sententia atque per ἄλλος in ea, de qua disputavimus, locutione. Ita fit, ut sequentis particulae ἀλλά restrictiva potestas iam per ipsam prioris membri conformationem indicetur.

structionis exempla. Equidem praeter hoc unum nullum inveni, sed plerumque post *τίς ἄλλος*, quod ab hoc non multum est diversum, aut simplex *ἢ* aut *ἄλλ' ἢ* aut *πλήν* *) vidi usurpari. Nitzschii vero interpretatio (ad Plat. Ion. p. 74.) »habetisne [imo: an habetis] aliud quid dicere, quod intuentes . . . ? sed (nonne vero) voluptatem et dolorem?» admodum videtur contorta; quae quum ipsi auctori parum satisfaceret, maluit ad lenissimam correctionem, ab Heindorfio iam occupatam, confugere.

§. 17.

Quemadmodum *ἄλλά*, exclusiva potestate praeditum, tam post simplicem negationem, quam post *οὐδέν ἄλλο* et similia ponitur, ita utrobique particulam *πλήν* (vid. supra p. 5. not. *) in eius locum videmus succedere. **) Cf. Dem. c. Macart. p. 1073. *οὐδενὸς αὐτοῖς μέλει πλήν τοῦ πλεονεκτεῖν*. Isocr. Panath. p. 405. *οὐδέν ἔχων ἐγκαλεῖν, πλήν ὅτι* etc. Soph. Ai. 125. *ὁρῶ γὰρ ἡμᾶς οὐδέν ὄντας ἄλλο πλήν εἰδῶλα*. Plat. Soph. p. 224. d. *καλεῖν οὐδέν ἄλλο πλήν ὅπερ δὴ νῦν*. Plat. Tim. p. 30. a. *θέμις δὲ οὐτ' ἢν οὐτ' ἔστι τῷ ἀρίστῳ δοῦν ἄλλο πλήν τὸ κάλλιστον*. («Fas autem nec est nec unquam fuit, quicquam nisi pulcherrimum facere eum, qui esset optimus.» Cic. de Univ. c. 3.). Et quem locum Fr. Port. ad Thuc. III. 85. citavit ex Aristotele: *ᾧστ' οὐδέν ἄλλο δεῖ πλήν ἀποδείξαι*. ***) Neque desunt exempla particulae δὲ in hac constructione usurpatae, quamquam, quae est eius natura, non simpliciter negationi cum pronomine *ἄλλος* iunctae solet respondere, sed praecedentem habet praeprativum illud *μὲν* post *ἄλλο* insertum. Vide, quae habet Zeunius ad Vig. p. 532. Plat. Rep. II. 3. p. 359. *τοῦτον ἄλλο μὲν ἔχειν οὐδέν, περὶ δὲ τῇ χειρὶ χρυσὸν δακτύλιον* (de lectionis varietate vid. Stallb.). Dem. Phil. III. p. 49. *ἡγείσθαι τὴν νῆσον ταύτην, ὅπερ ἐστίν, ἄλλο μὲν οὐδέν εἶναι βασιλεὶ χορηγίῃ ἐν τῷ παρόντι, τῆς δ' αὐτῆς ἀρχῆς ἐπιτελεῖσθαι*. Aristid. de Smyrna p. 292. *ἐλείπετο δὲ ἄλλο μὲν οὐδέν, θεοὺς δὲ καὶ ὑμᾶς καλεῖν*. Quibus adde Polyb. XVIII. 24. (Schweigh.) *ἐκείνῳ . . . ἄλλο μὲν οὐδέν ἐφόδιον ὑπῆρξε πρὸς βασιλείαν τῶν ἐκτός, πλοῦτος δὲ μόνον*.

*) Huius particulae exempla habes Soph. Antig. 646. Br. Plat. Soph. p. 224. c. et 247. e. Dem. Phil. III. p. 112. Saepae autem et hic lectio fluctuat inter *πλήν* et *πλήν η*. Ita Strab. I. p. 56. (Casaub.) 86. (Tzsch.) *τί δ' ἄλλο ἢ Ἀἰγυπτῶς ἐστὶ πλήν ποταμῶν νῆσος* in Mosc. cod. ἢ additur. Vid. Fried. ad I. p. 12.

**) Eodem modo etiam ante negationem habetur *πλήν* ut *ἄλλά*, significatione adversativa, de qua diximus §. 6. not. ut Dem. c. Dionysod. p. 1290. *πλείονα πανταχόσε πλήν οὐκ εἰς Ἀθήνας*, et Xen. Hier. I. 18. *πάντες προσδίδονται πλήν οὐχ οἱ τῆμενοι*, quam lectionem ab Athenaeo servatam praefert Lobeckius ad Phryn. p. 459.

***) Quod post comparativos quoque *πλήν* pro *ἢ* invenitur, eo ipso possis testimonio uti, quo, cum Hartungio, propriam et primitivam particulae *ἢ* exclusivam indeque comparativam ortam esse potestatem evincas. Eur. Heracl. 233. *ἅπαντα γὰρ ταῦτ' ἐστὶ χειρὶσσι πλήν ἐπ' Ἀργείοις πρῶτον*. Plat. Min. p. 318. c. *οὐκ ἐσθ', ὅ τι τοῖτον ἀειδέστερόν ἐστιν, οὐδ' ὅ τι* (ex Bekk. lect. pro οὐδ' ὅ τι) *χρη μᾶλλον εὐλαβεσθαι, πλήν εἰς θεοὺς . . . ἐξαμαρτάνειν*. Vid. Matth. Gram. Gr. p. 850 e 851.

§. 18.

Denique non praetereundum est, ἀλλὰ sicut post simplicem negationem et οὐδεις ἄλλος ita etiam post negationem cum comparativo iunctam inveniri, ut Thuc. I. 83. ὁ πόλεμος οὐχ ὅπλων τὸ πλεόν ἀλλὰ δαπάνης. Id. II. 43. ἐλάμβανον τὸν τάφον ἐπισημότατον, οὐκ ἐν ᾧ κείνται μᾶλλον, ἀλλ' ἐν ᾧ ἡ δόξα αὐτῶν . . . αἰμυνηστος καταλείπεται. Id. II. 44. οὐκ ἐν τῷ ἀρχαίῳ τῆς ἡλικίας τὸ κερδαίνειν . . . μᾶλλον τέρεπει, ἀλλὰ τὸ τιμᾶσθαι. Quibus in locis si abesset comparativus, facile pateret, particulae ἀλλὰ eam esse potestatem, de qua diximus §. 6. not., ut per eam tolleretur, quod in priore membro esset negatum, non restringeretur tantum prioris membri negatio. Qui autem additus est comparativus, ad particulam comparativam ἢ spectare videtur, quae lib. II. 43. pro ἀλλὰ praebetur quidem a codicibus quibusdam, sed recte ab editoribus repudiatur. Quae si poneretur,*) duo comparata pateret aequiparari, ut v. c. lucrum diceretur in senectute haud magis iuvare, quam honor. At non haec est scriptoris sententia. Sed nihil obstat, qui additus est, comparativus, quo minus ἀλλὰ vere adversativam significationem habere statuamus, qua affertur eius, quod in priore membro negatum est, contrarium, modo comparativum istum recte interpretemur. Spectat nimirum comparatio ad posterius membrum, sed non ita, ut per hanc comparisonem alterum alteri aequiparetur, sed ut posterius priori praeferatur vel tamquam contrarium in eius locum succedat. Ex postremo loco exemplum petamus. Comparantur inter se lucrum et honor, utrum utro in senectute magis iuvet; idque ita decernitur, ut non lucrum magis iuvare dicatur (sc. quam honor), sed honor (sc. magis, quam lucrum). Non igitur lucrum omnino negatur iuvare, sed negatur tantum magis iuvare, quam honor. Ita per ἀλλὰ τὸ τιμᾶσθαι cave dixeris restringi tantum antecedentem sententiam, quasi τὸ τέρεπει per se hic in deliberationem caderet; sed omnino tollitur; quippe τὸ μᾶλλον τέρεπειν est id, in quo omnis sententiae vis versatur, et ad quod adversativae particulae potestas refertur. Eadem reliquorum locorum est ratio, quamquam, ad naturam eorum illustrandam, ambagibus quibusdam est opus. Ὁ πόλεμος οὐχ ὅπλων τὸ πλεόν ἢ δαπάνης, ἀλλὰ δαπάνης τὸ πλεόν ἢ ὅπλων, et ἐλάμβανον τὸν τάφον ἐπισημότατον, οὐ [τοῦτον] ἐν ᾧ κείνται μᾶλλον [sc. ἢ ἐκείνον, ἐν ᾧ ἡ δόξα αὐτῶν . . . καταλείπεται, i. e. ἢ πᾶσαν τὴν γῆν, quam intelligi ex seqq. apparet,] ἀλλ' [ἐκείνον] ἐν ᾧ ἡ δόξα αὐτῶν . . . καταλείπεται [sc. μᾶλλον ἢ τοῦτον, ἐν ᾧ κείνται.] *Splendidissimum nacti sunt sepulchrum, universum potius terrarum orbem, in quo aeterna eorum memoria celebrabitur, quam Ceramicum, in quo ossa eorum sunt sepulta.* Non est igitur, quod cum Hartungio (II. p. 43.) hanc constructio-

*) Ut lib. II. 37. κατὰ δὲ τὴν ἀξίωσιν, ὡς ἕκαστος ἐν τῇ εὐδοκίμῃ, οὐκ ἀπὸ μέρους τὸ πλεόν ἐς τὰ κοινὰ ἢ ἀπ' ἀρετῆς προσημύεται: i. e. non magis propterea, quod ortus sit e certa quadam civium parte, ad reipublicae gubernacula prae aliis admoetur, quam virtutis causa.

nem ita expediamus, ut comparativi, quasi a scriptore non suis locis essent positi, ex priore membro in posterius transferantur, ut sit »sed potius.« *) Neque cum Matthiae Gr. Gr. §. 455 b. anacoluthis adnumeranda est, quae inde orta esse dicit, quod in comparatione insit oppositio et duae constructiones in unam sint conflatae. Rectius inter breviloquentiae exempla, Graecis usitatissimae, referetur. Idem cadit in locum Isocratis ad Nicocl. p. 23 b. (quem attulit Matth. l. l.). *Μᾶλλον αἰροῦνται συνεῖναι τοῖς ἐξαμαρτάνουσιν, ἀλλ' οὐ τοῖς ἀποτρέπουσι*, ubi ἀλλά in oppositione ante negationem eodem modo est positum, quo vidimus supra §. 6. not. et p. 25. not. *). Comparativi autem eadem prorsus, quae in locis modo commemoratis, est ratio. Possis enim etiam inverso ordine dicere *οὐ μᾶλλον τοῖς ἀποτρέπουσιν, ἀλλὰ τοῖς ἐξαμαρτάνουσιν*.

§. 19.

Sed transeundum nobis est ad comparativae, quae vulgo dicitur, particulae ἢ post οὐδὲν ἄλλο similiter ac post simplex ἄλλος usurpatae usum explicandum. Quam particulam iam supra p. 16. vidimus etiam post negationem ita adhiberi, ut de exclusiva eius potestate non possit dubitari, et ad sententiam nihil intersit, sola praecedat negatio **) an addatur ἄλλος, ad quod vulgo solet referri. Est autem in universum haec eius ratio, ut ad verbum aliquod referatur, in quo qualiscunque insit diversitatis notio; quam ob causam, quo modo legitima quasi comparativorum comes et socia facta sit, recte expositum est ab Hartungio T. II. p. 70. ***) Ita factum est, ut praeter ἄλλος etiam ἐναντίος, διπλάσιος, ἰδιος, ὑπερθεῖν, πρὶν et similia, etiam verba, quale διαφέρω, φθάνω, etc. cum hac particula construerentur. Exemplis ab Hartungio p. 69. allatis addimus Xen. Cyrop. VIII. 2. 18. ubi habetur *πολλαπλάσια ἢ*, et Alciphron III. Ep. 70. *Ἀττικῆς στρωμνῆς καὶ ξένης ἢ κατὰ τοὺς χωρίτας ἐπαῶν*, ubi consentimus cum Nitzschio ad Plat. Ion. p. 67. statuente, unice verum vidisse Berglerum, particulam pendere e ξένης, quod quomodo fieri potuerit facile intelliges, modo in vocabulo ξένος diversitatis cuiusdam notionem inesse reputaveris. *Ἔξω ἢ* habes Herod. VII. 228.

*) Ceterum non longe abfuit Hartungius a nostra interpretatione, quum etiam hanc subiiciat transpositorum, quos lingit, comparativorum explicationem: nicht jenes mehr, sondern dieses mehr; in qua explicatione quo iure transpositos dicat comparativos, ipse viderit.

**) Solam negationem habet praecedentem etiam Plut. Alex. c. 30. *οὐτε γὰρ ζῶσῃ τῇ θεοποιῇ Στατεῖρα καὶ μηρί ἧ καὶ τέκνοις ἐνδεῖ τῶν προσθέν ἀγαθῶν καὶ καλῶν, ἢ τὸ οὐδ' ὅραν φῶς*. ubi Schaeferus Ind. ad Lamb. Bos. ἢ pro ἄλλος etc. ἢ positum censet.

***) Particulae πλὴν post comparativum positae exemplum iam attulimus p. 27., sed etiam παρὰ hic invenitur. Thuc. I. 23. *πυρρότεροι παρὰ τὰ ἐκ τοῦ πρὶν χρόνον μνημονεύμενα*. Cf. Hart. l. c. Eiusdem praepositionis post ἄλλος, ἕτερος, διάφορος usurpatae exempla collegit Schaeferus ad Dion. Hal. p. 117. (Dion. Hal. Antiq. Rom. T. I. p. 426. Arist. Nub. 698. Vesp. 1166. Pac. 110. Plat. Epist. VII. T. XI. p. 146. (p. 349 b. H. Steph.) v. Boekh. in Plat. Min. p. 120. Lucian T. I. p. 307. (Hermot. c. 66.) T. III. p. 15. (Rhet. praeept. c. 14.) Pausan. c. 12. Et Dion. Hal. Antiq. Rom. T. I. p. 396. *ἐνὸς ἀλλὰ γῆ γράμματος παρὰ τὴν ἡμετέραν διάλεκτον ἐκείροντες*.

Quae iam allaturi sumus huius particulae post οὐδὲν ἄλλο et similia positae exempla, quamvis vix opus videatur, constructionem usitatissimam exemplis comprobare, nolumus tamen omittere, quoniam ad illustrandum eum locum, qui est de ellipsi verbi ποιεῖν et similium (cf. §. 21 et 28.) post οὐδὲν ἄλλο, nonnihil nobis videbantur profutura. Sunt autem haec: Herod. III. 37. Ἐσῆλθε δὲ καὶ ἐς τῶν Καβείρων ἱόνον, ἐς τὸ οὐ θεμιτόν ἐστι εἰσέναι ἄλλον γε ἢ τὸν ἱερέα. Dem. Phil. III. p. 110. Ἐτεροι . . . οὐδὲν ἄλλο ποιοῦσιν ἢ ὅπως ἡ μὲν πόλις . . . δίκην λήσεται. Plat. Phaed. p. 64. a. οὐδὲν ἄλλο αὐτοὶ ἐπιτηδεύουσιν ἢ ἀποθνήσκειν τε καὶ τεθνάναι. Dem. c. Phaen. p. 1047 ult. οὐδὲν ἄλλο κατασκευάζεις, ἢ, ὅσον περ κοινῇ γέγονέ μοι πρὸς τὴν πόλιν ὄφλημα, τοσοῦτον καὶ σοὶ ἰδίᾳ νῦν εἶναι. Xen. Anab. III. 2. 18. ἐνθymήθητε, ὅτι οἱ μύριοι ἱππεῖς οὐδὲν ἄλλο ἢ μύριοι ἄνθρωποι εἰσι. Eodem pertinet, si vera est lectio, Plat. Phaed. p. 82. b. εἰς δὲ γε θεῶν γένος μὴ φιλοσοφῆσαντι καὶ παντελῶς καθαροῖ ἀπίοντι οὐ θέμις ἀφικνεῖσθαι ἄλλῳ ἢ τῷ φιλομαθεῖ. Ita locus manifesto perturbatus exhibetur a Stallbaumio, apud quem vide, quae ad scripturae discrepantiam pertinent. Bekkerus ex codd. Bodl. et Tub. recepit ἀλλ' ἢ, quamquam si ferendum est, quod post ἀφικνεῖσθαι subiicitur, additamentum, ad sententiam nihil interest, utrum ἄλλῳ ἢ legas an ἀλλ' ἢ. Vide, quae supra §. 17. de particula ἀλλά non mutanda in ἀλλ' ἢ disputavimus. Insolita denique ratio est loci non elliptici, qui exstat apud Plut. Cat. Min. c. 27. ἄλλον δ' οὐδένα παρῆκαν, ἢ μόλις ἐπισπάσας τῆς χειρὸς ὁ Κάτων τὸν Μουνάτιον ἀνήγαγε, ubi dubitans Hartungius (T. II. p. 47.), num sola particula ἢ absque ἀλλά *) possit praeterquam significare, nihil audet definire. Nobis hic locus per anacoluthiam videtur explicandus; quippe quum dixisset scriptor ἄλλον δ' οὐδένα παρῆκαν, sc. ἢ τὸν Κάτωνα, additurus Munatium quoque esse admissum, quem ipse Cato manu trahens adduxerit, quasi oblitus illud οὐδένα ἄλλον ad Catonem ipsum pertinere, in eo est, ut per ἢ directe ad Munatium referat (ἢ τὸν Μουνάτιον, ὃν ἐπισπάσας τῆς χ. ὁ Κάτων ἀνήγαγε), sed mutat constructionem ita, ut post ἢ ad aliud verbum finitum transeat. Ita fit, ut illud ἢ praeterquam quod significare videatur, et quae proprie ad Catonem spectant verba, (οὐδένα ἄλλον παρῆκαν) ea nihilo minus quodammodo ad Munatium referantur. Miram sane in his breviloquentiam agnosces. Est autem particulae ἢ eadem, quae ceteris in locis, quos attulimus, vis exceptiva. In latina lingua simile hic foret, quamquam vix ferendum, anacoluthon, si diceres pro: praeterquam quod Cato Munatium adduxit, praeterquam . . . adduxit. Apud Plinium quidem H. N. XX. 10. ante med. legitur: urinam cient utilissime, praeterquam vesicam exulcerant, i. e. außer daß.

*) Quamquam, ἄλλος quum praecedat, coniunctionem ἀλλά, hic additam, abundaturam fuisse putat. Rectius, si sibi constare voluisset, dixisset, pronomem ἄλλον tum fuisse abundaturum. Vide supra §. 10.

§. 20.

Quam modo commemoravimus in locutione οὐδὲν ἄλλο ἢ verbi alicuius el-
lipsis in eos tantummodo locos cadit, in quibus, quod adest, verbum finitum
non ad utriusque membri vel subiectum vel obiectum neque igitur ad οὐδὲν
ἄλλο potest referri; ut Thuc. IV. 14. οἱ Λακεδαιμόνιοι . . . ἄλλο οὐδὲν ἢ ἐκ γῆς
ἐνανυάχουν. Aesch. Pers. 214. (Blomf.) ὁ δ' οὐδὲν ἄλλο γ' ἢ πτήξας δέμας πα-
ρεῖχε. Patet igitur in οὐδὲν ἄλλο sententiam inesse absolutam, oppresso verbo
aliquo finito generalioris significationis, quale est ποιεῖν, συμβαίνει, γίγνεται,
ἐστίν, cuius illud οὐδὲν ἄλλο aut obiectum sit aut subiectum. *) Interdum autem
etiam sequentis particulam ἢ enuntiationis ea est ratio, ut haec ipsa instar unius
substantivi ad illud, quod supplendum est, verbum possit referri, quod maxime
usu venire videmus post τί ἄλλο ἢ, ut Plat. Euthyd. p. 287. d. τί οὖν ἄρτι ἦρον,
ὅ τι μοι νοοῖ τὸ δῆμα; — τί ἄλλο γε (sc. συνέβη) ἢ (sc. τοῦτο ὅτι) ἐξήμαρτον διὰ
τὴν βλάβειαν; quamquam dubito, num usquam Graeci ita plene in eiusmodi locis
sint locuti. (De hac constructione videsis Heindorfium ad Plat. Phaed. p. 63 d. **)

Sed explicatius iam de universo hoc usu nobis est dicendum. Quemadmo-
dum enim post οὐδὲν ἄλλο ita post τί ἄλλο subiicitur ἢ, quo nihil frequentius
esse constat. In hac igitur locutione, quamquam pariter atque post οὐδὲν ἄλλο
utriusque membri unum idemque esse potest verbum finitum, (quid enim obstat,
quo minus pro οὐδὲν ἄλλο, quod est Xen. Anab. III. 2. 18. vid. supra p. 30.,
dicas, οἱ μύριοι ἱππεῖς τί ἄλλο ἢ μύριοι ἄνθρωποι εἰσι;) plerumque deest, ad
quod τί ἄλλο referatur, verbum finitum, quod, quale sit, ex universae sententiae
ratione est diiudicandum. Est autem plerumque ex eo genere, quod supra signi-
ficavimus. Ita ποιεῖν subaudiendum esse Arist. Nub. 1495. τί ποιεῖς; — "Ὁ τι
ποιῶ; τί δ' ἄλλο γ' ἢ διαλεπτολογοῦμαι τοῖς δοκοῖς τῆς οἰκίας; ***) vel ex anti-
cedentibus intelligitur. Eademque est ratio Thuc. III. 39. τί ἄλλο οὗτοι ἢ
ἐπιβουλεύουσιν; Id. III. 58. τί ἄλλο ἢ . . . ἀτίμους . . . καταλείψετε; Id. V. 98.
τί ἄλλο ἢ τοὺς μὲν ὑπέρχοντας πολεμίους μεγαλύνετε; Luc. Dial. M. XIII. 2. τί
γὰρ ἄλλο ἢ ἀνεμνήσθην; Contra Xen. Cyr. I. 4. 13. τί αὐτῷ χρῆσι; τί ἄλλο,

*) Ita οὐδὲν ἄλλο absolute ponitur, oppresso verbo ποιεῖς, Luc. Dial. deor. V. 5. ληπεῖς, ὦ ἦμα, σταν-
τὴν, οὐδὲν ἄλλο, κίμοι ἐπιτίειναι τὸν ἔρῳα ζηλοτινοῦσα. Ad idem vero verbum, quod est in altero
membro, refertur in oraculi responso, quod est apud Schol. ad Aristoph. Pac. 624. et Suid. in v.
διειρωπόζενοι: ἡ φιλοχρηματία Σπάρταν ὀλεῖ, ἄλλο δὲ οὐδὲν (cf. Plut. in Agid. c. 9. ubi clausula est
omissa). Aptissima sunt haec exempla ad utriusque generis discrimen illustrandum, quum transpositis
membris utroque loco diceretur οὐδὲν ἄλλο ἢ . . .

**) Similis ratio est expressae post ἀλλ' ἢ sententiae Xen. Cyr. IV. 4. 10. οὐδ' ὅτιον κικλὸν ἔσται
ἑμῖν, ἀλλ' ἢ [τοῦτο ὅτι] οὐχ ὁ αὐτὸς ἀρξεί ἑμῶν, nisi quod hic ad ipsum, quod adest, prioris membri ver-
bum finitum (ἔσται) sequentia possunt referri.

***) Plenum habes utrumque membrum Plat. rep. p. 424. d. οὐδὲ γὰρ ἐργάζεταῖ ἄλλο γε [sc. ἡ
παρινομία] ἢ κατὰ σμικρὸν εἰσοικουμένη ἡμέρα ὑποφύει πρὸς τὰ ἔσθην.

ἔφη, ἢ δῆσας ἐργάζεσθαι ἀναγκάσω, commodè supplebis χρήσομαι. Similiter ex antecedentibus elicias, quod subaudiatur Plat. Hipp. Mai. p. 281. c. 2. τί ποτε τὸ αἵτιον, ὅτι οἱ παλαιοὶ ἐκεῖνοι . . . φαίνονται ἀπεχόμενοι τῶν πολιτικῶν πράξεων; τί δ' οἶει, ὦ Σώκρατες, ἄλλο γε [τό αἵτιον εἶναι] ἢ ἀδύνατοι ἦσαν etc. Xen. Cyr. II. 2. 11. τί μὴν βουλόμενοι ψεύδονται; τί δ' ἄλλο γε, [βουλόμενοι s. ἐθέλοντες, quamquam non negaverim, τί ἄλλο etiam ad sequens poiεῖν posse referri, ut hic locus sit e non ellipticis, de quibus diximus §. 19.] ἔφη, εἰ μὴ γέλωτα ποιεῖν ἐθέλοντες; (De particulis εἰ μὴ pro ἢ usurpatis vid. infra §. 32.) Et Lysipp. ap. Athen. III. 481. ed Arg. Ἐρωτων, τί ἐστὶ; πῶς ἔχομεν; τί δ' ἄλλο γ' [sc. ἐστίν] ἢ ὁ πατήρ ἄνωθεν ἐς τὸ φρεῖα, μοι δοκεῖν, . . . καθεῖκέν ἐ. Denique Plat. Phaed. p. 63. d. πρῶτον δὲ τὸν Κρίτωνά τόνδε σκεψώμεθα, τί ἐστὶν ὃ βούλεσθαι μοι δοκεῖ πάλα εἰπεῖν. Τί δέ, ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Κρίτων, ἄλλο γε, ἢ πάλα μοι λέγει ὁ μέλων σοι δώσειν τὸ φάρμακον, ὅτι etc. post ἄλλο possis supplere βούλομαι εἰπεῖν, (ἢ τοῦτο, ὅτι etc.) quamquam si aliorum eorumque simillimorum locorum rationem consideraveris (cf. etiam p. 31. Euthyd. p. 287. d.), non negabis hanc quoque locutionem recte ita expleri: τί δὲ ἄλλο γέ ἐστὶν ἢ τοῦτο ὅτι πάλα μοι λέγει etc. Similis ratio est loci Aristoph. Eccles. 770. φυνάξομαι πρὶν ἂν γ' ἴδω, τὸ πλῆθος ὃ τι βουλευέται. Τί γὰρ ἄλλο γ' ἢ φέρειν παρεσκευασμένοι τὰ χρήματ' εἰσὶ; et Epict. Ench. c. 49. ἂν δὲ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐξηγείσθαι θαυμάσω, τί ἄλλο, ἢ γραμματικὸς ἀπετελέσθην ἀντὶ φιλοσόφου;

§. 21.

Ellipticus autem usus formulae οὐδὲν ἄλλο ἢ et τί ἄλλο ἢ quum quibusdam in locis ita sit comparatus, ut etiam supplendo aliquo verbo finito vix possit ad legitimam constructionem revocari, non male dixeris, istas formulas adverbialem prorsus naturam induisse, qua instar unius vocabuli orationi inserantur, quod aliis quoque in locutionibus factum esse videmus, ut in δηλονότι, de quo vide quae Buttmannus disputavit in ind. ad Platonis dialogos IV. (ut τὸν γὰρ θεὸν οὐκ ἔαν δηλονότι Plat. Alcib. II. c. 20.). De eiusmodi constructionibus praeclare Wolffius ad Reizii librum de accentus incl. p. 80: »Vulgus, inquit, penes quod norma est et arbitrium loquendi, adeo ducitur analogiae sensu, ut ea, quae in uno aliquo genere satis caussae habent, eadem in aliis aut minore ratione aut nulla ad imitationem trahat. Inde fit, ut non raro constructio aliqua auctores habeat optimos, cuius difficile sit probabilem solutionem afferre.« Exemplum eius, de qua agimus, constructionis iam supra p. 23. attulimus ex Thuc. VII. 75., cui adde Thuc. I. 82. μὴ γὰρ ἄλλο τι νομίζετε τὴν γῆν αὐτῶν ἢ ὄμηρον ἔχειν, ubi quamvis ἄλλο τι ἢ ὄμηρον videri possit praedicati locum, ad τὴν γῆν relati, tenere, (ut cum Gottlebero vertas: nolite putare, terram alio vobis quam pignoris loco esse, daß ihr es als etwas anders denn als Unterpfand beſiſſet,) si cum reliquis huius constructionis exemplis comparaveris,

rectius ad illorum analogiam conformatum putabis, etiamsi probabilem, quae huic analogiae conveniat, solutionem afferre, difficile sit.

Simillimus est locus Xenophonteus Cyr. VIII. 3. 46. Ἐμὲ δὲ μηδὲν ἄλλο ἢ ὥσπερ ξένον τρέφε, ubi, quod post ἢ insertum est, ὥσπερ satis docet, μηδὲν ἄλλο non posse una cum ξένον pro praedicato accusativi ἐμὲ haberi.*). Adde Arrian. de Exp. Al. p. 52. lin. 23. οἱ δὲ ὕδατος τε σπάνει καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδεῶν οὐδὲν ἄλλο ὅτι μὴ πολιορκούμενοι ἐν ταῖς ναυσὶν ἐς Σάμον ἀπέπλευσαν. Ubi praeterea notandum ὅτι μὴ pro ἢ positum, vid. infra §. 32.

§. 22.

Longe autem frequentissimus est ellipticus et adverbialis ille usus in formula ἄλλο τι, quam plane interrogativae particulae naturam induisse constat.***) Unde factum est, ut nihil immutata sententia, alterum huius formulae membrum particulam ἢ dico, etiam omitteretur.***) Cf. Matthiae Gr. Gr. §. 914. 9. Herm. ad Vig. p. 730. Buttm. ad Platonis dialogos IV. in indice. Xen. Cyr. III. 2. 18.

*) Satis frequens adverbialis hic usus formulae ellipticae *nihil aliud*, s. *amplius quam* est apud Latinos, in quem idem cadit, quod de Graecorum usu disputavimus. Liv. XXII. 60. *Quid aliud quam admonendi essetis*. Id. XXXVII. 21. *Classis ad insulam se recepit, nihil aliud quam depopulato hostium agro*. Huic exemplo simillima habes Liv. II. 8. 29. 63. IX. 17. XXIII. 3. XXV. 9. et 49. XXVII. 18. Suet. Calig. 44. *Nihil amplius quam Adminio ... in deditionem recepto ... magnificas Romam liberas misit*.

**) Non autem ubique; sed est ubi ἄλλο τι, non elliptice positum, ad expressi alicuius verbi subiectum aut obiectum referatur atque ipsum praedicati partem aliquam efficiat; ubi notandum interrogationis vim addita alia quapiam particula contineri. Plat. Phaed. p. 258 a. Ἡ σοὶ ἄλλο τι φαίνεται τὸ τοιοῦτον ἢ λόγος συγγεγραμμένος; Plat. Phaed. p. 64 c. Ἐγούμεθα τι τὸν θάνατον εἶναι; πᾶν γὰρ ... Ἀνα μὴ ἄλλο τι ἢ τὴν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος ἀπαλλαγὴν; (De scripturae varietate vid. Stallb.) cf. Theaet. p. 204. c. αὐτὸ ἄλλο τι ἢ εἶς etc. Soph. p. 228 a. πότερον ἄλλο τι οἰᾶν ἡγοούμενος ἢ τὴν ... διαφορὰν; οὐδέν. Ἀλλ' αἶσχος, ἄλλο τι πλὴν τὸ ... γένος; (ubi notandum πλὴν pro ἢ positum, ut ibid. p. 220 c. κύριον δὲ ... μῶν ἄλλο τι πλὴν ἐροῦν καὶ προσαγορεύειν; et Dem. Mid. p. 532. τοῦτον ἄλλο τι πλὴν ἀποβεῖν φησόμεν; vid. supra §. 17.) Similiter atque his in locis ἄλλο τι ad praedicatum pertinere videtur, ubi, etiamsi non addita sit alia interrogandi particula, ipsum sententiae subiectum inter ἄλλο τι et ἢ est interiectum; ut Plat. Phaed. p. 105 e. ἄλλο τι καὶ τῷ εἶναι ἢ ἀνέλθεαι ἂν εἴη; ubi nonnulli libri vulgarem verborum ordinem exhibent; p. 106 e. ἄλλο τι ψυχῇ, ἢ, εἰ ἀθάνατος ἐκκλίνει οὐκ, καὶ ἀνέλθεαι ἂν εἴη; Utrouque Bekkerus nonnullorum codicum auctoritate ἢ delevit. — Non absimile est p. 79 a. Ἄλλο τι ἦσαν αὐτῶν ἢ τὸ μὲν σῶμα ἴσται, τὸ δὲ ψυχὴ; ubi multi codices ἢ prorsus omittunt. Vid. Stallb. Quamquam propter librorum in eiusmodi locis discrepantiam cum Stallbaumio ad Phaed. 105 e. dubitari possit, quid pro vero habendum sit, mihi tamen, si qui sunt, qui in tam trita formula a vulgari ordine discedant, iis nonnihil momenti tribuendum videtur.

***). Egrege de hac omissione disputavit Stallbaumius ad Plat. Euthyphr. p. 15 c. τοῦτο δ' ἄλλο τι ἢ θεομίλῃς γίνονται; ubi Bekkerus particulam ἢ unciis inclusit. Adnotat Stallbaumius, videri virum egregium in ea fuisse opinione, ut voculam illam ubique a grammaticis in hac formula additam putaret, certe quidem innumeris locis eam delevisse, veluti Theaet. p. 154. e. Phaed. p. 70. c. extr. Ibid. p. 79. a. Ibid. p. 106. a. e. Euthydr. p. 277. b. Cratyl. p. 436. e. Hipparch. p. 231. e. Lysid. p. 922. d. [?] Alcibiad. I. p. 129. b. Ibid. p. 116. d. Gorg. p. 455. b. Ibid. p. 481. c. Ibid. p. 496. d. Ibid. p. 502. c. Menon. p. 87. d. Ibid. p. 83. b. Ibid. p. 82. d. al. »Verum ut saepenumero, inquit, a glossatoribus interposita sit, tamen quia codicum auctoritate egregie confirmatur, an non sit ubique extrudenda, vehementer dubitamus. Et videmur nobis observasse, omitti ἢ fere constanter solere in sermone alacriore et concitatore, addi autem et interponi, ubi oratio est sedatior magisque sobria. Quam sententiam vel locos antea laudatos diligenter examinantibus probatum iri confidimus.«

"*Ἄλλο τι οὖν*, ἔφη, ἢ διὰ τὸ γῆς σπανίζεν ἀγαθῆς νῦν πένητες νομίζετ' εἶναι; Anab. IV. 7. 5. "*Ἄλλο τι ἢ οὐδὲν κωλύει παριέναι*; *) Ellipticam autem esse constructionem etiam iis in locis, in quibus per sententiae rationem, quod adest, verbum finitum ad utrumque membrum commode poterat referri, vel ex verborum collocatione intelligitur, ut Herod. I. 109. *ἄλλο τι ἢ λείπεται τὸ ἐνθεῦτεν ἐμοὶ κινδύνων ὁ μέγιστος*; Qua interrogatione qui utitur, assentientem responsionem se expectare significat; quae quidem responsio non fit negando, (quasi respondere debeat ad negativam interrogantis sententiam, quoniam *ἄλλο τι* —; idem sit ac *num aliud quam*) sed affirmando. Eo magis apparet, significationem huius formulae eo deflexisse, ut nihil aliud sonaret, nisi *nonne*. Cf. Stallb. ad Plat. Euthyphr. p. 15. c., ubi post *τοῦτο δ' ἄλλο τι ἢ θεοφιλὲς γίγνεται*; additur ἢ οὐ. **)

Omissa autem particula ἢ, *ἄλλο τι* secerni quidem potest a reliquo sermone, sed usu haec quoque formula cum eodem coalescit. Non igitur cum Hermannō l. l. sola verba *ἄλλο τι* interrogationem habere dicimus, reliqua *non* esse in interrogatione; quod ut a quibusdam locis non alienum esse concedamus, minime tamen cadit in omnes. Quomodo enim expedias Plat. Men. p. 82. c. *Εἰ ἦν ταύτῃ δυοῖν ποδοῖν, ταύτῃ δὲ ἐνὸς ποδὸς μόνον, ἄλλο τι ἅπαξ ἂν ἦν δυοῖν ποδοῖν τὸ χωρίον*; nisi verba *ἅπαξ . . . χωρίον* et ipsa in interrogatione esse statuas? Certe ab universae orationis tenore affirmativa sententia, quamvis dubitanter proferatur, continuis interrogationibus interposita, hic esset aliena. Praeterea quod frequenter additur *οὖν*, quod non ad solam interrogationis formulam, sed ad universam sententiam pertinet, satis docere dixerim, hanc formulam, non, quasi plenam per se sententiam efficiat, a reliqua sententia esse dividendam. Cf. Plat. Men. p. 84. d. *ἄλλο τι οὖν γένοίτ' ἂν τέτταρα ἴσα χωρία τάδε*; Ceterum nihil interest, *ἄλλο τι* scribas an *ἄλλοτι*, quamquam, quum in unam interrogandi formulam hae duae voces coaluerint, rectius videntur uno verbo scribi, quod iam Wolfio video placuisse ad Plat. Symp. c. 21. Cf. quae in simili causa de formulae *δηλονότι* scriptura disputavit Buttmannus in ind. ad Plat. dial.

*) In tam frequente adverbialis huius formulae usu eadem, quasi legitima dicendi forma, videri possit a librariis etiam iis locis esse obruta, in quibus pronomina *ἄλλος* et *τις* ad reliquae constructionis rationem erant conformata; ut Xen. Cyr. III. 2. 17. *Ἄλλον τον . . . ἢ τοῦτον γε ἐνεκα εἰρήνης νῦν παύσμεν*; et Plat. Alcib. p. 129. b. *τῷ διαλέγει σὺ νῦν; ἄλλω τῷ ἢ ἐμοί*; (Ita Buttm. *ἄλλω τινί* Bip.) Saltem verisimilius videri debet, librarios ab hac dicendi forma ad usitatiorē illam *ἄλλο τι*, quae utroque loco a codicibus nonnullis exhibetur, aberrasse, quam contra. Utraque autem scriptura quum habeat, quo defendatur, examinata tantum codicum auctoritate de genuina lectione poterit decerni. In Platonis loco Buttmannus adnotavit, a Bekkero scriptum esse *ἄλλο τι*, ommissa etiam vocabula *ἢ*. In Cyropaedia Poppo Guelferbitani potissimum codicis auctoritatem secutus scripsit *ἄλλο τι*, et particulam *γ*, ab eodem codice omissam, uncis inclusit. Cf. p. 30. Plat. Phaed. p. 82. b., ubi incertum est *ἄλλω ἢ* an *ἄλλ' ἢ* sit scribendum.

**) Aliter Fischerus c. 19. hunc locum accepit, qui, quum *ἄλλο τι ἢ* idem esse statueret, quod *ἅπα*, quod recte negat Stallbaumius, ita interpunxit: *τοῦτο δ' ἄλλο τι, ἢ θεοφιλὲς, γίγνεται, ἢ οὐ*;

§. 23.

Quae autem post *τί ἄλλο* etc. usurpatur particula *ἤ*, sive comparativam dicas sive exclusivam, eadem sicut post solam negationem ita etiam post solum interrogativum pronomen, omisso *ἄλλος*, invenitur. Rarior quidem est illius pronominis, quam dicunt, ellipsis *) post negationes, post quas ubi invenitur, frequentius particula *ἀλλά* quam *ἤ* usurpatur. (Exemplum particulae *ἤ* in hac constructione habes p. 16.) Hanc ellipsin saepe interpretes Graecorum scriptorum fugisse, monet Bastius ad Greg. Cor. p. 360. ut apud Liban. Vol. II. p. 123. *Τί ἂν ἀποκρίναιτο, ἢ ὅτι . . . οὐκ εἶχε*; Morellius perperam vertit: *quidnam responderet? an quod* cet. Melius intellexit ellipsin Vol. IV. p. 1059. *Τί οὖν τὸ βούλημα τῆς φύσεως εἶναι νομίζεις, ἢ γε μίξεις καὶ γονὰς καὶ τόκον*; *quid igitur naturam iubere censes aliud, quam* etc. Eadem est in Plat. Crit. p. 53. e. *Τί ποιῶν ἢ εὐωχούμενος ἐν Θετταλίᾳ*; Xen. Oec. III. 3. *Ἀλλὰ τί οὖν τούτων ἐστὶν αἴτιον, ἢ ὅτι* etc. (Vid. supra p. 16.) Alciph. III. 31. *Τίς οὖν δὴ με κἀκεῖθι μυσταγωγεῖν ἐπιτήδειος ἢ σύ*; Similiter πῶς pro πῶς ἄλλως positi exempla affert Bastius l. c. Philostrat. V. A. III. 16. p. 107. *πῶς, ἔφη . . . περὶ ἡμῶν φρονεῖτε*; πῶς, εἶπεν, (*quo alio modo, respondit*) *ἢ ὥς δηλοῖ τὸ ὑμῶν ἔνεκεν ἤκειν με κ. τ. λ.* et Liban. IV. p. 226. quem locum ex Cod. Paris. 3017. sic correxit Bastius: *πῶς δ' ἂν ἐκφύγοι τις τὸν οἰκτιστον (sc. θάνατον) ἢ τοῦ κανεῖου τοσοῦτον ἐκπιῶν* etc.

§. 24.

Quemadmodum vero nonnumquam iis in locis, ubi post negationem, subsequente *ἀλλά*, pronomen illud omissum videtur, accurata universae sententiae exploratione opus est, ut diiudicemus, exceptiva sit particulae *ἀλλά* potestas, an mere adversativa, (quae si locum habet, alia prorsus evadit sententia, vid. supra §. 15., neque est, quod οὐδὲν idem valere quod οὐδὲν ἄλλο, sive ἄλλο subaudiri posse dicas), ita etiam post pronomen interrogativum cavendum est, ne temere omissum hoc pronomen statuamus. Egregium huius rei exemplum habes Plat. Apol. p. 37. b. *Τί δαίσας, ἢ μὴ πάθω τοῦτο οὗ Μέλητος μοι τιμᾶται* etc. Ita vulgatam, quam et Bipontini repraesentant, scripturam secutus hunc locum exhibet Fischerus, reiecta Stephani interpunctione, *τί δαίσας; ἢ (an etc.)* quam Wolfius in textum recepit, a cuius scriptura Stallbaumius ita discessit, ut non solum pro *ἢ* scriberet *ἤ*, sed etiam post *κακόν ἐστιν* interrogationis signum poneret. Namque Fischerus sibi persuaserat, *τί* hic idem valere, quod *τί ἄλλο*, quae interrogatio vim haberet negationis, ut *τί δαίσας* dictum esset pro *μηδὲν δαίσας*, hoc

*) De qua quid nobis videatur vid. §. 15. ubi exempla attulimus.

sensu: *Ego adductus timore, ne accidat mihi hoc, quod Meletus ait me commeruisse, quod dixi me nescire malum esset an bonum, (h. e. mors) ego igitur timore mali incerti adductus malim fateri, me commeruisse aliquid, quod certo sciam malum esse?* Haec autem constructio universi sermonis rationi quam non conveniat, quum ex liberiore hac Fischeri interpretatione non statim appareat, facile intelliges, si locum ita conformatum accuratius converteris ita: »*Persuasum quum sit mihi, a me neminem affici iniuria, multum abest, ut me ipsum afficiam iniuria, meque ipse dicam aliquo malo dignum, aut huiusmodi aliquid commeruisse: quid aliud metuens, quam ne mihi accidat hoc, quod Meletus ait me commeruisse etc. (i. e. quid aliud metuens quam mortem) pro morte eligam aliquid ex iis, quae certo sciam mala esse?*« Quae quidem interrogatio per unam enuntiationem continuata vide cum antecedente affirmatione quam male congruat. Quanto melius procedit Socratis argumentatio, si post *τί δείσας* interrogationis signum ponatur. Nihilo quidem minus hoc participium ad sequens verbum *ἔλωμαι* erit referendum, sed multo fortius a sequentibus *ἢ* (vel *ἥ*) *μὴ πάθω* cet. ita distinguitur, ut, postquam primum per hanc interrogationem, qua universe negat se quidquam metuere, (minime enim *ἄλλο* subaudiendum, sed *τί* simpliciter valet *οὐδέν*.) Socrates omni metu se liberum esse declaravit, deinde subiiciat, quid fortasse se metuere aliquis putaverit. Iam vero rectius iterum post *κακόν ἐστιν* interrogationis nota interpungitur, ut plures interrogationes, orationis intervallis distinctae, non una interrogatio, per longiorem enuntiationem continuata, proferatur; quod factum est a Wolfio. Idem de particula *ἢ* nihil mutavit, quae quamquam differt ab *ἥ*, aequae tamen *an* (*ἢ*) atque *num forte* (*ἤ*), quod cum Heindorfio praefert Stallbaumius, huius loci rationi accommodatum videtur.

§. 25.

Superest, ut etiam indefinitum pronomen, non addito *ἄλλος*, in indirecta, quam dicunt, interrogatione exceptivam particulam *ἢ* subsequentem habere exemplo aliquo probemus. Exstat apud Xen. Mem. S. IV. 3. 9, ubi postquam multa enumeravit Socrates, quae a Diis hominum causa instituta videantur, Euthydemus haec respondet: *Ἐγὼ μὲν ἤδη τοῦτο σκοπῶ, εἰ ἄρα τι ἐστὶ τοῖς θεοῖς ἔργον, ἢ ἀνθρώπους θεραπεύειν.* Ubi facile concesserim idem valere pronomen simpliciter positum, quod *ἄλλο τι*. Sententiam autem esse negativam, ut dicat Euthydemus, deliberationem suam iam eo inclinari, ut nullum (aliud) negotium Deos agere statuat, nisi ut hominum commoda curent, ex sequentibus intelligitur, ubi addit: hoc unum sibi obstare, quod reliqua quoque animalia istis rebus fruantur. (*Ἐκεῖνο δὲ μόνον ἐμποδίζει με, ὅτι καὶ τὰλλα ζῶα τούτων μετέχει.*)

§. 26.

Quas in antecedentibus enumeravimus varias dicendi formas, ut significatione non admodum diversas, ita ex sua cuiusque natura explicandas, eas ut brevi in conspectu ponamus, hae sunt:

- 1) οὐδείς etc. — ἀλλά (πλήν),
- 2) οὐδείς ἄλλος, ἕτερος etc. — ἀλλά (πλήν) et οὐδείς μὲν ἄλλος — δέ,
- 3) οὐδείς — ἦ, (quae quidem rarior est forma),
- 4) οὐδείς ἄλλος — ἦ, ubi notandus quoque erat ellipticus et adverbialis quidam usus formulae οὐδὲν ἄλλο — ἦ, qui frequentissimus est in interrogatione negativa τί ἄλλο — ἦ; quippe pro negatione ponitur etiam
- 5) τίς ἄλλος — ἦ; et
- 6) in formula ἄλλο τι — ἦ (πλήν), quae omissa particula ἦ (πλήν) et ipsa plane particulae interrogativae munus in se recipit. Denique etiam
- 7) solum pronomen τίς — ἦ, non addito ἄλλος, *) atque interdum
- 8) ipsum pronomen indefinitum τις pro ἄλλος τις — ἦ poni docuimus.

Quo loco non supervacaneum fuerit addidisse, etiam ἄλλος simpliciter positum inveniri pro ἄλλος τις, cuius usus exempla habes Plat. Rep. p. 424. d. οὐδὲ γὰρ ἐργάζεται ἄλλο γε ἦ etc. Id. Alcib. I. p. 129. c. οὐκοῦν ἄλλο μὲν ὁ τέμνων καὶ ὁ χρώμενος, ἄλλο δὲ οἷς ὁ τέμνων χρῆται; Xen. Cyr. IV. 4. 8. Εἰ δ' ἄλλο τις ὁρᾷ ἄμεινον, λέγέτω, et Anab. III. 2. 38. Εἰ δέ τις ἄλλο βέλτιον ὁρᾷ, λεξάτω, ubi τι ad ἄλλο ἄμεινον s. βέλτιον pariter omittitur **), ut Plat. Soph. p. 247., ubi simpliciter legitur βέλτιον pro ἄλλο βέλτιον. Οὐκ ἔχουσιν ἐν τῷ παρόντι τούτου βέλτιον λέγειν. (Cf. Cratyl. p. 425. d. et ipsum Xen. l. l. §. 37. Εἰ οὖν ἄλλος τις βέλτιον ὁρᾷ, ἄλλως ἐχέτω.)

Inde recte fortasse colligas, etiam ἄλλο in interrogatione simpliciter poni potuisse pro vulgato ἄλλο τι Xen. Mem. S. II. 1. 17. Ἄλλο γε ἦ ἀφροσύνη πρόσεστι τῷ θέλοντι τὰ λυπηρὰ ὑπομένειν; Haerent quidem interpretes in eo, quod nimis abrupta haec interrogatio proferatur, quam ob causam Heindorfio ad Plat. Phaed. p. 32. universus locus ita videbatur constituendus, ut, mutata vulgari interpunctione, haec interrogatio antecedentibus hunc in modum connecteretur: Ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ οἶδ' ὅ τι διαφέρει τὸ αὐτὸ δέσμα ἔκοντα ἢ ἄκοντα μαστιγοῦσθαι, ἢ ὅλως τὸ αὐτὸ σῶμα πᾶσι τοῖς τοιούτοις ἔκοντα ἢ ἄκοντα πολιορκεῖσθαι ἄλλο γε, ἢ ἀφροσύνη πρόσεστι τῷ θελ. τὰ λυπ. ὑπομένειν. Iungenda igitur censet ὅ τι ἄλλο

*) Rectene dicatur, τίς — πλήν non ausim decernere. Exempla huius constructionis nulla animadverti. Neque unquam dictum videtur τίς ... ἀλλά, vel τίς ἄλλος ... ἀλλά. Eo minus dubitari potest, recte nos dixisse particulam ἀλλά post οὐδείς ἄλλος non seorsim ad pronomen ἄλλος, sed ad utrumque simul, maxime vero ad negationem esse referendam, ad quam vel non addito ἄλλος sensu restrictivo referatur. Cf. p. 25.

**) Quod cur omittatur in causa fuisse videtur antecedens vel subsequens τις.

et eandem huius loci rationem esse putat, quam Plat. Phaed. p. 63. d. et Euthyd. p. 287. e., in quibus post *τί ἄλλο ἢ* subaudiri posse *τοῦτο ὅτι* docuimus §. 20. Cui quidem constructioni ut concedam a sententia nihil ob stare impedi-
menti, (nam etiamsi in antecedentibus interrogando universe negaverit Aristip-
pus, sibi quidquam interesse videri inter eum, qui volens et qui coactus labores
et aerumnas suscipiat, potest tamen mutata paullisper sententia addere: nihil sibi
videri interesse, nisi quod alter eorum insaniat; *) displicet tamen illud *ὅτι* ab
sequente *ἄλλο γε* tam magno intervallo remotum. Ruhnkenius corrigebat *οὐ πολλή
γε* etc. Qua correctione quum non tollatur abruptum illud, quod est in huius
interrogationis initio, non video, cur non potius *ἄλλο γε* pro *ἄλλο τι* accipiendum
esse dicamus. Lacunae certe, quam statuit Weiskius et per *τί οὖν* expleri posse
putat, vestigia exstant nulla.

§. 27.

His expositis redeundum nobis est eo, unde profecta est nostra disputatio.
Dicendum enim est de particulis *ἀλλ'* ἢ coniunctim positis, ubi instituta oratio
alterutram tantum postulare videatur. Cuius formulae rationem quum iam in
superioribus expediverimus, superest, ut de eius usu, quae dicenda habemus, adii-
ciamus.

Utuntur autem Graeci hac formula post negationem et post negativam
interrogationem **), addito ipso pronomine *ἄλλος*, ut, quamvis antecedente
neutro *οὐδέν* et elisa postrema particulae litera (ubique enim scribitur *ἀλλ' ἢ*, non
ἀλλὰ ἢ, vid. supra p. 18.) minime tamen dubitari possit, quin particula, non
pronomen sit intelligendum; ut Plat. Rep. 553. d. *Τὸ μὲν οὐδέν ἄλλο ἐξ λογι-
ζεσθαι οὐδὲ σκοπεῖν, ἀλλ' ἢ ὁπόθεν ἐξ ἐλαττόνων χρημάτων πλείω ἔσται.* Hero-
dian. III. 10. 13. *οὐδέν ἔτερον* [sc. *ποιησάμενος*] *ἀλλ' ἢ μερισάμενος πρὸς αὐτὸν
τὴν ἀρχήν*, ubi a Boeclero in textu perperam scriptum est *ἄλλ'*, rectius a Scheidio
in indice *ἀλλ' ἢ*, et ibid. V. 5. 4. *αἰτίον τε οὐκ ἄλλον ἀλλ' ἢ αὐτὸν εἰναυτῷ
γενεῇσθαι ἔλεγον.* Sed etiamsi negationi non additum sit *ἄλλος*, minime tamen
ἀλλ' ἢ pro *ἄλλο ἢ* accipi poterit, si hoc neutrum ab universae sententiae
natura est alienum; ut Arist. Eqq. 779. *Ὡς δ' οὐχὶ φιλεῖ σ' οὐδ' ἔστ' εὖνους,
τοῦτ' αὐτὸ σε πρῶτα διδάξω, ἀλλ' ἢ διὰ τοῦτ' αὐτῷ ὅτι σὺ τῆς ἀνδρακίᾳς ἀπο-
λαύεις.* Cuius constructionis innumerabilia sunt exempla.

*) Quamquam non negaverim in illis *ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ οἶδα* etc. particulam *γὰρ*, per quam ipsam causam,
cur nihil discriminis inter istos esse statuatur, subiecturus videtur, parum convenire sententiae ita
immutatae, ut aliquod saltem discrimen inter eos intercedere largiatur.

**) Sive post ipsum pronomen interrogativum, sive post indefinitum *ἄλλο τι*, accedente aliunde in-
terrogationis significatione ut Plat. Rep. p. 429. b. *Τίς ἂν εἰς ἄλλο τι ἀποβλέψας ἢ δειλὴν ἢ ἀνδρείαν
πόλιν εἴποι, ἀλλ' ἢ εἰς τοῦτο τὸ μέρος;* Plat. Prot. p. 354. b. *ἢ ἔχει τι ἄλλο τέλος λέγειν . . . ἀλλ' ἢ
ἡδονάς τε καὶ λύπας;*

§. 28.

Contra ambiguum esse dixeris vocabuli naturam, ubi neque antecedit pronomen ἄλλος, et sententiae rationi neutrum ἄλλο est accommodatum. Ex hoc genere est Lucian. de merc. cond. p. 678. (apud Lehm. T. III. p. 258.) αἱ μὲν χρυσαὶ ἐκεῖναι ἐλπίδες οὐδὲν ἀλλ' ἢ φρσάι τινες ἦσαν ἐπ' χρυσοῖ. »Ibi ἄλλ' accentu auctum constantem esse lectionem tradit Reizius, atque adeo ita edidit, nec recentt. edd. sequi dubitarunt. Unus Wolfius restituit lectionem B. 1. ἀλλ' i. e. ἀλλά. Quod autem Solanus corrigi vult ἄλλο, prorsus imperite id factum fuerit.« Ita Lehmannus in lect. var. In adnotatione verissima addit haec: »Magnam particulae istae ἀλλ' ἢ vel librorum negligentiam, vel criticorum licentiam expertae sunt, ut vel ἀλλ' ἢ alieno loco scriptae, vel ἄλλ' ἢ, quasi ἄλλο ἢ, vel aliis etiam modis editae reperiantur.« Plat. Rep. p. 330. c. Οὐδὲν ἐθέλοντες ἐπαινεῖν ἀλλ' ἢ τὸν πλουτὸν. (Stallb.) Arist. Ran. 227. Οὐδὲν γὰρ ἔστ' ἄλλ' ἢ κοᾶξ. (Ita Brunck.) Id. ibid. 1073. Οὐκ ἠπίσταντ' ἄλλ' ἢ μᾶζαν καλέσαι καὶ ὑππαπαῖ εἰπεῖν. (De simplici ἄλλο pro ἄλλο τι posito vid. supra p. 37.) Cf. Plat. Apol. p. 20. d. et Arist. Ran. 1120. supra p. 22. et Plat. Soph. p. 226. supra p. 23. Aesch. c. Tim. p. 156. Reisk. Ὡστε μὴδὲν ἄλλ' ἢ τὰς αἰσχύνας αὐτῷ περιεῖναι. Ita Reisk. Xen. Cyr. IV. 4. 10. vid. supra p. 31. not. **) Plat. Thes. c. 16. Φρουρὰ μὲν ἦν ὁ Λαβύρινθος, οὐδὲν ἔχων κακὸν ἀλλ' ἢ τὸ μὴ διαφυγεῖν τοὺς φυλαττομένους. (Reisk.) Plat. Phaedr. 231. Οὐδὲν ὑπολείπεται ἀλλ' ἢ ποιεῖν προθυμῶς. (Bip. Heind. Stallb.) Heliod. V. 2. Καὶ τί γὰρ ἀλλ' ἢ τάφος ἢ οἰκησις; (Pareus.) Adde Plat. Rep. X. p. 601. a. Αὐτὸν οὐκ ἐπαῖοντα ἀλλ' ἢ μιμεῖσθαι. Ita cum Bip. et Astio Stallbaumius, qui ad hunc locum haec adnotavit: »Hic locus favere videtur sententiae eorum, qui ἀλλ' ἢ ex ἄλλο ἢ ortum putarunt: nec tamen quidquam muto in iis, quae scripsi ad Phaed. p. 81. b. (Vid. supra §. 13.) Quid enim? num etiam illa hoc modo explicabis, qualia sunt lib. III. p. 427. c. Οὐδενὶ χρησόμεθα ἐξηγητῇ, ἀλλ' ἢ τῷ πατρώῳ. Ibid. 449. b. Εἰς ἄλλο τι ... ἀλλ' ἢ εἰς τοῦτο τὸ μέρος;«

Recte igitur ille quidem a satis certis ad dubia et ambigua facit conclusionem. Sed iterum iterumque dicendum, quod iam supra monuimus, naturae suae danda esse omnia, neque, quae natura sint diversa, ad unam eandemque normam esse exigenda. Itaque in iis, quos modo attulimus, locis etiamsi ἄλλο a sententiae ratione non sit alienum, facile tamen largiemur, veri similis esse ἀλλά, praesertim ubi illud ἀλλ' paullo longius a negatione vel negativo pronomine sit remotum. Quando ipsam excipit negationem, praesertim negativum pronomen, est sane, ubi dubius haereas, utram rationem sequare. *) Quum vero

*) Contra ne minima quidem esse potest ambiguitas, ubi ἢ interpositis aliis verbis ab ἀλλ' est seiunctum, ut Dem. c. Macart. p. 1056. 12. Οὐκ ἂν ἔχοι, ὦ ἄνδρες, δικασταί, ἀλλ' οὐδ' οὐδὲν ἀποκρίνασθαι ὁ παῖς, ἢ ὅτι Εὐβουλίδης. Ibi Reiskius exhibet ἀλλ', quod recte reiicitur ab Amersfoordtio ad Dem. de

plurima inveniuntur exempla, in quibus illud *ἄλλ'* neque pro *ἄλλο* accipi, *) neque, tamquam ex librarii errore ortum, in alium casum pronominis, praegressae orationi accommodatum, possit refingi, **) praestat in diiudicanda ambiguae vocis natura horum exemplorum normam sequi, et *ἄλλ'* ἢ pro *ἄλλὰ* ἢ dictum accipere, etiamsi *ἄλλο* a constructionis ratione non sit alienum; praesertim quum ad universam sententiam plerumque nihil fere intersit, in prioris membro negationi pronomem *ἄλλο* addatur an omittatur. ***) cf. §. 15. Sed quum eorum locorum, ad quos pertinet disputatio nostra, duo inveniuntur genera, unum eorum,

Symmor. p. 181. (vid. Schaeff. Appar. crit.) cf. supra p. 18. Patet, Reiskium formulae illius naturam minime perspectam habuisse. Quippe sicut *ἄλλ'* non potest ab ἢ divelli, ita *ἄλλ'* ipsum non potest nisi initio posterioris membri collocari. Nisi forte statuis, Reiskium duo hic membra finxisse, alterum ab *ἄλλὰ* incipiens, quod ad negationem in *οὐκ ἂν ἔχοι* referatur, alterum ab ἢ, quod spectet ad *οὐδ' οἰοῦν*. Quae ratio perquam esset contorta.

*) Praeter ea, quae passim in superioribus sunt allata, ut Plat. Phaed. p. 81. b. "Ὡστε μὴ δὲν ἄλλο δοκεῖν εἶναι ἄλλ' ἢ τὸ σωματικόν, cf. Isocr. Paneg. princ. Εἰ μὴ θαυμάσιος ἄλλως οἶοντ' ἢν δηλοῦν τὰς αὐτὰς πράξεις ἄλλ' ἢ διὰ μᾶς ἰδέας, ἔχον ἂν τις ὑπολάβῃ etc. Herodian. IV. 15. 15. Σενίτις, οὐ οὐκ ἄλλως Ἀντίβανος ἐκθάρως τε μέγιστος καὶ προσμένει ἄλλ' ἢ οἰόμενος Ἀντωνίνον μέγιστον. Plat. Phaed. p. 68. b. Μὴ θαυμάσιον ἄλλοθεν καθαρῶς ἐντείνεσθαι φρονήσει ἄλλ' ἢ ἐκεί. Dem. c. Pantacn. p. 982. t. Μισοῦσθαι μέντοι τινὰς εὐκότως ἂν εἴποι ἡμῶν, οἳ, τέχνην τὸ πρᾶγμα πεποιθμένοι, μήτε συγγνώμης μὴ ἄλλον μὴ θεὸν εἶδον (sc. ἐπιτηδεύειν s. δοῦλοι, qui neque misericordiam neque quidquam aliud curant) ἄλλ' ἢ τοῦ πλείονος. Plat. Protag. 356. Τίς ἄλλη ἀναξία ἡδονῇ πρὸς λήτην εἶσιν ἄλλ' ἢ ἐπεροβολὴ ἀλλήλων καὶ ἄλλειναι; quamquam manifesto depravatus est locus, de quo vid. Heindorf. Dem. adv. Phorm. p. 909. Οὐ κατηγόρουσιν ἄλλ' ἢ πεντακισχιλίων καὶ πεντακοσίων δραχμῶν. Plat. Lach. p. 187. d. Δοκεῖται αὐτῷ οὐ συγγενεῖναι ἄλλ' ἢ παιδὶ οὐτι. Arist. Vesp. 985. Ἐγὼ γὰρ ἀπεδάξασκα τὴν γνώμην ἐμὴν, οὐδ' ἂν ποτὶ τ' ἄλλ' ἢ τῆς φωνῆς πεληρήμενος. Ita Br. οὐδὲν ποτ' ἄλλ' ἢ τῆς φ. ἐμπλήμενος, Dindf., in qua lectione a sententia nihil obstat, quo minus *ἄλλ'* pro *ἄλλο* accipiatur. Isocr. Δόξαν καλὴν οὐχ οἶοντε ἄλλ' ἢ τῆς ἐφετῇ διεκρινόντες κτήσασθαι.

**) Tale quid in mentem venit Zeunio ad Vig. p. 476, qui, quum non satis exploratum haberet formulae *ἄλλ' ἢ* usum et naturam, Plat. Phaedr. p. 258. Τίνας ἐνεκα ἂν τις ζῳῇ, ἄλλ' ἢ τῶν τοιοῦτων ἡδονῶν ἐνεκα; suspicabatur ἄλλον scribendum, et Isae. de Aristarchi haered. p. 261. Ο νόμος οὐκ ἐξ τῶν τῆς ἐπιλήρηον νόμων εἶναι, ἄλλ' ἢ τοῖς παῖδας ἐπὶ διατεταμένους κατεῖν τῶν χρημάτων, non solum pro τῶν, quod ex egregia Reiskii coniectura scriptum est, vulgatam τὸν retinere malebat, sed etiam pro *ἄλλ'* legendum censebat ἄλλον, quam emendationem commendari putabat per oppositum τοῖς παῖδας; citra necessitatem: quamquam loci structura paullo est impeditior, quum diversa singulorum membrorum sint praedicata: de quibus vid. §. 20. Recte autem Reiskius monet *ἄλλ'* ἢ — χρημάτων, idem esse, ac si dixisset, *ἀλλὰ μόνους ἐξ (ὁ νόμος) τοῖς παῖδας κατεῖν*. Satis esset dixisse *ἄλλ' ἢ τοῖς παῖδας* i. d. ἢ β., nam, quod addit, κατεῖν τῶν χρημάτων ad sensum idem est, quod καίοντες εἶναι τῶν τῆς ἐπιλήρηον. Non dissimilis est structura Plut. Cat. Min. c. 27. de quo vid. p. 30. et Xen. Oecon. III. 13. Οὔτε ἄλλος ποπότε μοι αὐτοῖς τὰ ἐνιοῦς διοικεῖν, ἄλλ' ἢ οὐ νῦν ἰδιόχεις παρέχειν. Zeunii vero opinionem si sequaris, etiam Plat. Rep. p. 427. c. pro οὐδὲ χρησόμεθα ἐξηγητῇ *ἄλλ' ἢ τῷ παρόντι*, ubi constanter omnes particulam exhibent, praefendum putaveris: *ἄλλο ἢ*, quod a plerisque praebet Phaed. p. 82. b. (vid. supra p. 30.) quamquam nonnulli habent *ἄλλ' ἢ*. Vel Dem. adv. Aphob. p. 846. ἄλλην ἢ suspiceris pro *ἄλλ' ἢ*, (ex Reiskii coniectura pro *ἄλλὰ*, quam particulam exhibet Hieron. Wolfius, cuius editionem nondum inspexeram, cum scriberem, quae p. 13. not. **) leguntur;) vel Lys. pro bonis Aristoph. p. 632. Αἰσχρομέναι, τῶν τῶν νυμφῶν νυμφῶν, γῆ μὲν οὐκ ἦν ἄλλ' ἢ χωρίδιον μικρὸν Περικλοῦσι: scribas *ἄλλη ἢ*. Cui quidem mutationi obstat, quod legitur apud Bremium οὐδὲν pro οὐκ. Praeterea omnibus eiusmodi correctionibus repugnat formulae *ἄλλ' ἢ* usus longe frequentissimus.

***) Sed non ubique dixerim in hoc genere ad sententiam nihil referre, *ἄλλ'*, pro *ἄλλο* an pro *ἄλλὰ* accipiatur. Cf. Xen. Hist. Gr. I. 7. 15. Οἷος δ' οὐκ ἐστὶν ἄλλ' ἢ κατὰ νόμον ποιεῖσιν, ubi non solum propter eam, quam diximus, analogiam, sed etiam ideo *ἄλλὰ* est tuendum, quia, etiamsi *ἄλλο* pro *ἄλλο* τὸ dictum accipiatur, (vid. supra p. 37.) tamen non simpliciter sequi debebat κατὰ νόμον, sed τὸ κατὰ νόμον. Hoc autem si scripsisset auctor, videtur etiam scribere debuisset τὸ κατὰ τὸν νόμον. Sed multo gravius hic universe dixit: κατὰ νόμον ποιεῖν.

in quibus utriusque membri unum idemque est verbum finitum (cf. §. 19.), alterum eorum, in quibus, quamquam unum tantummodo verbum est expressum, prius tamen membrum (illud οὐδὲν ἄλλο) ad hoc verbum non possit referri, sed subaudiri postulet aliud verbum, ut ποιεῖν et simil. (cf. §. 20.), quae modo enumeravimus exempla ambigua omnia ex priore genere esse apparet. Ex eodem autem, si accuratius examinaveris, ea quoque exempla (p. 40. not. *) esse invenies, in quibus ἀλλ' ἢ nihil aliud sonare, nisi ἀλλὰ ἢ, pro universae sententiae ratione minime potest dubitari. Haec igitur si ad diiudicandam illorum scripturam tamquam normam regulamque adhibemus, vide quantum vel inde iudicio nostro momenti accedat, quod quae ad eandem normam exiguntur, ex uno eodemque genere esse apparet.

§. 29.

Alterius contra generis elliptici, (quo illud οὐδὲν ἄλλο η vel τι ἄλλο ἢ interdum adverbii fere induit naturam, cf. §. 21.) quantum nobis quidem observare licuit, hoc est proprium, quod post οὐδὲν ἄλλο, ubi plene scriptum exhibetur, nusquam sequitur ἀλλ' ἢ, sed simplex ἢ, cuius particulae usum in eodem genere etiam post simplex οὐδὲν observavimus, apud Lucian. Dem. Encom. c. 30. vid. p. 16.). Huius generis exempla iam supra allata sunt §. 20. (Thuc. IV. 14. III. 39 et 58. V. 98. Aesch. Pers. 214. Plat. Euthyd. p. 287. d. Phaed. p. 63. d. Hipp. Mai. p. 281. c. Arist. Nub. 1495. Eccles. 770. Lucian. Dial. Mort. XIII. c. 2. Xen. Cyr. I. 4. 13. II. 2. 11. Lysipp. ap. Athen. III. 481. Epict. Ench. c. 49.) Quibus adde Plat. Men. p. 80. Σὺ οὐδὲν ἄλλο ἢ αὐτός τε ἀπορεῖς καὶ τοὺς ἄλλους ποιεῖς ἀπορεῖν. Euthyd. p. 277. d. Καὶ νῦν τοῦτω οὐδὲν ἄλλο ἢ χορεύετον περὶ σε. Xen. Cyr. I. 4. 24. Εἰ δὲ σύ γε ... μὴδὲν ἄλλο ἢ μετενέγκοις ἐπ' ἀνθρώπους τὰς μηχανάς. Dem. de Halon. p. 78. 12. Όταν δὲ λέγῃ περὶ τούτων, ὥς ἐθέλει διαδικάζεσθαι, οὐδὲν ἄλλο ἢ χλευάζει ὑμᾶς. Lucian. Dial. Mar. 15. Ἡμεῖς δὲ πάντες ἡσυχίαν ἄγοντες, οὐδὲν ἄλλο ἢ θιαταὶ μόνον τῶν γιγνομένων, παρηκολουθοῦμεν. (Ita recte haec interpungunt, ut subaudiendum sit ὄντες.) Thuc. VI. 11. Μηδὲ (χρὴ) Λακεδαιμονίους ἄλλο τι ἡγήσασθαι ἢ διὰ τὸ αἰσχροὺν σκοπεῖν, ὅτῳ τρόπῳ ... τὸ σφέτερον ἀρεπὲς εἴς θήσονται. Quae sic expeditas: Μηδὲ ἡγήσασθαι [sc. χρὴ ὑμᾶς] Λακ. ἄλλο τι sc. ποιεῖν, ἢ etc. Laur. Valla: *Neque oportet existimare, Lacedaemonios aliud quidquam facere, quam propter acceptae cladis ignominiam speculari* etc. Ibid. III. 85. Ὅπως ἀπόγνοια ἢ (est autem huius substantivi notio negativa) τοῦ ἄλλο τι ἢ κρατεῖν τῆς γῆς. Eidemque generi adnumerandi sunt etiam ii loci, in quibus ἄλλο τι ἢ et ἄλλο τι per interrogationem negativam est usurpatum; vid. §. 22.

Hoc igitur in genere, ubi, quod particulam ἢ antecedit, ἄλλο per elisionem scriptum est 'ΑΑΑ, potest sane ambiguum videri, utrum pro ἄλλο an pro ἀλλὰ

accipiendum, et accentu notandum sit, nec ne. Neque mirum videri debet, saepe diversam huius vocabuli scripturam a codicibus exhiberi.

Huius rei exemplum ex Dem. de Symm. p. 181. 13. iam supra commemoravimus p. 1., ubi, quod a Reiskio ex coniectura, an codicum auctoritate, scriptum est, οὐδὲν οὖν ἄλλ' ἢ φασαδῆσουσιν οἱ πρόεσβεις περιῶντες, Schaefero propter orthographiae constantiam vidimus probari. (De qua vid. §. 2.) Similia sunt Plat. Men. p. 76. b. Οὐδὲν ἄλλ' ἢ ἐπιτάττεις ἐν τοῖς λόγοις. (Stallb.) Id. p. 84. c. Οὐδὲν ἄλλ' ἢ ἐρωτῶντος ἐμοῦ. (Stallb.) Plat. Phaed. p. 76. a. Οὕς φασιν μανθάνειν οὐδὲν ἄλλ' ἢ ἀναμνησκονται. (Stallb.) Lucian. Dem. Encom. c. 49. Καὶ τὴν χεῖρα τῷ στόματι προσεραγόντος, οὐδὲν ἄλλ' ἢ προσκυνεῖν ὑπελάμβανον *) (Ita Reitz.) Isocr. de Pace §. 13. Λεφθάμεθα γὰρ πολὺν ἤδη χρόνον ὑπὸ ἀνθρώπων, οὐδὲν ἄλλ' ἢ φενακίζειν δυναμένων, ubi etiamsi οὐδὲν possit simpliciter ex δυναμένων suspensum videri, ut esset ἄλλ' ἢ, praestat tamen supplere ποιεῖν post οὐδὲν ἄλλ' i. e. ἄλλο. Ibidem vero c. 14. Εἰ μὲν γὰρ τούτοις [sc. κελεύουσιν ἡμᾶς ὁμοίους γενεῆσθαι], οὐδὲν ἄλλ' ἢ συμβουλεύουσιν ἡμῖν, πάλιν περὶ ἀνδροποδισμοῦ κινδυνεύειν. Ubi si auctor ἄλλο ex συμβουλεύουσιν suspensum esse voluisset, alia debebat esse verborum collocatio, οὐδὲν ἄλλο συμβουλεύουσιν ἢ etc. Recte igitur scribitur ἄλλ'. Perperam in Tauchnitzii editione utroque loco, qui legitur in Is. or. de permut. c. 24. scriptum est ἄλλ'. **)

Quum autem, ad accentum quod attinet, codicum admodum tenuis sit auctoritas, non ex codicum auctoritate, sed ex ipsorum locorum natura de scriptura est iudicandum. Neque dubitamus totum hoc genus ad eam normam revocare, quam ex iis locis, in quibus plene scribitur ἄλλο, neque post illud οὐδὲν ἄλλο umquam ***) invenitur ἄλλ' ἢ, sed simplex ἢ, satis certam esse intelligitur. Ubique igitur scribendum esse οὐδὲν ἄλλ' ἢ contendimus.

§. 30.

Haec si recte sunt disputata, etiam locum Arist. Pac. 476. (vid. supra p. 3.) quamquam paullo impeditiorem, non difficile erit expedire et ad certam normam exigere. Οὐδ' οὔτε γ' εἶλον οὐδὲν Ἀργεῖοι πάλαι, Ἀλλ' ἢ κατεγέλων τῶν ταλαιπωρουμένων. Ibi non ἄλλο esse intelligendum, sed ἄλλά, quod praegressae negationi opponatur, neque verbum aliquod deesse, quod subaudias, ex universae sententiae ratione est manifestum. Tum vero expectaveris, quod priori generi proprium esse diximus, ut posterius membrum ad idem, quod prius, verbum

*) Est autem revera hic locus ex eo, de quo dicimus, genere; non enim οὐδὲν ἄλλο pendet e verbo ὑπελάμβανον.

**) Notandum etiam est οὐδὲν πλέον ἢ in simili structura. Plut. Am. Narr. p. 773. ed. Reisk. T. IX. 94. οἱ δὲ πλέον οὐδὲν ἢ τὸν ἀνδρα ἤλθον.

***). Praeterquam iis in constructionibus, quas ex utroque genere dixerim esse mixtas, vid. §. 30.

finitum referatur, sive, quum diversa sint subiecta vel obiecta, ut unum tamen idemque verbum sit finitum. At est in hoc loco suum cuiusque membri verbum finitum, quamquam eadem sunt subiecta. Igitur ad neutrum genus hunc locum pertinere dicemus? Aut ad neutrum dixerim, aut ad utrumque. Nimirum haec est huius loci natura, ut ex utroque genere sit mixtus. Examinemus singula. Primum igitur post οἱ Ἀργεῖοι οὐδὲν εἶλκον πάλα nihil exspectaveris, nisi simplicem particulam ἀλλά, significatione adversativa, non exceptiva, de qua dictum est §. 6. not. et §. 15. p. 24. Sententia enim est: *Argivi dudum iam non trahebant, sed ridebant eos, qui laboribus cruciarentur*. Iam vero quia in illo οὐδὲν εἶλκον latet etiam hoc οὐδὲν ἐποίουν, ea, quae subiiciuntur, ad hanc sententiam sunt conformata: ut significetur, illud ridere unum fuisse, quod facerent; scilicet hoc unum excipitur; itaque *nihil faciebant, sed ridebant*, idem valet atque *nihil aliud faciebant, quam ridebant*, vel *nihil Argivi nisi ridebant*. (Vid. supra p. 24.) Quum enim per eum usum, quem post οὐδεὶς et οὐδεὶς ἄλλος et similia in prioris generis constructionibus obtinere vidimus, esset effectum, ut formula ἀλλ' ἢ simpliciter significaret praeterquam, quid mirum, si etiam iis in constructionibus usurparetur, quae ex utroque genere essent mixtae? *) Similis videtur ratio loci Isaevi de Aristarchi haered. p. 261. (vid. p. 40. not. **) et Plut. Cat. M. c. 27. (vid. p. 30.), quorum in altero ἀλλ' ἢ, in altero simplex ἢ ea, qua diximus, significatione (*praeterquam, praeterquam quod*) est usurpatum (cf. Plat. Rep. p. 424. d. supra p. 31. not. ***). Utriusque autem loci structura quum ita esset inchoata, ut post exceptivas particulas exspectaretur, quod ad prioris membri verbum referretur, inserto peculiari verbo, a vulgari sententiae confirmatione recessit. At quid tandem statues de Dem. Phil. I. p. 45. *Μή μοι μυρίους μηδὲ δισμυρίους ξένους, μηδὲ τὰς ἐπιστολιμαίους ταύτας δυνάμεις, ἀλλ' ἢ ἐκ τῆς πόλεως ἔσται*. Quae ad hunc locum adnotavit Bremius, ea parum sane faciunt ad formulae ἀλλ' ἢ usum et rationem illustrandam. Minime enim, ut putat Bremius, diversum est hoc ἀλλ' ἢ ab eo, de quo adv. Aphob. §. 7. (vid. supra p. 13.) ita locutus est, ut Schaefero adsentiretur ad Dem. p. 181. 13. (vid. supra p. 3.) »Ἀλλ', inquit, hic est particula ἀλλά suam vim habens, [nimirum adversativam, quum contrarium aliquod afferatur, vid. supra §. 6. not.] eam autem sequitur nonnisi primum membrum cum ἢ, suppresso altero facile intelli-

*) Hoogeveenius doctr. part. (Epit. p. 22.) hunc locum ita censebat expediendum, ut verba οὐδὲν εἶλκον οὐδὲν Ἀργεῖοι πάλα per se spectarentur, tamquam parenthesi inclusa, et iungerentur οὐδ' ἀλλ' ἢ κατεγίλον. Itaque reddit: *Neque olim Argivi (hi certe nequaquam trahebant) aliud quidquam quam miseros deriserunt*. Schuetzius contra multo mollius et facilius esse putabat, haec ita explicare, ut ἀλλ' ἢ elliptice positum esse diceretur, pro ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο ἐποίουν ἢ. Sic, inquit, sensus erit, puncto post εἶλκον, ut recte Brunnckius distinxit, posito: *Ne hi quidem traxerunt. Dudum Argivi nihil aliud quam miseros deriserunt*. Is igitur, quod nobis quidem in antecedentibus οὐδὲν εἶλκον ita inesse videtur, ut ad illud universa formula ἀλλ' ἢ referatur, id post ipsum ἀλλά putat intelligendum, quod vide a vulgari usu formulae ἀλλ' ἢ, quam non possis non hic agnoscere, quantopere abhorreat.

gendo. Hic si quis supplendi cupidus est, [sane est, quod cupiat aliquis supplere, quod sermonis ratio flagitat,] alterum membrum erit ἢ οὐδεμία. Hinc in libris grammaticorum docetur, ἀλλ' ἢ significari *sed unice, nonnisi*. Subiectum autem ad ἔσται per totum contextum supplendum affertur ἢ δύναμις.

Hic igitur non multum abest, quin relabamur ad Hermannii explicationem initio huius disputationis reprobata, particulam ἢ in hac formula disiunctivam potestatem habere, omisso altero disiunctionis membro, statuentis. Verum enim vero firmiter tenemus, quam ex linguae naturae eruisse nobis videtur, eius formulae interpretationem, neque eiusmodi exemplis eripi nobis patimur. Quid enim? Num reliqua quoque ad hanc legem revocari posse censebis? Imo, ne Aristophanis quidem locum modo allatum (Pac. 476.) ita concedimus explicari; quantumvis proclive fuerit interpretari: *Argivi non trahebant, sed aut ridebant*, omisso altero membro: aut nescio quid fecisse eos dicam, vel: aut nihil faciebant, quemadmodum Bremius l. l. ἢ οὐδεμία vult subaudiri.

Non recte autem vertunt, qui ἀλλ' ἢ per *nonnisi, sed unice* interpretantur. Rectius vertes: *praeterquam*, quae significatio quomodo nata sit, satis superque nobis videtur demonstrasse. Haec autem huic loco aequae ac ceteris, de quibus modo disputavimus, est accommodata; modo reputaveris, constructionem magis ad sensum quam ad singulorum verborum rationem esse formatam; quod eo facilius fieri potuit, quum ipsum prius membrum ἀποσιωπητικῶς esset elatum. Verborum autem μή μοι — οὐνόμεναι, quum haec esset sententia, *exercitus, quo opus esse dixi, non debet esse compositus neque ex conducticiis copiis, neque ex iis, quae in tabulis tantum enumerantur*, similiter atque in loco isto Aristophanis expectaveris mere adversativam particulam et sententiam, per quam praecedentis membri contrarium aliquod subiiciatur; fere sic: *sed esto hic exercitus ex ipsis civibus delectus*. At pro simplici ἀλλά, significatione adversativa, usus est exceptiva formula ἀλλ' ἢ, per quam priora restringantur, quasi antecedentia ita essent comparata, ut non pueram contrarii oppositionem, sed restrictionem tantum postulare. Respondent igitur sequentia prioribus ita, quasi esset dictum: μή μοι ἄλλους vel ἄλλων οὐνόμεναι (ψηφισθησθε) praeterquam ex civibus compositam. Ad hanc igitur sententiam refertur alterum membrum ἀλλ' ἢ — ἔσται, in quo quum peculiare habeatur verbum finitum, hanc quoque structuram ex utroque, quod supra explicavimus, genere compositam esse apparet. Hartungius vero T. II. p. 46., quum ἀλλ' ἢ scribi et posterius membrum per interrogationem vellet efferri, non cogitasse videtur, quam male haec interrogatio huius loci sententiae conveniret.

Probabilior sane est, quam ad Luciani Tyrannicid. c. 21. laudat, coniecturam iam a Solano proposita. Tyrannus, ubi filium occisum videt, se ipse interemturus, haec dicit: Εἶθε πρῶτός σοι (gladio) ἐνέτυχον· εἶθε τὴν τάξιν προύλαβον τοῦ φόνου· ἀπέθανον ἄν, ἀλλ' ἢ ὡς τύραννος μόνον, ἀλλ' ἔτι νομίζων ἔξεν ἐκδικον. Ibi Hartungius particulam ἢ delendam censet; sed quam addit interpretationem,

ich wäre gestorben, doch nur mit dem Bewußtsein, Tyrann gewesen zu sein u., eam non video quomodo ex auctoris verbis eliciat, neque quomodo loci sententiae sit accommodata. Zeunius ad Vig. p. 476. mire vertit: *si prius trucidatus essem, mortuus essem secus quam ut merus tyrannus*. Quam versionem improbens Hermannus l. l. ad ellipsin alterius membri disiunctivi confugit, quod ita supplet: *mortuus essem, sed aut certe ut tyrannus, aut omnino non ut nunc morior, ἀλλ' ἢ ὡς τύραννος μόνον, ἢ οὐχ ὡς νῦν, vel οὐχ ἔγω ὅπως*. Quae ellipsis cur non ferenda nobis videatur, supra expositum est. Neque Lehmanno eam probavit, cui dubium non videtur, quin ἀλλ' ἢ sit scribendum, significatione confirmativa. Hanc enim significationem, apud Lucianum quidem, certam reddi putat initio libelli de Imaginibus, (ἀλλ' ἢ τοιοῦτόν τι ἄρα ἐπασχον οἱ τὴν Γοργῶν ἰδόντες, οἷον ἐγὼ ἐναγχος ἐπαθον, παγκάλην τινὰ γυναικα ἰδών) eandemque statuendam esse in Necyom. c. 1. (οὗτος, ἀλλ' ἢ παρπαλεύς), ubi Hemsterhusius in notis significet, se nonnisi interrogativam harum particularum vim nosse vel agnoscere. Nam ἀλλ' ἢ ibi vulgo quidem legi [atque ita scriptum est in Bip. ad editionem Hemsterhusii et Reitzii accurate expressam], sed Cod. L. et ed. Iunt. rectius habere ἀλλ' ἢ. Lehmannus igitur vertit: »*mortuus essem, at profecto ut merus tyrannus, at sperans me ultorem adhuc habiturum*.« Aptissima sane sententia, sive addatur, sive absit asseverandi particula. Hoc enim satis certum, quum in conditionali illo ἀπέθανον ἂν, quod respondet antecedenti εἴθε τὴν τάξιν προὔλαβον τοῦ φόνου, lateat concessiva sententia, recte subsequi adversativam per ἀλλά oppositam, in quo, quae sit restrictiva potestas supra vidimus §. 6. not. Haec autem orationis tenori egregie convenit. Accedere enim aliquid dicit tyrannus ad mortem, quam est subiturus, in quo aliquid sit mortis solatium. *) Codicum autem, ad accentum quod attinet, quum non multum valeat auctoritas, lenissima sane est, quae, accentu mutato, turbato alicui loco afferatur medela.

Sed vide, ne, servata vulgari scriptura ἀλλ' ἢ, eadem elici possit sententia. Quum enim post negativas sententias invaluisse illa huius formulae significatio, qua exceptionem aliquam s. restrictionem subiiciens idem valet, quod εἰ μὴ, praeterquam, nonne credibile est, eadem significatione etiam post affirmativas sententias esse usurpatam? Hoc igitur diceret tyrannus: Si ab altero essem interfectus, quod utinam mihi contigisset! mortuus (quidem) essem; (idem igitur mihi accidisset, quod iam sum passurus;) praeterquam quod s. nisi quod ut tyrannus essem mortuus etc. Quamquam quod in sequentibus, anaphora usus, per simplicem ἀλλά orationem continuat, satis hoc quidem videtur probare,

*) Nunc enim, quum sibi ipse manum infert, non moritur ut tyrannus (ferox et superbus), quo non dignum est, nisi fortiter repugnantem aliena manu trucidari, sed ut homo timidus, caedem ab aliena manu imminens subterfugitur.

sola particula ἀλλά, non alia quadam formula, etiam prioris membri oppositionem contineri, ideoque illud η, quod per se ipsum a codicibus satis habet praesidii, ex η in affirmativam particulam ἢ esse mutandum. Quae a Schuetzio ad Hoogeveenum (doct. part. epit. p. 22.) de hoc loco per ellipsin explicando disputantur, ut esset ἀλλ' ἢ idem quod ἀλλ' οὐκ ἄλλως ἢ, ea mera sunt commenta a linguae natura aliena, neque magis probanda sunt, quam quae ad locum Arist. Pac. 476. iubet subaudiri: ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο ἐποιοῦν ἢ κατεγέλων, ubi multo rectius demonstrasse nobis videmur, hoc οὐδὲν (ἄλλο) ἐποιοῦν in antecedentibus ita latere, ut ipsum illud ἀλλ' ἢ etc. ad hanc sententiam referatur.

§. 31.

Admonet hic locus, ut pauca addamus de particulis ἀλλ' ἢ initio orationis, ut putant nonnulli, ita positis, ut nihil praecedat, ad quod sive adversativa, sive exceptiva earum vis pertineat. De quo usu praeter Hoogeveenum in libro de particulis (epit. p. 20) disputavit Valckenarius ad Eurip. Hippol. 932., quem maxime auctorem sunt secuti, qui, quum vere ita usurpatas esse has particulas sibi persuasissent, eas a formula ἀλλ' ἢ distinguendas docuerunt. Ipse quidem locum Euripideum: 'Ἀλλ' ἢ τις εἰς σὸν οὗς με διαβαλὼν ἔχει φίλων, νοσοῦμεν δ' οὐδὲν ὄντες αἴτιοι, (*sed profecto apud tuas aures aliquis me calumniatus est* etc.) citra necessitatem cum Musgravio ita mutavit, ut pro ἢ legeret εἰ et particulam δέ, quae abest a cod. Florent., omitteret. Aliis vero in locis ἀλλ' ἢ, (*num*) interrogative poni non negat, ut Xen. sympos. I. 15. 'Ἀλλ' ἢ ὀδυνή σε εἴληφε; et Soph. Electr. 885. 'Ἀλλ' ἢ μέμνηας; *num insanis?* » Illic vero, inquit, si statuatur oratio directa, [i. e. si interrogatio mutetur in affirmationem,] scribendum erat ἀλλ' ἢ, et statuenda mihi talis videtur in Eur. Iph. Aul. 847. et Alc. 816. [819.] 'Ἀλλ' ἢ πέπονθα δεινά, *profecto.* » Provocat denique ad Tib. Hemst. ad Luc. T. I. p. 457. 26. (Necyom. c. 1.) Οὗτος, ἀλλ' ἢ παραπαίεις, qui servato hoc accentu, quem plerarumque esse editionum dicit, sensum esse putat oratione directa [i. e. affirmativa]: *At tu profecto deliras;* verum si cum Juntina circumflectatur ἀλλ' ἢ, interrogationem existere: *Heus tu, num deliras?* » In his, inquit Hemsterhusius, alibi quoque variatum, ut in principio Gorgiae Platonici ἀλλ' ἢ, τὸ λεγόμενον, κατόπιν ἐορτῆς ἤκουεν; Suidas agnoscit ἀλλ' ἢ, accipitque pro ἀλλ' ἄρα vel simplici ἄρα, sicuti monuit H. Steph. Th. G. L. T. I. p. 337. » (Vide Stallb. et Heindorf., qui recte servant ἀλλ' ἢ cum interrogatione.) Eadem scripturae discrepantia est Xen. Sympos. I. I. ubi vulgo legitur ἀλλ' ἢ, quam lectionem olim a Bachio defensam recepit Weiskius. Sturzius contra in lex. Xenoph. T. I. p. 132. monet, Stephanum rectius maluisse ἀλλ' ἢ. Nam ἀλλ' ἢ esse *praeter.* Conferri iubet Valckenarium. Is vero de hac quidem significatione, quae non esse potest, nisi ubi ἀλλ' ἢ in praecedentibus habet, ad quod referatur, nihil dicit. Eundem auctorem laudat Brunckius ad Soph. El. I. I. ubi, quum similiter a co-

dicibus *ἄλλ' ἢ* et *ἄλλ' ἢ* exhibeatur, ipse Valckenarium secutus legit *ἄλλ' ἢ*. Idem contra Arist. Acharn. 1111. exhibet: *ΛΑΜ. 'Αλλ' ἢ τριχόβρωτες τοὺς λόφους μοι κατέφαγον. ΔΙΚΑΙΟΠ. 'Αλλ' ἢ πρὸ δέιπνου τὴν μίμαρκιν κατέδομαι*. in notis iterum citans Valckenarium l. l., quo auctore *ἄλλ' ἢ sane, profecto* significare dicit, (in versione expressit per *utique*) *ἄλλ' ἢ* interrogativum esse, et valere *num*. Eandem scripturam habet Kusterus, qui in notis monet, horum versuum priorem citari a Plutarcho in compar. Aristoph. et Menandri p. 853. c. Sed ecce, Plutarchus ex ed. Reiskii (T. IX.) non habet *ἄλλ' ἢ* τρ. sed *ἄλλ' αἱ τριχόβρωτες* etc. Reiskius autem ipse de scripturae varietate aliqua nihil dicit; quamquam propter sequens *ἄλλ' ἢ* facile intelligitur priorem versum etiam in hac formula respondere debere subsequenti. Denique etiam Eurip. Androm. 847. secundum Musgraviū a Beckio expressum est: *ἄλλ' ἢ σ' ἀφείην μὴ φρονοῦσαν, ὡς θάνοις*; et ita Faehsius hunc locum citat in lexico Gr. in Tragicos; contra in Tauchnitzii editione legitur *ἄλλ' ἢ*, servata interrogatione. Rectius apud Pflugk. ex codd. *ἄλλ' εἰ* —, interpellatur enim ab Hermione oratio nutricis. *'Αλλ' ἢ* ex coniectura natum erat Aemilii Porti. In loco Xenoph. Cyrop. II. 2. 28. *Ἦ Σαμβαύλια, ἔφη, ἄλλ' ἢ καὶ σὺ κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν τρόπον, ὅτι καλὸν ἐστὶ, περιάγεις τοῦτο τὸ μειράκιον, τὸ παρακαταλείμενόν σοι*; a Poppone uncis inclusum exhibetur *ἄλλ' ἢ*, quod reliquorum nemini suspectum fuisse videtur.

Est igitur haec quorundam virorum doctorum, ut Hemsterhusii, Valckenarii, Brunckii, sententia, ut, sicut *ἄλλ' ἢ* initio orationis interrogative, ita eodem loco *ἄλλ' ἢ* affirmative poni existiment. Quam ob causam quos in locos interrogatio non cadere videtur, sed affirmatio, in iis non *ἢ*, sed *ἢ* scribendum censent, quod vertunt *profecto*; quamquam non defuerunt, qui etiam hoc *ἄλλ' ἢ* per *nisi* redderent, sicut factum est a Nicodemo Frischlino in versione Acharnensium l. l. (*Nisi crinivori cristas meas exederint. Nisi ante coenam farcimen ego devorem.*) quam versionem sequitur Hoogeveenus epit. p. 20., ubi ad hanc versionem vindicandam mira comminiscitur, vix digna illa quidem, quae hic referantur.

Sed ut dicam quod sentio, quae de formula *ἄλλ' ἢ* initio orationis posita feruntur, sive *profecto* veritas, sive *nisi*, ea mera sunt grammaticorum somnia. Nusquam eiusmodi in locis scribendum *ἄλλ' ἢ*, sed ubique *ἄλλ' ἢ*, quod, si non interrogativa est sententia, affirmative est accipiendum; idque particulae *ἢ* verae et primitivae potestati vel maxime est accommodatum. Recte enim Hoogeveenus s. h. v. »Vera et primitiva particulae *ἢ* potestas est rem tamquam veram et certam affirmandi; quare apud Hesychium lego: *ἢ, ἀληθῶς, ὄντως. Ἦ* notat *vere* et *certe*.« Hanc autem affirmandi vim etiam in interrogationibus obtinere, in quibus plerumque particulam *γάρ* sibi consociat, ipse iam vidit Hoogeveenus, qui huius usus rationem recte expedit. Est autem interrogationis vis non in ipso verbo, sed in eius pronuntiatione: quemadmodum et nostra in lingua asseverandi

particulam vel adverbium, (ut wirklich) et affirmative licet pronuntiare et interrogative, ut de affirmatione ambigere nos appareat. *) 'Αλλά autem, (per quam particulam proprie diversum aliquid ab antecedentibus subiicitur, vid. supra §. 4., ex quo significato quomodo reliquae eius significationes nascantur, docte exposuit Hartungius l. I. p. 35 sqq.) tam in interrogationis quam in affirmationis initio recte usurpatur. Eorum igitur, quos attulimus, locorum exploranda erit sententia, ut intelligatur, interrogatio an affirmatio eorum naturae conveniat; utroque autem in genere scribendum ἄλλ' ἤ, minime ἄλλ' ἦ. Nam quod dicunt ἄλλ' ἦ, absque interrogatione, sonare *profecto*, id nihili prorsus est, neque poterit concedi, nisi ipsum ἦ simpliciter positum affirmandi potestate esse praeditum fuerit demonstratum. Quod autem vertunt *nisi*, id quum praecedente negatione, ad quam haec formula referatur, recte fieri intellexerimus, ab iis tamen locis, de quibus hic agimus, est alienissimum. Hoogeveenus quidem Arist. Acharn. l. I. hanc significationem ita defendit, ut dicat: Lamachum, postquam iusserit thecam sibi efferri, in qua tres cristae, quibus galeam est ornaturus, sint reconditae, mox quasi reputantem, potuisse eas a crinivori esse comesas, corrigere mandatum suum, quum subiiciat: *nisi crinivori cristas meas comederint*. Sed ut concedamus hanc significationem, quae ex ipsis verbis vix elici possit, **) a Lamachi sententia non abhorreere, quo tandem modo cum sequentibus Dicaeopolidis verbis eam conciliabis? Quid enim sibi velle dices Dicaeopolin, qui quum, Lamachum ridens, sibi iussisset dari catillum leporinarum carniū, itidem ridens Lamachi illud ἄλλ' ἦ τοιχ. etc. subiiciat: *nisi ante coenam τὴν μίμαρξιν*, (i. e. illas carnes leporinas,) *comedam*? Est igitur hoc quoque loco non solum scribendum ἄλλ' ἦ, sed etiam vertendum: *profecto, sane, utique*; nisi cum Vossio interrogationem agnoscas, qui transfert: doch ob mir die Motten dieses Helmgebüsch zernagt? — Doch ob vor der Mahlzeit ich das Pfefferlein essen soll? Eandem correctionem proposuit Hartungius de partic. T. II. p. 39. ubi plura attulit interrogativae formulae ἄλλ' ἦ exempla, et particulae ἄλλά in hac formula quae sint partes erudite exposuit. In exemplis vero allatis saepius ab aliorum iudicio discessit, qui ἄλλ' ἦ affirmativo sensu ceperunt. Sunt autem haec: Aesch. Choeph. 214. (217. ed. Schuetz. qui affirmative cepit; Heathius contra interrogative.) Ibid. 762. Eur. Hel. 490. (Barn. 497.) Heracl. 426. (apud Barn. affirmative.) Electr. 987. (Barn. 983.) Alcest. 833. (Barn. 819. affirmative, cf. supra p. 46.) Iph. T. 1137. (Barn. 1170. ubi Aldus habet ἦ.) Iph. Aul. 836. (apud Barn. 847. et Herm. affirmative; et vix aliter potest, ut Alc. 833. cf. p. 46.) Arist. Acharn. 426. (Brunck. affir-

*) In eadem sententia est Riemerius in lex. Gr. s. v. ἦ. Sed quae ibi commiscitur de huius vocis etymologia, ut sit ab imperfecto ἦν, ἦ, ut nostrum wahr a war, ea mirabundi sane legent tirones, qui quum alibi perquam obscuram et explicatu difficilem esse audiverint particularum originem, ad huius quidem particulae originem tam plana et expedita via posse perveniri intelligent.

**) Hoogeveeni enim explicatio admodum est contorta et ab huius formulae ratione aliena.

mative.) Plat. Prot. 309. c. Xen. Anab. VII. 6. 4. Idem vero cur Plat. Rep. p. 440. d. ἀλλ' ἢ retinere malit, quod ab Astio, quem sequitur Stallbaumius, male emendatum esse dicit in ἀλλ' ἦ, mihi quidem non liquet.

Ceterum nobiscum facere videtur Lehmannus, qui ad Lucian. Tyrannic. fin., ubi ἀλλ' ἦ refingit, etiam in Necyom. contra Hemsterhusium eandem formulam recepit, significatione affirmativa, provocans ad Luciani libellum de Imaginibus imit. (vid. supra p. 45.) Ibi apud Reitzium ἀλλ' ἦ sine interrogatione scriptum, quamquam in versione interrogatio est expressa. Tanta olim fuit in diiudicanda hac formula inconstantia; de qua formula num ipsi meliora protulerimus, penes alios erit iudicium.

§. 32.

Superest ut de particulis ad significationem formulae ἀλλ' ἢ proxime accedentibus, iisque non simplicibus, sed similiter consociatis, pauca addamus, quamquam, huius libelli angustiis prohibiti, non id agimus, ut earum usum et naturam penitus perscrutemur.

In his ante omnia notandus est usus particularum πλὴν ἢ, formulae modo illustratae simillimarum. Quarum sicut altera, utpote exceptiva significatione particulae ἀλλὰ affinis, (vid. p. 14.) frequenter cum ea mutatur (vid. §. 17. et §. 22., ubi exempla allata sunt particulae πλὴν post ἄλλο τι pro ἢ usurpatae, ubi non admittitur ἀλλὰ), ita et altera saepe additur; ut Plat. Apol. fin. ἀδελον παντὶ πλὴν ἢ θεῷ, et Theophr. Char. II. τοῦτο οὐδενὶ γίγνεται τῶν ἐν τῇ πόλει πλὴν ἢ σοί, ad quem locum Astius de discrimine simplicis πλὴν et huius formulae disputavit. Similiter autem in eiusmodi locis, ut inter ἀλλὰ et ἀλλ' ἢ, inter πλὴν et πλὴν ἢ interdum fluctuat librorum lectio; vid. supra p. 27. not. *). Ceterum, quem ibi commemoravimus, locus Strabonis, ubi post τί ἄλλο sequitur aut πλὴν, aut πλὴν ἢ, satis docet, huius quoque formulae eodem modo, quo formulae ἀλλ' ἢ, rationem esse expediendam, neque esse, quod quis mutuam inter utrasque voces relationem intercedere suspicetur. (cf. §. 11.) Praeterea iunguntur πλὴν ἀλλὰ ut Lucian. Dial. Deor. XVI. fin. Μέγα, ὦ Ἥρα, φρονεῖς, ὅτι ξύνει τῷ Διὶ, καὶ συμβασιλεύεις αὐτῷ, καὶ διὰ τοῦτο ὑβρίζεις ἀδεῶς· πλὴν ἀλλ' ὅσομαί σε μετ' ὀλίγον αὖτις δακρύουσαν etc. et Tim. XXVI. πλὴν ἀλλὰ καὶ σὺ ἂν εὖ οἶδα ὅτι ὁμολογήσεις, et Mort. Dial. XIII. πλὴν ἀλλὰ τί γελᾷς; in quibus utriusque particulae in universum hoc est munus, ut ad diversum aliquid transiri, vel tale quid subiici significet, etsi non praecedente negatione, ad quam illud πλὴν ἢ referri vidimus. Sed praecedentem eam habes Luc. Prom. c. 20. Οὐ ῥάδιον, ὦ Προμηθεῦ, πρὸς οὕτω γενναῖον σοφιστὴν ἀμιλλᾶσθαι· πλὴν ἀλλὰ ὦνησο, διότι μὴ καὶ ὁ Ζεὺς ταῦτα ἐπήκουσέ σου.

Pariter πλὴν ἀλλ' ἢ refertur ad negationem antecedentem Arist. Metaphys. c. 1. Οὐ γὰρ ἀνθρώπου ὑγιάζει ὁ ἱατρεύων, πλὴν ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός, ἀλλὰ Καλλίαν, ἢ Σωκράτην, ἢ τῶν ἄλλων τινὰ οὕτω λεγομένων, ᾧ συμβέβηκεν ἀνθρώπων εἶναι, quod unum exstare videtur huius formulae exemplum. Rectissime

explicatur ab Hoogveeno doct. part. epit. p. 530: *non hominem sanat medicus*, (nempe quatenus homo est genus) *quare nihil restat aliud, quam quod sanat secundum accidens hunc vel illum hominem*. Quod quid aliud est, quam si dicas: *non enim hominem sanat medicus; nisi secundum accidens*.

Simile est, quod praeter exceptivas particulas ἀλλά et ἥ post πλὴν subiicitur, εἰ μή, ut habeamus πλὴν εἰ μή, quam formulam propter coniunctionem εἰ semper ad verbum aliquod finitum spectare facile intelligitur, ut Luc. Dial. Mort. XXIV, 2. (Diog. et Mausol.) Σὺ δὲ, ὦ βέλτιστε, οὐχ ὁρῶ ὅ τι ἀπολαύεις αὐτοῦ, πλὴν εἰ μὴ τοῦτο φῆς etc. Quod quidem verbum finitum utrique membro orationis potest esse commune, ut Paus. II. 35. fin. Τὸ δὲ ἄγαλμα οὐδενὶ πλὴν εἰ μὴ ταῖς ἱερείαις ἐστὶν ἰδεῖν. Ceterum haud minus recte dici πλὴν εἰ μὴ quam πλὴν εἰ ostenderunt et Hoogveenus doct. part. epit. p. 532. *) et Nunniesius atque post eum Lobeckius ad Phrynichum, ubi vide exempla addata. (Cf. Jacobs ad Achill. Tat. VI. 18. VII. 11 et VII. 13. p. 869. 909. 913.) Idem l. l., non solum post πλὴν, sed etiam post χωρὶς et ἐκτός, similiter subiici εἰ μὴ atque εἰ, exemplis probaverunt. Praeterea etiam locutionis χωρὶς ἥ et χωρὶς πλὴν exempla attulit Lobeckius, cum quibus conferantur, quae supra §. 19. de particula ἥ post qualiacunque vocabula diversitatem aliquam significantia disputavimus.

Neque praetermittendum hoc loco est, quod in superioribus §. 23, quum disputabamus de particula ἥ post simplex τί (= τί ἄλλο) posita, iam significavimus, post idem pronomen inveniri etiam εἰ μὴ, ut Xen. Oecon. IX. 1. Καὶ τί δή; ἡ γυνὴ ἐδόκει σοι ... πῶς τί ἐπακούειν, ὧν σὺ ἐσπούδαζες διδάσκων; — Τί δέ, εἰ μὴ ὑπισχνεῖτό γε ἐπιμελήσεσθαι. cf. ibid. §. 2. et §. 18. Eandem codicum fere omnium scripturam restituit Poppo Xen. Cyrop. I. 4, 13. τί δέ, ἔφη, εἰ μὴ μαστιγῶσας γε ... ἐξαρχῆς χρῆσομαι, pro ἡ μαστιγῶσας etc. Neque mirum, hoc ipsum εἰ μὴ etiam post οὐδεὶς ἄλλος et sim. reperiri, ut Hom. hymn. in Cerer. v. 78. οὐδέ τις ἄλλος Αἴτιος ἀθανάτων, εἰ μὴ νεφεληγερέτα Ζεὺς, sicut Arist. Eqq. 1106. Μηδὲν ἄλλ', εἰ μὴ ὅστις, cf. §. 29, et Xen. Cyr. II. 2. 11. cf. p. 32. In his, quae per illud εἰ μὴ subiicitur exceptio, ea iam addito ad negationem pronomine ἄλλος significatur. Ex eodem autem genere est ὅ τι μὴ, cuius exemplum iam vidimus p. 33., post οὐδὲν ἄλλο subiectum. Plat. Rep. 395, c. Μηδὲν ἄλλο ἐπιτηδεύειν, ὅ τι μὴ εἰς τοῦτο φέρεται, quod proprie debebat esse μηδὲν, ὅ τι μὴ — φέρεται. Ibi autem ὅ τι μὴ idem valet, quod εἰ μὴ (= πλὴν) ὅ τι, s. ἄλλ' ὅ τι, s. ἥ ὅ τι, s. ἀλλ' ἥ ὅ τι. Quae enim in negatione μὴ inest notio exclusiva, eadem in istis inest particulis, quarum exclusivam sive restrictivam potestatem hac disputatione satis demonstrasse nobis videmur.

*) Recte Hoogev.: »Si dicimus πλὴν εἰ, continet τὸ πλὴν conditionem exceptam, nec indiget τοῦ μὴ: sin πλὴν εἰ μὴ, in ipsa conditione negativa comprehenditur.« Quare vertit exemplum Luciani in textu allatum: *non video, quem fructum capias ex isto (monumento), nisi excipiens dicas, magis te premi, quam nos, tantorum lapidum pondere*. Quum autem πλὴν εἰ μὴ, et πλὴν εἰ dicatur, patet, etiam esse, ubi πλὴν ἰάν et πλὴν ἰάν μὴ sit dicendum; cuius constructionis exempla habes apud Hoogev. l. l.

